

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Indikatorer for integrering

Status og utviklingstrekk i 2022

Forord

Med denne rapporten vil IMDi presentere den nyeste tilgjengelige kunnskapen om integrering av innvandrere i Norge per august 2022.

En vellykket integrering er avgjørende for hvordan det går med Norge. For å lykkes med integreringen er det viktig at beslutningstakere, fagfolk og allmenheten har tilgang til et solid kunnskapsgrunnlag, slik at politiske prosesser og offentlige debatter blir mest mulig faktabaserte.

IMDis indikatorrapport gir et bilde av hvordan det går med integreringen som helhet, så vel som utviklingstrekk på følgende samfunnsområder: utdanning og kvalifisering, arbeid og økonomi, hverdagsintegrering og retten til å leve et fritt liv.

Covid-19 pandemien satte sitt preg på Norge og resten av verden i 2020 og 2021. Smitteverntiltakene fikk store konsekvenser for sosial og økonomisk aktivitet. Noen grupper i innvandrerbefolkningen ble hardere rammet enn resten av befolkningen, både gjennom høyere smittetall og sykehusinnleggelse, men også i arbeidsmarkedet. Det er derfor gledelig å se at indikatorene i årets rapport tyder på at pandemien ikke har hatt vedvarende negative konsekvenser for integreringen. Den positive trenden vi så før pandemien, med mindre forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning på arbeidsmarkedet, er nå tilbake. De langsiktige virkningene av pandemien kjenner vi ennå ikke omfanget av.

Selv om indikatorene viser gode tendenser, vil fokuset på integrering være svært viktig fremover. Grunnet krigen som brøt ut i Ukraina i starten av året, skal IMDi bosette et historisk høyt antall flyktninger i 2022. Vi har sett en stor vilje til å bistå og en enorm innsats hos både kommuner, lokalsamfunn og i frivillig sektor, noe vi setter stor pris på. Vi vil i tiden fremover ha tett oppfølging av både flyktninger fra Ukraina og andre land, og følge deres resultater på integreringsindikatorene med stor interesse.

Libe Rieber-Mohn

Direktør

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Sammendrag

Antallet innvandrere i Norge har mer enn tredoblet seg de siste tjue årene. Ved inngangen til 2022 hadde over en million personer i Norge innvandrerbakgrunn. Til sammen representerer de bakgrunner fra over 200 land. Dette tilsier at innvandrere er en sammensatt gruppe, ikke bare når det gjelder landbakgrunn, men også med hensyn til alder, kompetanse, helse- og livssituasjon, botid i Norge med mer. Innvandrere kommer også til Norge av ulike grunner: for å arbeide, studere, gjenforenes med familien eller fordi de har blitt tvunget på flukt.

Det at innvandrere ikke er en homogen gruppe gjenspeiles også i variasjoner i indikatorene i denne rapporten. På mange av indikatorene observerer vi betydelige forskjeller, ikke bare mellom innvandrere og den øvrige befolkningen, men også mellom ulike innvandrergrupper. For eksempel står innvandrere med fluktbakgrunn og kort botid lenger unna den øvrige befolkningen enn det arbeidsinnvandrere gjør på flere av indikatormålene.

Hvordan går det med integreringen av innvandrere...

Denne rapporten legger til grunn en definisjon av integrering som «en prosess der urimelige og ikke selvvalgte forskjeller mellom innvandrere og majoriteten minker over tid og over generasjoner» (Østby, 2016). Med en slik forståelse av integrering, vil det være sentralt å se på hvordan forskjellene mellom innvandrere og den øvrige befolkningen utvikler seg med botid i Norge. I tillegg vil det være viktig å følge med på hvordan norskfødte barn av innvandrere plasserer seg på indikatormålene sammenliknet med den øvrige befolkningen.

Funnene i årets rapport tyder på at gjennomsnittsforskjellene mellom innvandrere og den øvrige befolkningen enten har holdt seg stabile eller sunket på de fleste områdene. Dette gjelder blant annet for fullført videregående opplæring, deltakelse i høyere utdanning, sysselsetting, inntekt og boforhold.

På noen av områdene er forskjellene imidlertid økende. For eksempel er barn med innvandrerbakgrunn stadig sterkere overrepresentert i statistikken over barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. I 2010 hadde 44 prosent av barn som vokser opp i vedvarende lavinntektsfamilier innvandrerbakgrunn. Siden 2013 har barn med innvandrerbakgrunn utgjort over halvparten av alle barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt. I 2020 utgjorde denne andelen 59 prosent.

Innvandrere er også stadig mer underrepresenterte i politiske verv. Denne negative utviklingen er observert siden 2007. Også valgdeltakelsen er betydelig lavere blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkningen. Forskjellene økte i 2021 sammenliknet med tidligere valg.

Som tidligere viser også årets rapport at lenger botid i Norge gir bedre integreringsresultater på de fleste indikatorer. Dette gjelder blant annet fullføringsgrad i videregående opplæring, deltakelse i arbeid, inntekt og boforhold. Innvandrere med lengre botid opplever også mer tilhørighet til Norge, og deltar i større grad i sivilsamfunnet.

... og deres norskfødte barn?

Norskfødte med innvandrerforeldre har fremdeles dårligere utfall på flere indikatorer enn jevnaldrende i den øvrige befolkningen. Samtidig kommer de på mange områder bedre ut enn jevnaldrende innvandrere, for eksempel når vi ser på deltakelse i arbeidslivet. De tar i større grad høyere utdanning etter videregående skole sammenliknet med den øvrige befolkningen, og flere har mer utdanning enn sine foreldre. Studier av norskfødte med innvandrerforeldre viser at det er høy sosial mobilitet i denne gruppen (Ekren & Grendal, 2021; Kirkeberg et al., 2019).

Det er samtidig stor variasjon i integreringsresultatene blant norskfødte med innvandrerforeldre. For eksempel er de både overrepresentert i andelen som tar høyere utdanning og i andelen som ikke har fullført videregående opplæring.

Utdanning og norskkunnskaper er nøklene til vellykket integrering

Det finnes ingen entydige svar på hva som gjør at det går bra med integreringen generelt. Integreringsprosessen er ulik for hver enkelt innvandrer, fordi den bygger på en rekke personlige og samfunnsmessige forhold. På et overordnet nivå kan man likevel trekke frem utdanning og norskkunnskaper som nøkkelfaktorer for økt deltakelse og integrering i samfunnet. Utdanningsnivå og språkkunnskap er ofte avgjørende for yrkesdeltakelse, siden det er økende behov for kvalifisert arbeidskraft i Norge. Et tilleggspoeng er at innvandrere med gode norskkunnskaper føler seg relativt mer integrert og akseptert i samfunnet.

På en annen side er det flere faktorer som kan være bremseklosser for deltakelse i samfunnet, som på sikt vil kunne ha negativ effekt på integreringen av den enkelte. Et eksempel er helseutfordringer. Vi vet at særlig flyktninger har dårligere fysisk og psykisk helse sammenliknet med den øvrige befolkningen. De har også lavere selvopplevd livskvalitet. Kunnskap om hvordan slike utfordringer henger sammen med deltakelse i arbeid, utdanning og deltakelse på andre samfunnsarenaer er samtidig mangelfull, og det trengs mer forskning på disse områdene.

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er et annet eksempel på barrierer som kan stå i veien for integreringen. Slik kontroll forekommer i mange ulike former, for eksempel gjennom foreldrerestriksjoner eller innflytelse på valg av ektefelle. Negativ sosial kontroll kan ha negative konsekvenser for helse, og i tillegg hemme deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Unge med minoritetsbakgrunn er mer utsatt for negativ sosial kontroll enn jevnaldrende uten innvandrerbakgrunn, spesielt knyttet til deres aktiviteter og relasjoner på fritiden, som parforhold og seksualitet. De siste årene har IMDis ordning med minoritetsrådgivere blitt styrket på skolene over hele landet, og tallrapporter viser at flere unge får hjelp.

Lavere grad av deltakelse i samfunnsliv

Stadig flere i befolkningen er positive til innvandring. Covid-19 pandemien ser heller ikke ut til å ha påvirket holdningene negativt. På en annen side opplever innvandrere i langt større grad enn den øvrige befolkningen ulike former for diskriminering og hatytringer, noe som det er økende bevissthet om i samfunnet.

I takt med et økende antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, er det stadig mer kontakt og samhandling mellom innvandrere og norskfødte og resten av befolkningen. Dette gjelder både på ulike formelle og uformelle møteplasser.

Innvandrere deltar imidlertid i mindre grad i politiske verv og i frivilligheten enn den øvrige befolkningen. Forskning peker på lavere norskkunnskaper og dårligere økonomi som noe av forklaringen på dette. Barn og unge med innvandrerbakgrunn deltar også sjeldnere i fritidsaktiviteter enn unge i majoritetsbefolkningen, og deltakelsen er lavest blant innvandrerjenter.

Covid-19 pandemien og integrering

Covid-19 pandemien rammet innvandrere hardere enn majoritetsbefolkningen på mange måter. Personer med innvandrerbakgrunn var blant annet sterkt overrepresentert i statistikken over smitte og innleggelser med viruset. Smitteverntiltakene i 2020 og 2021 hadde også store negative konsekvenser på innvandreres deltakelse i arbeidslivet. Mange innvandrere arbeidet i bransjer som ble hardt rammet av nedstengingene.

Påvirkningen pandemien hadde på integreringen synes å ha stabilisert seg så langt og på mange indikatorer ser vi nå de samme utviklingstrendene som også ble observert før pandemien. I 2021 var forskjellene i sysselsettingsandel mellom innvandrere og den øvrige befolkningen ikke bare tilbake, men på sitt laveste siden 2015. Dette gjelder både for menn og for kvinner. Pandemien virker heller ikke å ha ført til høyere frafall i videregående opplæring, og inntektsulikheten mellom innvandrere og resten av befolkningen har holdt seg stabil – også under pandemien. Dette er et viktig funn som kan tyde på at kompensasjonsordningene under pandemien hadde tiltenkt effekt. Det

blir interessant å følge nærmere med på utviklingen i inntektsulikheten når statistikk for 2021 blir tilgjengelig.

Verdt å understreke er at mange av indikatorene i rapporten beskriver utvikling på et overordnet nivå. Vi vet samtidig at enkelte innvandrergupper på ulike måter ble mer rammet under pandemien enn andre. Således kan det ha hatt større negative konsekvenser for integreringen av disse gruppene enn det øyeblikkelig fremstår når vi kun ser på gjennomsnittet for personer med innvandrerbakgrunn. Eksempelvis oppgir lærere og IMDis minoritetsrådgivere at det har vært krevende å følge opp barn med innvandrerbakgrunn under nedstengingen av skolene. I årene som kommer vil det derfor være behov for å følge nøye med på potensielle langvarige konsekvenser av pandemien i de ulike innvandrerguppene, og særlig i de mest sårbare gruppene.

Summary

The number of immigrants in Norway has more than tripled in the last twenty years. At the beginning of 2022, over a million people in Norway had an immigrant background. Together, they have backgrounds from over 200 countries. This indicates that immigrants are a diverse group, not only in terms of country background, but also with regard to age, skills and education, health and life situation, length of stay in Norway and more. Immigrants also come to Norway for various reasons: to work, study, reunite with family or because they have been forced to flee.

The fact that immigrants are not a homogeneous group is also reflected in variations in the indicators in this report. For many of the indicators, we observe significant differences, not only between immigrants and the rest of the population, but also between different immigrant groups. For example, immigrants with a refugee background and short period of residence are further away from the rest of the population on several of the indicators compared to outcomes among labour immigrants.

What are integration outcomes of immigrants...

This report is based on a definition of integration as "a process where unreasonable and not self-chosen differences between immigrants and the majority diminish over time and over generations"(Østby, 2016). Based on such an understanding of integration, it is crucial to study how the differences between immigrants and the rest of the population develop with length of stay in Norway. In addition, it is important to monitor how Norwegian-born children of immigrants score on the indicator targets compared to the rest of the population.

The findings in this year's report indicate that the average differences between immigrants and the rest of the population have either remained stable or decreased in most areas. This applies, among other things, to completion of upper secondary education, enrolment in higher education, employment, income and living conditions.

However, in some of the areas the differences are increasing. For example, children with an immigrant background are increasingly overrepresented in the statistics on children in households with persistent low income. In 2010, 44 percent of children growing up in persistent low-income families had an immigrant background. Since 2013, children with an immigrant background have made up more than half of all children who grow up in persistent low-income families. In 2020, this share amounted to 59 percent.

The number of immigrant-elected officials is increasingly disproportionate to the total immigrant population in the country. This negative development has been observed since 2007. Voter turnout is also significantly lower among immigrants compared to the rest of the population. The differences increased in 2021 compared to previous elections.

As before, this year's report also shows that longer time of residence in Norway is correlated with better integration results on most indicators. This applies to, among other things, completion rate in upper secondary education, participation in work, income and living conditions. Immigrants with longer time of residence also experience greater degree of affiliation to Norway and participate to a greater extent in civil society.

...and their Norwegian-born children?

Norwegian-born to immigrant parents still have worse outcomes on several indicators than their peers without an immigrant background. At the same time, they score better than their immigrant peers in many areas, for example when we look at participation in the labour market. They enroll in higher education more often compared to the rest of the population and have often more education than their parents. Studies of Norwegian-born with immigrant parents show signs of high social mobility in this group (Ekren, Grendal, 2021; Kirkeberg et al., 2019).

At the same time, there is great variation in the integration results among Norwegian-born with immigrant parents. For example, they are both overrepresented among those who pursue higher education and among those who have not completed upper secondary education.

Education and language skills are the keys to successful integration

There are no clear answers as to what makes integration succeed in general. The integration process is different for each individual immigrant, because it depends on several personal and social conditions. On an overall level, education and knowledge of Norwegian can still be highlighted as key factors for increased participation and integration in society. Education and language skills are often crucial for participation in the workforce, since there is a growing need for qualified labour in Norway. An additional point is that immigrants with good Norwegian skills feel relatively more integrated and accepted in society.

On the other hand, there are several factors that may impede participation in society, which in the long run can have a negative effect on integration. One example is health challenges. We know that refugees in particular have poorer physical and mental health compared to the rest of the population. They also have a lower self-perceived quality of life. However, we still lack knowledge of how such challenges are linked to participation in

work, education and participation in other social arenas, and more research is needed in these areas.

Negative social control and honor-related violence are other examples of barriers that can stand in the way of integration. Such control occurs in many different forms, for example through parental restrictions or influence on the choice of a spouse. Negative social control can have an adverse impact on one's health and can further inhibit participation in education, work and social life. Young people with minority background are more exposed to negative social control than their peers without immigrant background. This is especially related to their activities and relations during their free time, such as relationships and sexuality. In recent years, the number of IMDi's minority advisers has been increased in schools all over the country, and statistical reports show that more young people are getting help.

Lower degree of participation in civil society

More and more people in the population are positive towards immigrants and immigration. The Covid-19 pandemic does not seem to have affected attitudes negatively either. On the other hand, immigrants experience various forms of discrimination and hate speech to a far greater extent than the rest of the population. There is also increasing awareness in the Norwegian population that discrimination of immigrants takes place.

As the share of immigrants and Norwegian-born with immigrant parents is increasing, there is also more and more contact and interaction between immigrants and Norwegian-born and the rest of the population. This applies both to various formal and informal meeting places.

At the same time, immigrants participate to a lesser extent in political and civic life than the rest of the population. Research points to poor language skills and lower income as some of the probable reasons for this. Children and young people with immigrant background also participate less often in leisure activities than young people in the majority population, and participation is lowest among immigrant girls.

Covid-19 pandemic and integration

The Covid-19 pandemic affected immigrants harder than the majority population in many ways. People with immigrant background were overrepresented in the statistics on infection and hospital admissions with the virus. The infection control measures in 2020 and 2021 also had major negative consequences for immigrants' participation in the labour market. Many immigrants worked in industries that were strongly affected by the shutdowns.

The impact the pandemic has had on integration seems to have stabilized so far and many indicators show the same development trends that were also observed before the pandemic. In 2021, the differences in the employment rate between immigrants and the rest of the population were not only back to pre-covid rate, but at their lowest since 2015. This applies to both men and women. The pandemic also does not seem to have led to higher dropouts in upper secondary education, and income inequality between immigrants and the rest of the population has remained stable. This is an important finding that may indicate that compensation schemes during the pandemic had the intended effect. It will be interesting to follow the development in income inequality in more detail when statistics for 2021 are available.

It is also worth emphasizing that many of the indicators in this report describe development at an overall level. At the same time, we know that certain immigrant groups were more affected during the pandemic than others in different ways. Thus, pandemic may have had greater negative consequences for the integration of these groups than it immediately appears when we look at the average indicators. For example, teachers and IMDi's minority advisers have reported that it has been demanding to follow up children with immigrant background during the closure of the schools. In the years to come, it will be necessary to keep a close eye on the potential long-term consequences of the pandemic in various immigrant groups, and especially in the most vulnerable groups.

Innhold

1 Innledning	5
1.1 Bakgrunn og formål	5
1.2 Begrep og definisjoner	5
1.3 Innhold i rapporten	6
2 Befolkningen med innvandrerbakgrunn i Norge	9
2.1 Hvor mange innvandrere er det i Norge?	9
2.2 Halvparten av innvandrere kommer fra europeiske land	10
2.3 Innvandrere bor mer sentralt enn resten av befolkningen	12
2.4 Hver femte innvandrer har botid på under fem år	13
2.5 Mange av dem med kort botid er arbeidsinnvandrere	14
2.6 Over halvparten av flyktingene har liten eller ingen utdanning	15
2.7 Flyktinger har dårligst helse	16
2.8 Sammensatte årsaker til høy smitte med covid-19	18
3 Utdanning og kvalifisering	20
3.1 Barnehagedeltakelsen vokser mest blant de minste barna	20
3.2 Stabile forskjeller i resultater i grunnskolen	21
3.3 Stadig flere fullfører videregående opplæring	22
3.4 Andelen i høyere utdanning er størst blant norskfødte med innvandrerforeldre	24
3.5 Lavere fullføringsgrad blant studenter med innvandrerbakgrunn	25
3.6 Positiv utvikling i resultatene på norsksprøvene	26
3.7 Nedstenginger og høyt fravær under pandemien	29
4 Arbeid og økonomi	32
4.1 Lavest sysselsetting blant nyankomne flyktinger	32
4.2 Positiv utvikling i sysselsetting også for norskfødte med innvandrerforeldre	34
4.3 Fire av ti innvandrerkvinner jobber deltid	35
4.4 Innvandrere er oftere overkvalifisert for jobbene de er ansatt i	36
4.5 Høyere og mer langvarig arbeidsledighet blant innvandrere	38
4.6 Unge innvandrere havner oftere utenfor	39
4.7 Ikke økt inntektsulikhet under pandemien	40
4.8 Barn av innvandrere vokser oftere opp i vedvarende lavinntekt	41
4.9 Innvandrere bor trangere	43
4.10 Økning i sysselsetting året etter pandemiutbrudd	44

5	Hverdagsintegrering	47
5.1	Lavere tillit til folk flest blant innvandrere	47
5.2	Stadig flere har kontakt med innvandrere på ulike arenaer	50
5.3	Språkkunnskaper og økonomi er blant barrierene for høyere deltakelse	52
5.4	Lavest deltakelse og høyest frafall blant minoritetsjenter	54
5.5	Halvparten av innvandrere brukte sin stemmerett i 2021	55
5.6	Innvandrere er underrepresentert i politikken	56
5.7	Stadig mer positive holdninger til innvandring	57
5.8	Økt bevissthet rundt diskriminering av innvandrere	59
5.9	Hvordan påvirket koronapandemien innvandreres hverdagsliv?	60
6	Retten til å leve et fritt liv	62
6.1	Hva er negativ sosial kontroll og æresrelatert vold?	62
6.2	Hvordan måle negativ sosial kontroll?	63
6.3	Jenter med innvandrerbakgrunn er mest utsatt	63
6.4	Negativ sosial kontroll særlig knyttet til parforhold og seksualitet	65
6.5	Sterkere påvirkning på valg av ektefelle i noen innvandrergrupper	65
6.6	Stadig flere barn og unge følges opp av minoritetsrådgivere	66
6.7	148 registrerte saker om ufrivillig opphold i utlandet	67
6.8	Mer krevende å nå unge under pandemien	68
	Referanser	69
	Figurer	
2.1	Innvandring, utvandring og nettoinnvandring til Norge.	9
2.2	Innvandrere fordelt etter landbakgrunn (verdensregion)	11
2.3	Andelen etter bokommunens sentralitetsklasse for hele befolkningen og innvandrere. 2022. Prosent.	12
2.4	Innvandrere fra utvalgte land, etter botid. 2022. Prosent	14
2.5	Innvandringer til Norge etter innvandringsgrunn. 1990-2021.	15
2.6	Utdanningsnivå, etter innvandrerkategori og innvandringsgrunn. 2021. Prosent.	16
2.7	Selvrapporterte psykiske plager, etter innvandrerkategori og kjønn. 2016. Prosent.	17
3.1	Barnehagedeltakelse, barn i alderen 1-5 år etter språkbakgrunn. Prosent. . .	21
3.2	Grunnskolepoeng, etter innvandrerkategori og kjønn. 2021	22

3.3	Prosent av elever som har fullført videregående opplæringen innen fem/seks år etter skolestart, etter innvandrerkategori.	23
3.4	Elever som har fullført videregående opplæring innen fem/seks år etter skolestart, etter kjønn og innvandrerkategori. 2021. Prosent	24
3.5	Studenter 19-34 år i høyere utdanning i Norge i prosent av registrert årskull, etter innvandrerkategori.2021	25
3.6	Andel studenter som fullførte utdanning innen to år etter normert tid, etter type utdanningsprogram og innvandrerkategori. 2021. Prosent	26
3.7	Andel sysselsatte/under utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram, etter kjønn og alder. 2020. Prosent	27
3.8	Andel norskprøver med oppnådd språknivå B1 eller høyere, etter delprøve. Prosent	28
4.1	Sysselsatte innvandrere etter botid, landbakgrunn og kjønn. Prosent. 2021 .	33
4.2	Sysselsettingsandel, etter botid og innvandringsgrunn. 2020. Prosent.	34
4.3	Sysselsettingsandel, etter innvandrerkategori og alder. Prosent. 2021	35
4.4	Fordeling etter stillingsprosent, sysselsatte innvandrere etter landbakgrunn. 2021. Prosent	36
4.5	Utvalgte indikatorer for jobbkvalitet, etter innvandrerkategori, 2021. Prosent.	37
4.6	Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken, etter innvandrerkategori. Prosent	38
4.7	NEET-andel etter kjønn og innvandrerkategori. Prosent.	39
4.8	Medianinntekt etter skatt, hele befolkningen og innvandrere.	40
4.9	Andel med vedvarende lavinntekt, etter innvandrerkategori. Prosent.	41
4.10	Barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, antall og andel med innvandrerbakgrunn.	42
4.11	Trangboddhet etter innvandrerkategori.Prosent.	44
4.12	Sysselsettingsandel for personer 20-66 år etter innvandrerkategori. Prosent.	45
5.1	Prosentandel med full eller høy tillit til grupper av andre	48
5.2	Prosentandel som føler seg utrygge på at de ville fått den hjelpen de trenger fra myndighetene i gitte situasjoner.	49
5.3	Andelen som opplever ensomhet/eksklusjon, etter innvandrerkategori.	50
5.4	Andelen som opplever ensomhet/eksklusjon, etter innvandrerkategori.	51
5.5	Prosentandel som har vært medlem i eller deltatt på møter og frivillig arbeid for følgende foreninger eller organisasjoner 2019-2021	53
5.6	Regelmessig deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter etter kjønn og foreldrenes landbakgrunn. VGS-elever	54
5.7	Valgdeltakelse i stortingsvalg og kommunevalg blant personer med norsk statsborgerskap, 2013-2017	55

5.8	Andel med innvandrerbakgrunn av stemmeberettigede, listekandidater og representanter til kommunevalg, 2007-2019. Prosent	56
5.9	Andel som er helt/nokså enig og helt/nokså uenig i to påstander. 2002-2021.	58
5.10	Har opplevd hatefulle ytringer på ulike arenaer.	60
6.1	Andelen elever i siste året i vgs i Oslo (2018), som ikke får lov til å	64
6.2	Oversikt over saker registrert av minoritetsrådgivere, etter kategori.	67
6.3	Oversikt over saker registrert av integreringsrådgivere, etter kategori.	68

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

I 2019 fikk IMDi i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å utvikle et helhetlig indikatorsett på integreringsfeltet. Indikatorsettet skulle erstatte et statusnotat om integrering i Norge som har ligget ved statsbudsjettet de siste 15 årene, *Mål for integrering* (Regjeringen, 2015).

Dette er den tredje rapporten i rekken. Formålet med rapporten har vært å innhente og sammenstille den nyeste tilgjengelige kunnskapen om integrering per august 2022, presentert gjennom et sett indikatorer. Indikatorene viser status og utviklingstrekk på integreringsområdet i Norge. Rapporten ser særlig på forskjeller mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen, og hvordan dette utvikler seg over tid.

Hensikten med utarbeidelsen av indikatorsettet er at det til enhver tid skal være samfunnsrelevant og fleksibelt. IMDi jobber kontinuerlig med å videreutvikle og evaluere indikatorene som ligger til grunn for denne publikasjonen for å kunne gi et mest mulig presist og aktuelt bilde av integreringen i Norge. Hvilke indikatorer som inngår i de ulike rapportene, kan derfor variere i noen grad. I utarbeidelsen av indikatorene i 2022-utgaven har IMDi hatt god dialog med flere tilgrensende direktorater og andre samarbeidspartnere om deres kunnskapsbehov og satsingsområder, for å sikre at rapporten har bred aktualitet og nytte.

1.2 Begrep og definisjoner

Integrering forstås på ulike måter i ulike sammenhenger, og det finnes ingen helhetlig definisjon med bred oppslutning (Enes et al., 2019). Det ligger i begrepet at det bør forstås som en prosess, som i teorien kan gå raskt eller sakte, bra eller dårlig. Det er imidlertid ikke åpenbart hva som kan være rimelige kriterier for hvordan man skal vurdere dette. Denne rapporten tar utgangspunkt i en forståelse av integrering der den kan vurderes som vellykket dersom «urimelige og ikke selvalgte forskjeller mellom minoritet og majoritet minker, over tid og mellom generasjoner» (Østby, 2016).

Med utgangspunkt i en slik forståelse, er det viktig å følge med på hvordan disse forskjellene utvikler seg over tid, samt hvordan det går med norskfødte barn av innvandrere. I tillegg til tidslinjer for gjennomsnittsforskjeller blir det også sentralt å undersøke betydningen av botid. Med botid i Norge menes antall år siden første oppholdsdato i landet.

I tråd med SSBs definisjoner (Kirkeberg et al., 2019) er **innvandrere** personer som er født utenfor Norge og har to utenlandske foreldre. **Norskfødte med innvandrerforeldre** er personer som er født i Norge og har to utenlandske foreldre og fire utenlandske besteforeldre. **Personer med innvandrerbakgrunn** vil her vise til en fellesbetegnelse på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Resterende omtaler vi som øvrig befolkning. Dette er riktignok grove inndelinger og i mange tilfeller vil det være større forskjeller innad i disse kategoriene enn mellom dem. Samtidig er denne inndelingen hensiktsmessig fordi den danner grunnlag for å måle integreringen gjennom å se på utviklingen i indikatorene over tid.

Innvandringsgrunn er grunnen til første innvandring til Norge. Siden det er fri innvandring til Norge fra nordiske land, finnes det ingen opplysninger om innvandringsgrunn for nordiske statsborgere.

Siden 2008 har SSB operert med inndeling av innvandreres **landbakgrunn** etter landgruppe 1 og landgruppe 2. Landgruppe 1 inkluderer EU/EØS-medlemsland, samt USA, Canada, Australia og New Zealand. Landgruppe 2 inkluderer land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS (Høydahl, 2008).

1.3 Innhold i rapporten

Rapporten tar utgangspunkt i og er strukturert etter de fire innsatsområdene i regjeringens integreringsstrategi *Integrering gjennom kunnskap* (2019-2022): utdanning og kvalifisering, arbeid og økonomi, hverdagsintegrering og retten til å leve et fritt liv. Det overordnede målet i strategien er høyere deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Arbeidsdeltakelse er særlig fremhevet som et sentralt mål, og utdanning og kvalifisering som den viktigste nøkkelen (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Før vi viser status og utviklingstrekk gjennom indikatorer på hvert av de fire innsatsområdene, presenterer vi grunnleggende fakta om innvandring til Norge. Sammensetningen i befolkningen med innvandrerbakgrunn etter blant annet kjønn, innvandringsgrunn, botid og utdanningsnivå er et viktig bakteppe for å bedre kunne forstå utfall i de ulike indikatorene. Dette omtales nærmere i kapittel 2. I dette kapitlet omtales også innvandreres helse, samt smittespredning blant innvandrere under covid-19 pandemien.

Kapittel 3 beskriver indikatorer på utdanningsfeltet ved å se på innvandreres deltakelse, fullføring og resultater i ulike faser av utdanningsløpet – fra barnehage til kvalifisering for voksne, og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

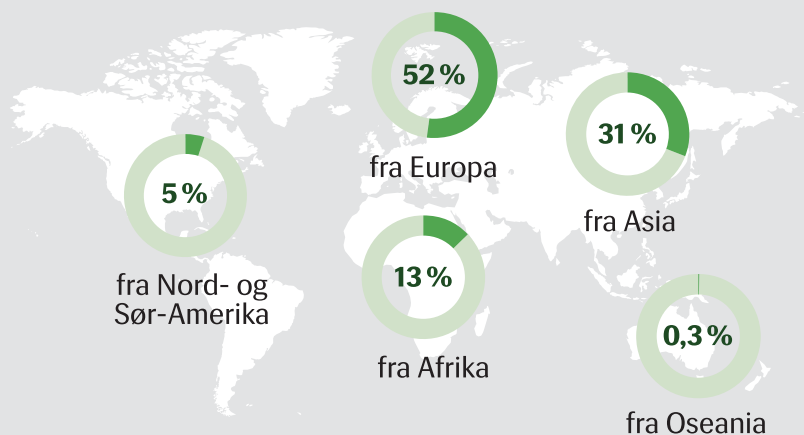
I kapittel 4 beskrives innvandreres tilknytning til arbeidsmarkedet. Indikatorer som sysselsettingsandel, arbeidstid og arbeidsledighet suppleres med utvalgte indikatorer for jobbkvalitet, samt kunnskap om innvandreres inntekts- og boforhold. Vi ser også nærmere på hvordan innvandreres sysselsetting ble rammet av restriksjonene knyttet til utbruddet av covid-19 i 2020 og 2021.

Kapittel 5 tar for seg en rekke områder innenfor hverdagsintegrering, det vil si integrering gjennom kontakt og sosial samhandling som foregår på ulike formelle og uformelle arenaer i hverdagen (Kunnskapsdepartementet, 2018). Indikatorene som inngår i dette kapitlet er blant annet tillit, sosiale bånd, deltakelse i frivilligheten, valgdeltakelse, politisk representasjon, holdninger til innvandring og diskriminering.

Til slutt tar kapittel 6 for seg ny og relevant kunnskap om negativ sosial kontroll og IMDis arbeid på feltet.

Befolkningen med innvandrerbakgrunn

Hvor kommer innvandrere fra?

819 400

innvandrere

15,1% av befolkningen

205 800

norskfødte med innvandrerforeldre

3,8% av befolkningen

Innvandrere 32%

Flyktninger 55%

Øvrig befolkning 24%

har utdanning på grunnskolenivå eller lavere

21%

av innvandrere har bodd i Norge i under 5 år

73%

av innvandrere

83%

av øvrig befolkning

...vurderer sin egen helse som god

3 av 10 innvandrere...

6 av 10 norskfødte med innvandrerforeldre...

2 av 10 i den øvrige befolkningen...

...bor i de mest sentrale kommunene i Norge

2 Befolkningen med innvandrerbakgrunn i Norge

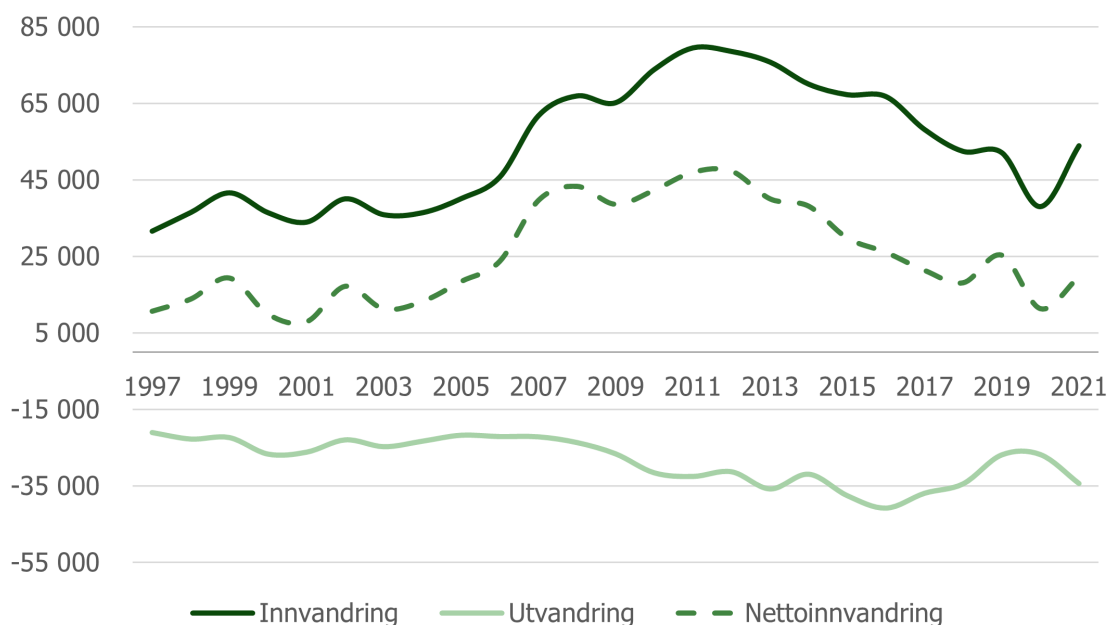
Innvandring

2.1 Hvor mange innvandrere er det i Norge?

819 400 innvandrere var bosatt i Norge ved inngangen til 2022. I tillegg bodde 205 800 norskfødte med innvandrerforeldre i landet. Til sammen utgjør disse to gruppene 18,9 prosent av Norges befolkning. På grunn av koronatiltakene så vi en lav vekst i antall innvandrere i 2020 – den laveste veksten siden 2002. I løpet av 2020 økte antallet bosatte innvandrere i Norge med 9 600 personer. Veksten i antall innvandrere økte igjen i 2021 (Steinkellner, 2022). Det var 19 300 flere innvandrere bosatt i Norge ved inngangen til 2022 sammenliknet med januar 2021.

Til tross økningen i antall nye innvandring mellom 2020 og 2021, viser figur 2.1 at nettoinnvandring til Norge fortsatt er lavere sammenliknet med toppåret 2011, da nesten 80 000 personer innvandret. I løpet av 2021 kom om lag 54 000 innvandrere til Norge. Siden 2011 har det vært en nedgående trend i antall nye innvandring. Samtidig var det en del innvandrere som har flyttet ut av landet i samme periode, noe som har ført til nedgang i nettoinnvandringen i de fleste årene siden 2011.

Figur 2.1: Innvandring, utvandring og nettoinnvandring til Norge. Antall (SSB, 2022b)

Som følge av den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022, har flere millioner ukrainere flyktet fra landet. I august 2022 var det registrert 22 688 asylsøkere fra Ukraina i Norge. Kvinner og barn utgjør 83 prosent av disse (UDI, 2022).

I august 2022 var nesten 15 000 ukrainske flyktninger registrert bosatt i norske kommuner (IMDi, 2022). Det er fortsatt knyttet stor usikkerhet til hvordan krigen i Ukraina vil utvikle seg og hvor lenge den vil vare, og således også hvor lenge ukrainske flyktninger vil bli boende i Norge, og hvor mange som vil velge å returnere.

Sammensetningen i befolkningen med innvandrerbakgrunn etter kjønn og alder er noe annerledes sammenliknet med den øvrige befolkningen. Tre av fire innvandrere er i alderen 20-59 år, mot en av to i samme aldersgruppe i resten av befolkningen. Med andre ord er det relativt færre barn og eldre blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkningen (SSB, 2022c, 2022h). Andelen eldre innvandrere (60 år eller eldre) har holdt seg stabilt på rundt 11 prosent de siste 20 årene. Tilsvarende andel i befolkningen totalt ligger på 24 prosent. Det vil si at kun 7 prosent av seniorer i Norge er innvandrere. Eldre innvandrere er en liten, men voksende gruppe. I 2001 var det registrert 27 000 bosatte eldre innvandrere, mot 90 000 i 2022 (Dzamarija et al., 2022).

I januar 2022 var 48 prosent av innvandrere kvinner og 52 prosent var menn. Det er en overvekt av menn blant innvandrere fra europeiske og afrikanske land, mens kvinner dominerer i innvandrergrupper fra Asia og Nord- og Sør-Amerika (SSB, 2022e).

Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en relativt liten andel av befolkningen - 3,8 prosent (Steinkellner, 2022). Denne gruppen er likevel interessant i et integreringsperspektiv. Deres foreldre innvandret hovedsakelig som voksne personer. Fordi de selv er født og oppvokst i Norge, vil de ha andre forutsetninger for å klare seg i samfunnet sammenliknet med sine foreldre. Norskfødte barn har stort sett hatt hele sin oppvekst, og det meste av sin sosialisering, i Norge. Det betyr at deres oppvekst er preget av de samme institusjonelle rammene som oppveksten til barn uten innvandrerbakgrunn (Kirkeberg et al., 2019). Flertallet i denne gruppen er unge. Ved inngangen til 2022 var nesten tre av fire norskfødte med innvandrerforeldre under 18 år.

Innvandrere etter landbakgrunn

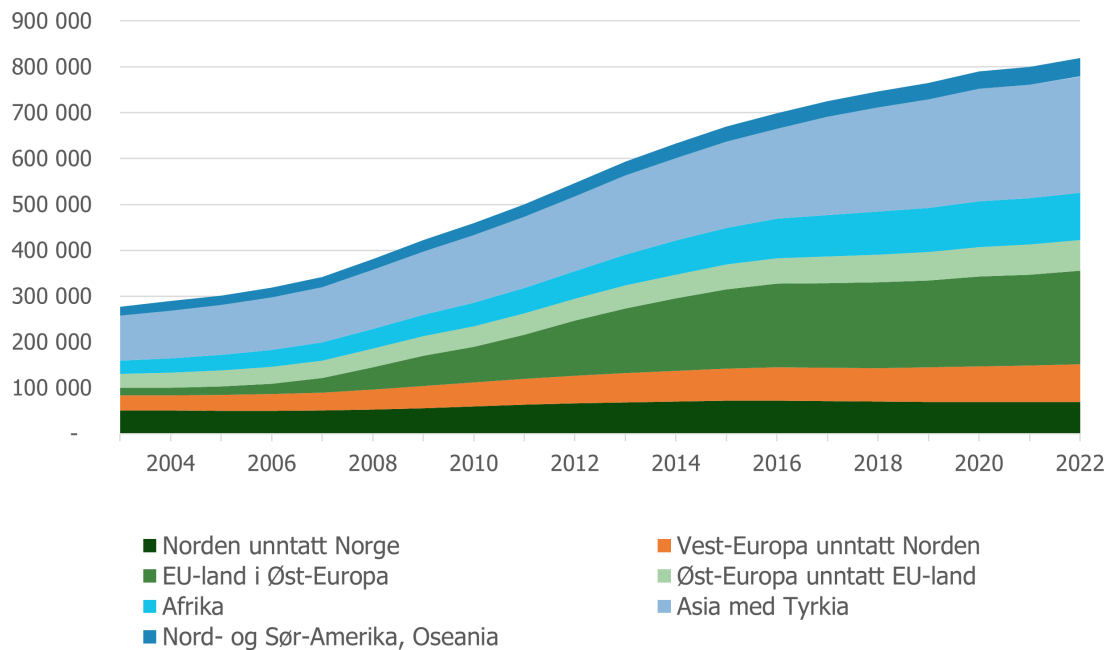
2.2 Halvparten av innvandrere kommer fra europeiske land

I 2021 hadde om lag halvparten av innvandrere i Norge landbakgrunn fra nordiske eller andre europeiske land. 31 prosent av innvandrere kommer fra land i Asia, og 13 prosent fra land i Afrika. En relativt liten andel på 5 prosent kommer fra land i Nord-, Mellom- og Sør-Amerika, samt Oseania (SSB, 2022i).

Figur 2.2 viser at sammensetningen av innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn har endret seg i løpet av de siste tjue årene. Etter EU-utvidelsen i 2004 har andelen innvandrere fra EU-land i Øst-Europa økt betydelig. Ved starten av 2022 var en fjerdedel

av alle innvandrere i Norge fra et av disse landene, mot kun 6 prosent i 2003. Andelen innvandrere fra Norden ble mer enn halvert i samme periode, fra 18 til 8 prosent.

Figur 2.2: Innvandrere fordelt etter landbakgrunn (verdensregion). Antall (SSB, 2022i)

Fordelt etter enkeltland, er innvandrere fra Polen den største innvandrerguppen i Norge. Ved inngangen til 2022 bodde det over 105 000 polske innvandrere i Norge, 3 000 flere enn året før. Dette var den høyeste økningen i antall bosatte av samtlige nasjonaliteter. Andre land med store innvandrergupper i Norge i 2022 er Litauen (42 000 personer), Sverige (36 000 personer), Syria (34 000 personer) og Somalia (28 000 personer) (SSB, 2022g).

Sammensetningen etter landbakgrunn varierer blant annet med den enkeltes alder. For eksempel har seks av ti eldre innvandrere (60 år og over) bakgrunn fra Europa, og tre av ti har bakgrunn fra Asia. I 2021 bodde de eldre innvandrerne i alle landets fylker, men i likhet med innvandrere generelt, er også de eldre innvandrerne klart sentralisert i Viken og Oslo (Dzamarija et al., 2022).

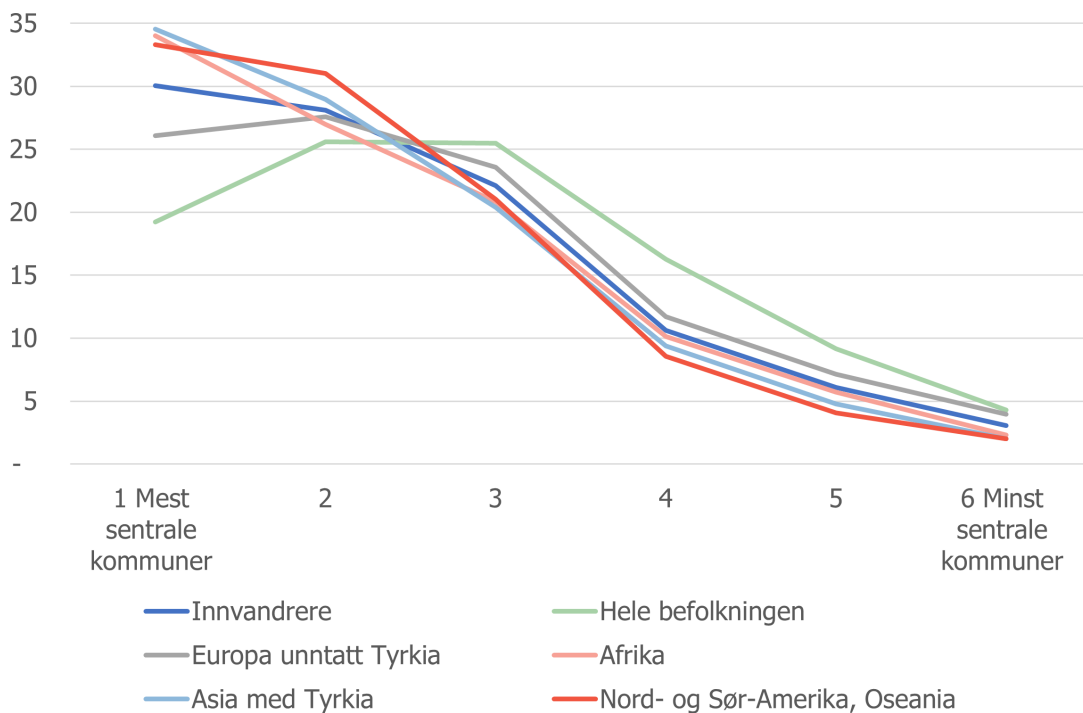
Blant norskfødte med innvandrerforeldre, som er som nevnt en relativt ung gruppe, har den høyeste andelen bakgrunn fra Asia (43 prosent). Videre har om lag hver tredje person i denne gruppen foreldre som har innvandret fra europeiske land, og hver femte har foreldre som kommer fra land i Afrika (SSB, 2022i). Fordelt etter enkeltland, er det flest norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, Polen, Somalia og Irak. Tre av ti norskfødte med innvandrerforeldre har bakgrunn fra et av disse landene.

Bosettingsmønster

2.3 Innvandrere bor mer sentralt enn resten av befolkningen

Som figur 2.3 viser bodde tre av ti innvandrere i en av de syv mest sentrale¹ kommunene i 2022. Ser man på befolkningen som helhet, er tilsvarende andel to av ti. Med andre ord er det flere innvandrere som bor sentralt sammenliknet med befolkningen for øvrig. Andelene som bor sentralt varierer imidlertid mellom ulike landgrupper. Bosettingen blant innvandrere fra europeiske land er i mindre grad konsentrert i de mest sentrale kommunene, sammenliknet med innvandrere fra andre land. For øvrige innvandrergupper er det marginale forskjeller i andelene som bor i de mest sentrale kommunene, selv om innvandrere fra Asia med Tyrkia har den høyeste andelen.

Figur 2.3: Andelen etter bokommunens sentralitetsklasse for hele befolkningen og innvandrere. 2022. Prosent (SSB, 2022d, 2022f)

Bosettingsmønsteret henger sammen med innvandringsgrunn, det vil si om personer har kommet som flyktninger og blitt bosatt i en bestemt kommune, eller om de har kommet i forbindelse med jobb eller familieinnvandring. Mange kystkommuner i Nord-Norge og på Vestlandet har en stor andel arbeidsinnvandrere. Innvandrere som har kommet til Norge på grunn av utdanning er naturlig oftest bosatt i de mer sentrale kommuner, mens nyankomne flyktninger gjerne blir bosatt mindre sentralt. Andel familieinnvandrere i kommunen henger ofte sammen med andelen arbeidsinnvandrere og/eller flyktninger

¹Kommunene med høyest sentralitet er Oslo, Lørenskog, Skedsmo, Bærum, Rælingen, Asker og Drammen. Les mer om inndelingen av kommunene etter sentralitet i [dette notatet](#)

som er bosatt i samme kommune (Guldbrandsen et al., 2021).

Bosettingsmønsteret blant flyktninger kan i tillegg endres noe med botid. Flyktninger blir i utgangspunktet bosatt mindre sentralt sett i forhold til bosettingsmønsteret i den øvrige befolkningen. I løpet av fem år etter bosetting velger likevel en del å flytte, og særlig til de mest sentrale kommunene i Norge. Blant flyktningene som ble bosatt i 2011 og 2012, flyttet om lag 20 prosent fra sin første bostedskommune innen fem år etter bosetting. Dette er en lavere andel enn andelen flyktningene som ble bosatt før 2011, slik SSBs monitor for sekundærflytting viser (Strøm et al., 2020). Dermed viser trenden siden 2011 at flyktninger i økende grad blir boende i kommunen de ble bosatt i. En forklaring som her trekkes frem er at introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere ser ut til å gi personer med flyktningbakgrunn sterkere tilknytning til sin første bosettingskommune.

Norskfødte med innvandrerforeldre bor mer sentralt enn både innvandrere og den øvrige befolkningen. Blant de som er bosatt i egen husholdning, bor hele 63 prosent i de seks mest sentrale kommunene i landet. Til sammenligning er andelen 32 prosent for innvandrere og 21 prosent for den øvrige befolkningen (Guldbrandsen et al., 2021).

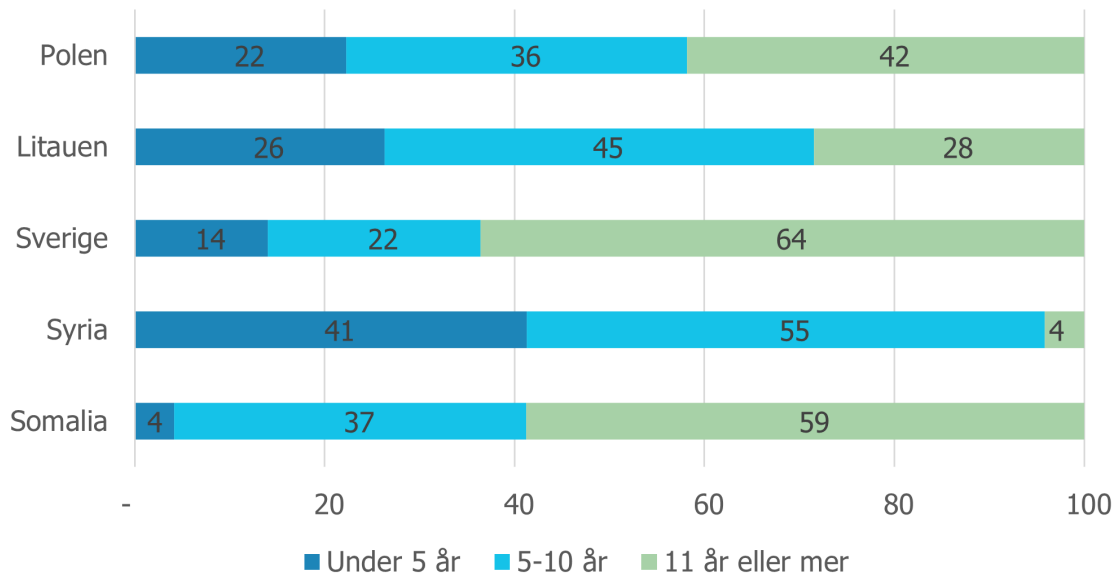
Botid

2.4 Hver femte innvandrer har botid på under fem år

Integrering er en prosess som tar tid. For de fleste innvandrere som bosetter seg i Norge vil det ta tid å tilegne seg relevant kompetanse, finne jobb, lære norsk eller knytte sosiale bånd i samfunnet. Derfor er det ikke overraskende at det er positiv sammenheng mellom botid og en rekke indikatorer for integrering. Både sysselsetting og deltakelse i frivillige organisasjoner øker i løpet av de første årene etter ankomst til Norge, og innvandrere med lengre botid har både høyere inntekt og bedre boforhold.

Andelen innvandrere med kort botid har gått ned de siste årene, i takt med det stadig synkende antallet innvandrere som bosetter seg i Norge hvert år. I 2022 hadde hver femte innvandrer bodd i Norge i under fem år. Fem år tidligere, i 2017, hadde hver tredje innvandrer botid på under fem år. I 2022 hadde samtidig litt under halvparten (45 prosent) av alle innvandrere bodd i landet i mindre enn ti år, mens tilsvarende andel lå på 59 prosent i 2017 (SSB, 2022g).

Figur 2.4: Innvandrere fra utvalgte land, etter botid. 2022. Prosent (SSB, 2022g)

Det er forskjeller i fordelingen etter botid mellom innvandrere fra ulike land. Figur 2.4 viser denne fordelingen for de fem landene med høyest antall innvandrere i Norge i 2022. 64 prosent av innvandrere fra Sverige og 59 prosent av innvandrere fra Somalia, det vil si godt over halvparten i disse gruppene, har bodd i Norge i 11 år eller mer. Tilsvarende andel for innvandrere fra Polen og Litauen er henholdsvis 42 prosent og 28 prosent. Innvandrere fra Syria skiller seg ut her ved å ha lavest andel som har bodd i Norge 11 år eller mer, på 4 prosent, og høyest andel som har botid under 5 år på 41 prosent.

Innvandringsgrunn

2.5 Mange av dem med kort botid er arbeidsinnvandrere

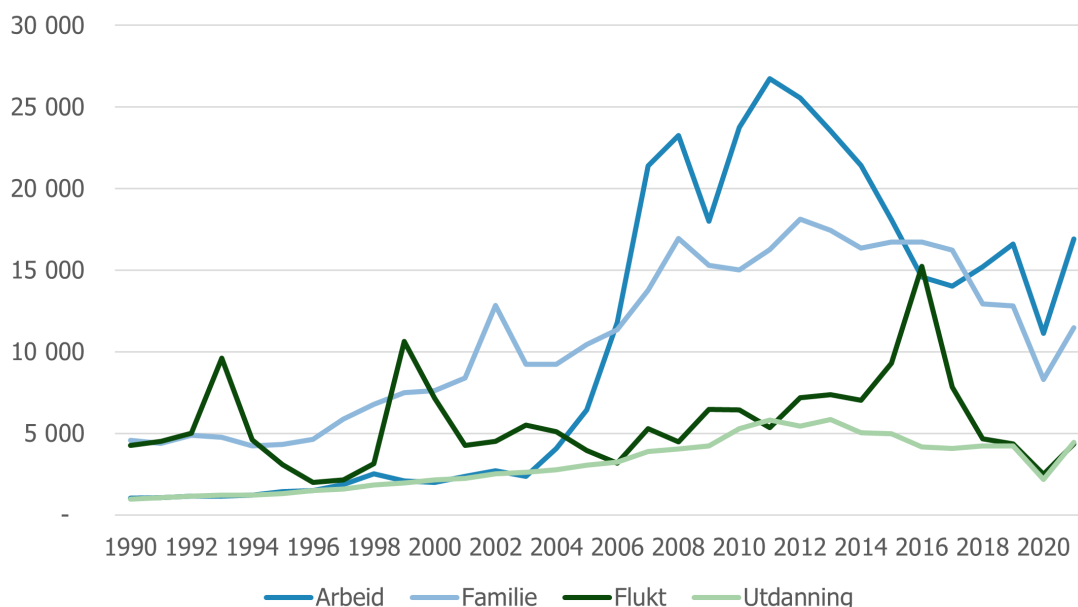
Innvandrere kommer til Norge av ulike grunner. Mens noen kommer for å jobbe, studere eller gjenforenes med familien, kan andre være på flukt fra for eksempel krig eller en humanitær krise. Rundt 38 600 ikke-nordiske² statsborgere innvandret til Norge i 2021. Dette er dermed omtrent samme antall som før koronapandemien. Arbeid er den viktigste grunnen til innvandring blant ikke-nordiske statsborgere. I 2021 kom det i alt 16 900 arbeidsinnvandrere til Norge. Deretter innvandret 11 500 personer på grunn av familiære årsaker. 4 300 flyktninger fikk opphold på grunn av beskyttelsesbehov. Om lag 4 400 personer fikk opphold på grunn av utdanning (Kirkeberg, 2022).

Av alle innvandrere som har kommet til Norge siden 1990, er arbeid innvandringsgrunn for 34 prosent. 10 prosent har kommet for å studere, 19 prosent har kommet som flyktninger, mens 36 prosent har kommet for familiegjenforening eller familieetablering i Norge. 1 prosent hadde andre grunner til innvandring (SSB, 2021k).

²For nordiske statsborgere mangler det grunn for innvandring på grunn av fri innvandring til Norge

Figur 2.5 viser blant annet antallet nyankomne flyktninger og arbeidsinnvandrere som har kommet til Norge fra 1990 og frem til 2022. Grafen viser også hvordan dette antallet varierer fra år til år, noe som ofte henger sammen med internasjonale forhold og konjunkturer på arbeidsmarkedet.

Figur 2.5: Innvandring til Norge etter innvandringsgrunn. 1990-2021. Antall (SSB, 2021k)

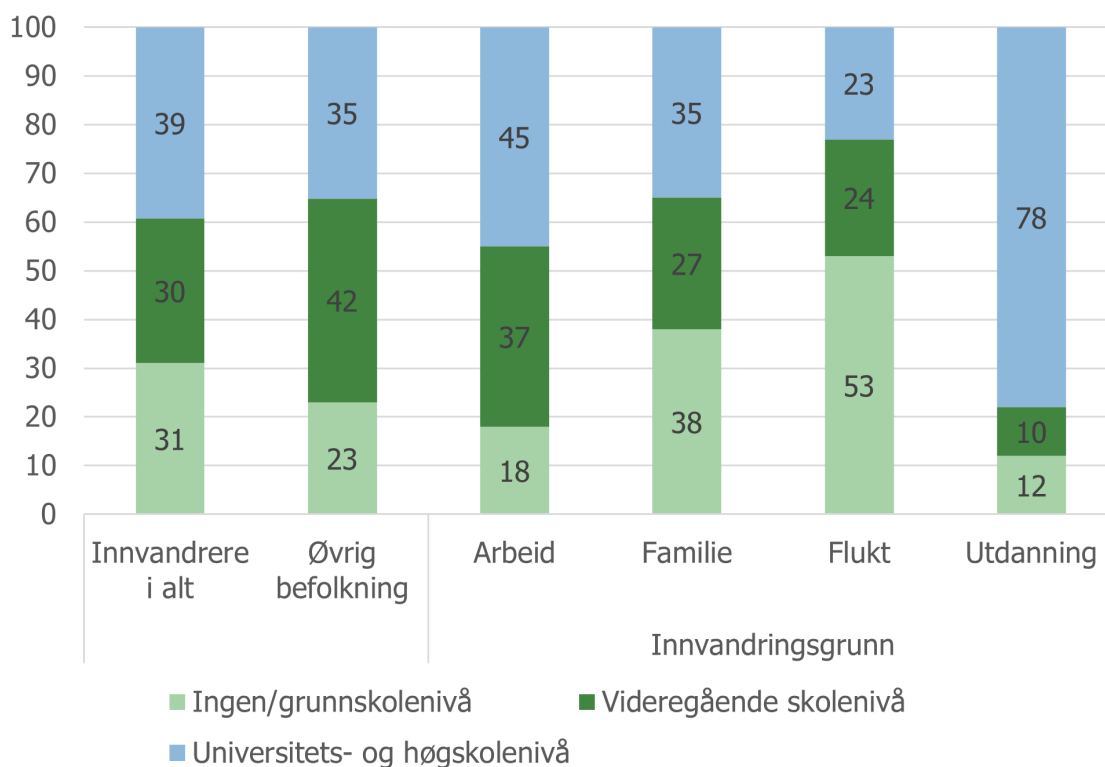
I 2021 hadde ni av ti arbeidsinnvandrerne bakgrunn fra europeiske land. Så godt som alle flyktninger kom fra land i Asia og Afrika (SSB, 2021k).

Utdanningsnivå

2.6 Over halvparten av flyktningene har liten eller ingen utdanning

Blant innvandrere er det relativt flere som mangler utdanning eller kun har utdanning på grunnskolenivå sammenliknet med den øvrige befolkningen. I 2021 hadde 31 prosent innvandrere og 23 prosent grunnskole som høyeste fullførte utdanning mot 23 prosent i den øvrige befolkningen. På den annen side er også andelen som har utdanning på universitets- eller høghskolenivå noe høyere blant innvandrere enn i resten av befolkningen, henholdsvis 39 og 35 prosent (figur 2.6).

Figur 2.6: Utdanningsnivå, etter innvandrerkategori og innvandringsgrunn. 2021. Prosent. (SSB, 2021a)

Figuren viser samtidig at det er betydelige forskjeller i utdanningsnivå for innvandrere med ulik innvandringsgrunn. Over halvparten av flyktningene i Norge mangler utdanning på videregående nivå. Tre av fire som har innvandret for å studere har utdanning på universitets- eller høghskolenivå. Blant arbeidsinnvandrere er det 45 prosent som har høyere utdanning, som er en relativt høy andel.

Fysisk og psykisk helse

2.7 Flyktninger har dårligst helse

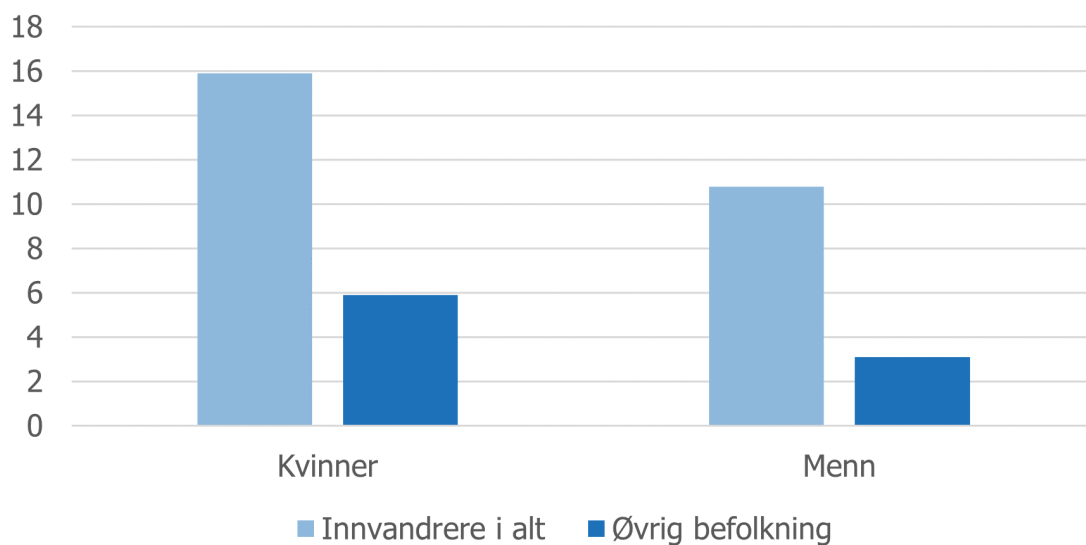
Det er store helseforskjeller i ulike grupper i befolkningen med innvandrerbakgrunn. Her finner vi større variasjoner mellom ulike innvandrergrupper enn mellom innvandrere samlet og befolkningen for øvrig. I tillegg til betydelig variasjon mellom innvandrere med ulik landbakgrunn, er det også stor variasjon mellom kvinner og menn. Man finner også variasjon i helse når man ser på innvandringsårsak og botid i Norge. Flyktninger har dårligere helse enn de som kommer til Norge på grunn av familiejenforening, arbeid eller utdanning (Folkehelseinstituttet, 2018).

Forskning viser at innvandreres helse ofte er god på innvandringstidspunktet, men forverres med tiden. Med andre ord er lang botid i Norge relatert til dårligere helse (Kjøllesdal et al., 2019). Innvandrere med lang botid og dårlige norskkunnskaper har

spesielt stor sannsynlighet for ulike helseplager (Folkehelseinstituttet, 2022). Personer som har høy utdanning, er i arbeid og har god økonomi har også bedre helse. Det er i tillegg en positiv sammenheng mellom helse og god sosial integrering. Opplevd diskriminering, og det å føle liten tilhørighet til både Norge og hjemlandet, er assosiert med dårligere psykisk helse (Kjøllesdal et al., 2019).

Levekårsundersøkelsen blant innvandrere fra 2016 viser at innvandrere har dårligere selvopplevd helse enn befolkningen generelt. Forekomsten av kronisk sykdom og nedsatt funksjonsevne er omtrent den samme blant innvandrerne som i befolkningen. Likevel vurderte 73 prosent av innvandrere sin helse som svært god eller god, mot 83 prosent i befolkningen for øvrig. Andelen med psykiske helseplager er imidlertid større blant innvandrerne, som figur 2.7. viser. Denne andelen var særlig høy blant menn og kvinner fra Tyrkia, Irak, Iran og Pakistan, og kvinner fra Afghanistan. En høyere andel kvinner enn menn rapporterte om psykiske plager, både i befolkningen for øvrig og i innvandrergrupper, med unntak av Eritrea, Somalia og Irak (Vrålstad & Wiggen, 2017)

Figur 2.7: Selvrapporterte psykiske plager, etter innvandrerkategori og kjønn. 2019. Prosent (Kjøllesdal et al., 2019)

Studier fra ulike land finner at innvandrere – trolig noe overraskende – har lavere dødelighet enn befolkningen ellers. Også i Norge finner vi en signifikant lavere dødelighet blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen (Syse & Dzamarija, 2016). Samtidig varierer dødeligheten mellom ulike innvandrergrupper, og gjenspeiler forskjellene i innvandrerhelse beskrevet over. Blant annet ser det ut til at særlig landbakgrunn, innvandringsgrunn og botid har betydning for dødeligheten.

Eldre innvandrere (60-79 år) som har kommet til Norge for arbeid eller utdanning har lavest dødelighet, mens flyktninger og nordiske innvandrere i samme aldersgruppe har

den høyeste dødeligheten. Ingen innvandrergupper nevnt over har høyere dødelighet enn den øvrige befolkningen. Videre er dødeligheten lavere blant innvandrere med kortere botid i Norge, men blir likere den øvrige befolkningen etter mange år i vertslandet. Høyere dødelighet med lengre botid i Norge kan skyldes ulike forhold. En forklaring kan være at innvandrere i gjennomsnitt har dårligere levekår, boforhold, lavere inntekt og kanskje mer belastende arbeid. En annen forklaring kan være at innvandrere tar etter dårlige vaner i vertslandet. En ytterligere forklaring er at belastningen ved å forlate hjemlandet, slekt/familie, matvaner og kultur medfører stress som på sikt kan bidra til en svekket helse (Dzamarija et al., 2022).

Innvandrerens helse under covid-19 pandemien

2.8 Sammensatte årsaker til høy smitte med covid-19

Covid-19 pandemien rammet innvandrere hardere enn den øvrige befolkningen og innvandrere var overrepresentert blant påviste smittetilfeller og sykehusinnleggelser. Andel blant personer med innvandrerbakgrunn i perioden fra februar 2020 til juni 2021 utgjorde 4,7 prosent, mens tilsvarende andel for befolkningen uten innvandrerbakgrunn lå på 1,6 prosent. Også blant norskfødte med innvandrerforeldre har smittetallene vært opp mot 4 ganger høyere enn blant norskfødte uten innvandrerbakgrunn (Indseth et al., 2021).

Det er samtidig stor variasjon i smitte og innleggelser innad i befolkningen med innvandrerbakgrunn, og enkelte grupper ble hardere rammet enn andre. Dette gjelder særlig innvandrere fra Pakistan, Somalia, Irak, Tyrkia og Afghanistan. På en annen side hadde innvandrere fra Kina, USA, Finland, Tyskland og Nederland lavere andel påviste tilfeller enn befolkningen uten innvandrerbakgrunn (Indseth et al., 2021).

Det er identifisert flere forhold som kan ha bidratt til høyere smittenivå i noen innvandrergrupper. Disse er blant annet knyttet til sosioøkonomiske faktorer (yrke, utdanningsnivå, boforhold og inntekt), adferd og nettverk (sosiale miljøer, etterlevelse av råd, internasjonale reiser), personlige kjennetegn (alderssammensetning, familiestørrelse, medisinsk risiko og genetiske forhold), kommunikasjon (språkferdigheter, mediebruk, mottagelighet for informasjon, digitale barrierer) og graden av integrasjon/utenforskap (tillit til myndigheter, tilhørighet, grad av deltakelse i samfunnet) (Indseth et al., 2021).

Med andre ord er årsakene sammensatte og kan ha slått ut forskjellig, også på ulike tidspunkt under pandemien, i ulike innvandrergrupper.

Utdanning og kvalifisering

Barnehagedeltakelse

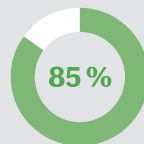
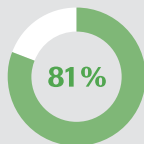
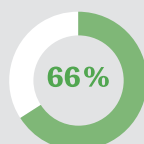

Mindre forskjeller siden 2013

Grunnskolepoeng

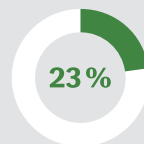
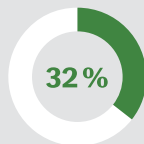
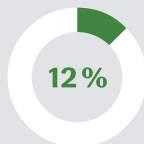

Fullføring av videregående innen 5 år

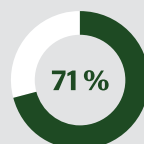
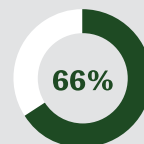
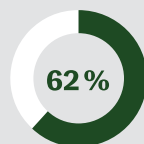
Stabile forskjeller siden 2009

Deltar i høyere utdanning

Mindre forskjeller siden 2015

Studenter som gjennomfører bachelorutdanning

Stabile forskjeller siden 2018

innvandrere

norskfødte med innvandrerforeldre

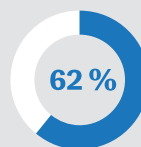
øvrig befolkning

4/10 har norskprøveresultat på nivå B1 eller høyere (selvstendig bruker)

Økt andel siden 2017

er i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram

Nedgang mellom 2019 og 2020

3 Utdanning og kvalifisering

Utdanning er en viktig kilde for å blant annet bedre forstå verden rundt seg og til å forbedre sin livssituasjon. Utvikling av kunnskap og kompetanse kan både være et mål i seg selv, og et sentralt middel for å lykkes på andre viktige områder, som for eksempel deltakelse i arbeidslivet, selvhjulpenhet og utjevning av levekårsulikhet.

Utdanning og kvalifisering er derfor en nøkkel til integrering, og utgjør det første av fire innsatsområder i regjeringens integreringsstrategi (Kunnskapsdepartementet, 2018). Blant annet er det helt avgjørende for integreringen at barn og unge med innvandrerbakgrunn ikke blir hengende etter i skolesystemet, eller at voksne innvandrere får muligheten til å utvikle sin kompetanse i tråd med egne og arbeidsmarkedets behov.

I det norske arbeidsmarkedet, hvor kvalifisert arbeidskraft er særlig etterspurt, er fullført videregående utdanning ofte viktig for å lykkes. Den store andelen som kun har grunnskoleutdanning, særlig blant flyktninger, er en viktig årsak til ulikhetene i sysselsetting mellom innvandrere og øvrig befolkning (Olsen, 2020). Det er også høyere sysselsettingsandel blant innvandrere som har tatt utdanningen sin i Norge enn de med utdanning fra et annet land. Det gjelder uansett nivå på utdanningen, men forskjellen er størst for flyktninger som har tatt høyere utdanning (NOU, 2021:2).

Barnehagedeltakelse

3.1 Barnehagedeltakelsen vokser mest blant de minste barna

Deltakelse i barnehage er positivt for minoritetsspråklige³ barns språkutvikling og integrering. En rekke norske studier finner positive virkninger av barnehagedeltakelse, tidlig start og gratis kjernetid (Drange, 2016, 2018; Drange & Havnes, 2015; Bråten et al., 2014).

Andelen minoritetsspråklige barn i alderen 1-5 år som går i barnehage⁴ har økt fra 77 prosent til 87 prosent i perioden 2013-2021. Denne andelen er fortsatt lavere sammenliknet med de ikke-minoritetsspråklige i samme alder, men forskjellene har sunket siden 2013 (IMDi, 2021c).

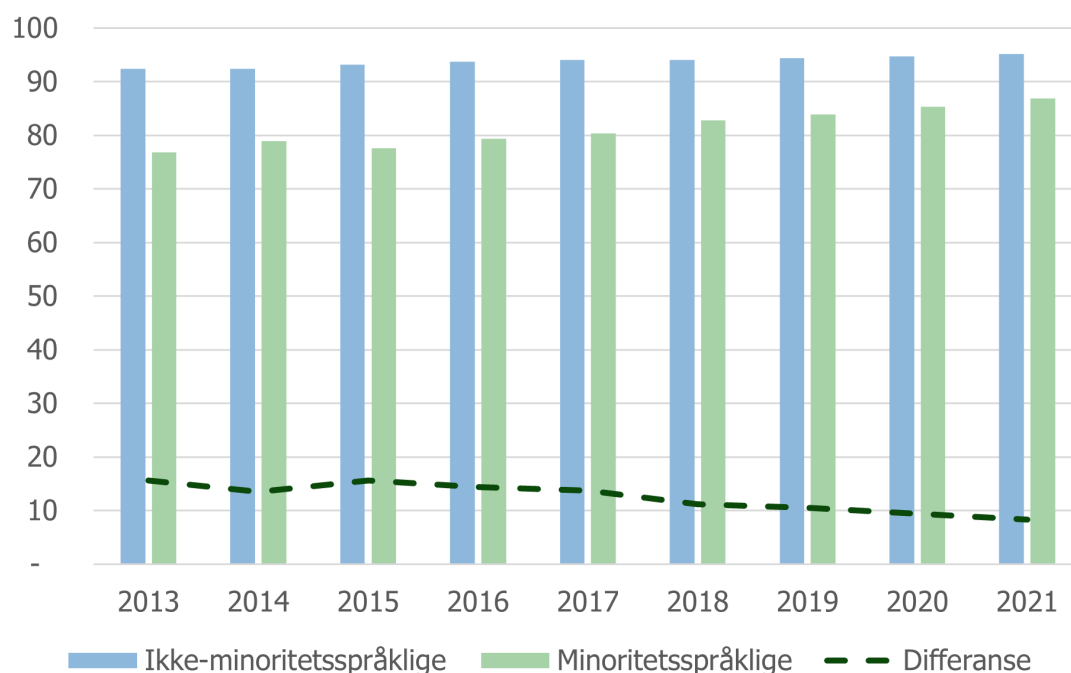
Statistikken er også tilgjengelig for barn i de ulike alderstrinnene. De største forskjellene er å finne blant ett- og to-åringene. Samtidig er det blant de minste barna man kan

³Minoritetsspråklige barn defineres her som barn som har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Det finnes ikke statistikk om barnehagedeltakelse som gjør det mulig å skille mellom innvandrerbarn, norskfødte barn med innvandrerforeldre og barn uten innvandrerbakgrunn.

⁴Andelen barn med minoritetsspråklig bakgrunn viser til antall barn i barnehage med minoritetsspråklig bakgrunn delt på alle barn med innvandrerbakgrunn. Andelen barn med ikke-minoritetsspråklig bakgrunn viser til antall barn i barnehage med ikke-minoritetsspråklig bakgrunn delt på alle barn uten innvandrerbakgrunn.

observere størst økning i andelen som går i barnehage i perioden 2013-2021. For minoritetsspråklige ettåringer har denne andelen vokst med 19 prosentpoeng i denne perioden, og utgjorde 58 prosent i 2021. Blant ikke-minoritetsspråklige barn går 85 prosent av ett-åringene i barnehage. Fra og med barna blir tre år er over 90 prosent av de minoritetsspråklige barna, og så godt som alle av de ikke-minoritetsspråklige barna i barnehage (IMDi, 2021c).

Figur 3.1: Barnehagedeltakelse, barn i alderen 1-5 år etter språkbakgrunn. Prosent (IMDi, 2021c)

Det kan være ulike grunner til lavere barnehagedeltakelse blant barn med innvandrerbakgrunn, som økonomi, reisevei, kjennskap til barnehagen som institusjon, språklige utfordringer, søknadsprosedyrer og sosiale og kulturelle normer. Moderasjonsordninger som gratis kjernetid, samt informasjonsarbeid er derfor viktige virkemidler for økt barnehagebruk blant minoritetsspråklige familier (Bufdir, 2018).

Resultater i grunnskolen

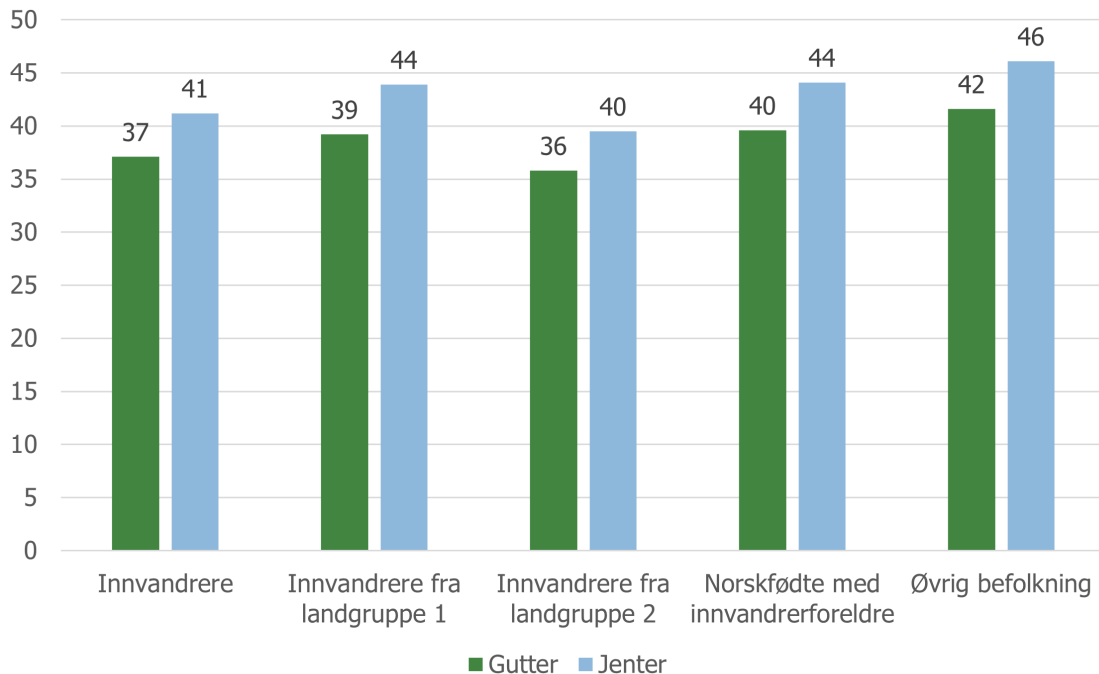
3.2 Stabile forskjeller i resultater i grunnskolen

Grunnskolepoeng benyttes her som en indikator for oppnådde resultater fra grunnskolen og formell kvalifisering til videregående skole. Karakternivå i grunnskolen er i tillegg den enkeltfaktoren som har størst betydning for fullføring av videregående opplæring.

Dersom man ser på innvandrerbakgrunn og kjønn, finner man systematiske forskjeller i gjennomsnittlige grunnskolepoeng. Innvandrere har i snitt lavere resultater etter fullført

grunnskole sammenliknet med den øvrige befolkningen. I 2021 var forskjellen om lag 5 poeng, som tilsvarer en halv karakter. Norskfødte med innvandrerforeldre har i gjennomsnitt 2 grunnskolepoeng færre enn den øvrige befolkningen (SSB, 2021).

Figur 3.2: Grunnskolepoeng, etter innvandrerkategori og kjønn. 2021 (SSB, 2021)

Figuren over viser at resultatene varierer med kjønn og landbakgrunn. Innvandrere fra landgruppe 1 har i snitt 4 poeng mer enn de fra landgruppe 2. Jenter oppnår flere grunnskolepoeng enn gutter uavhengig av innvandrerkategori og landbakgrunn. Karakternivået i grunnskolen har økt i likt tempo over tid for alle gruppene i figuren, så forskjellene mellom disse gruppene har vært tilnærmet uendret siden 2009⁵.

Fullføringsgrad i videregående skole

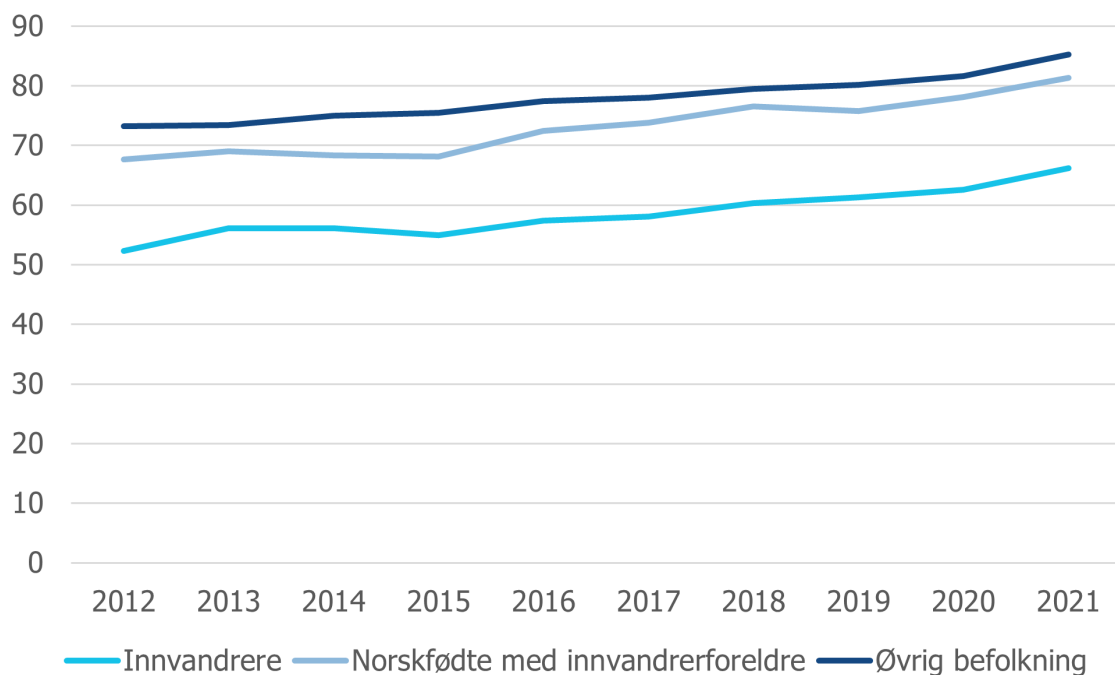
3.3 Stadig flere fullfører videregående opplæring

For å måle gjennomføring i videregående opplæring, følger SSB fullføringsstatus for elever som begynte på videregående en bestemt periode etter skolestart. Elever som begynte på ett av de studieforbereidende utdanningsprogrammene, og der normert tid for fullføring er tre år, følges over fem år i statistikken. Elever som begynte på et av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, med normert tid på hovedsakelig fire år, følges over seks år etter skolestart.

⁵Grunnet regjeringens beslutning om å avlyse eksamen i grunnskolen er grunnskolepoeng i 2020 og 2021 kun basert på standpunktkarakterer, og er derfor ikke direkte sammenlignbare med grunnskolepoeng fra andre skoleår.

Andelen som fullfører videregående opplæring i løpet av fem eller seks år etter skolestart, økte i perioden 2014-2021 både blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og resten av befolkningen. Blant innvandrere har denne andelen ligget på et relativt lavere nivå sammenliknet med norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen, og utgjorde 66 prosent i 2021 mot henholdsvis 81 prosent og 85 prosent (figur 3.3). Som figuren under også viser, er forskjellene i fullføringsgrad mellom norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen mindre og har sunket over tid.

Figur 3.3: Prosent av elever som har fullført videregående opplæringen innen fem/seks år etter skolestart, etter innvandrerkategori. (SSB, 2021e)

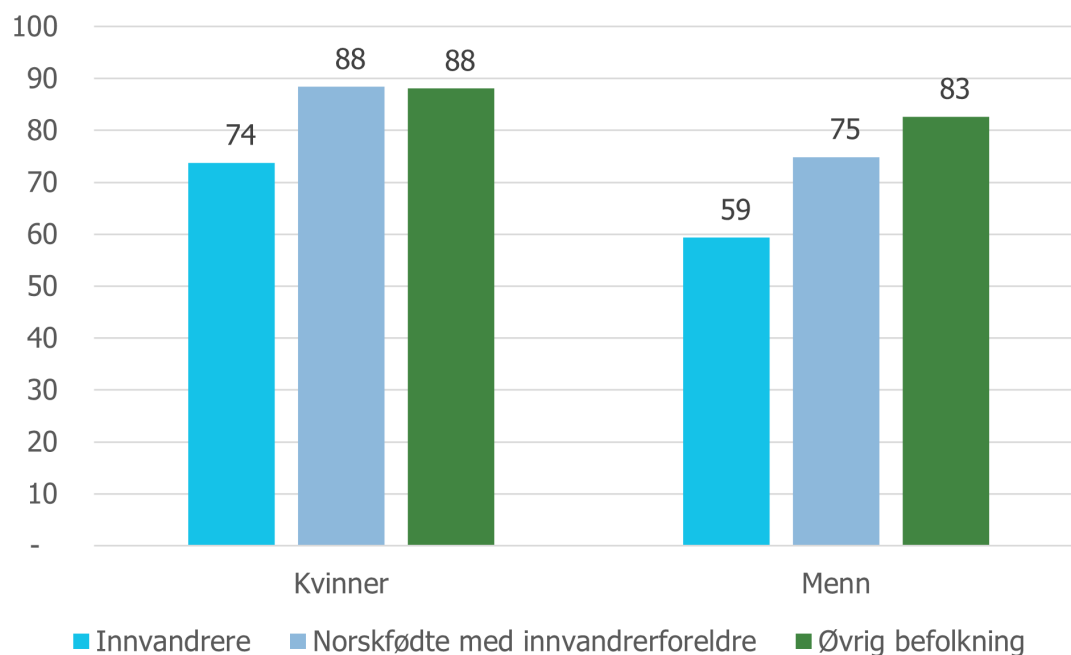

Både for innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen er fullføringsandelen generelt lavere blant menn, og denne andelen er lavest for unge innvandrer menn (figur 3.4). I 2021 fullførte 59 prosent av mannlige innvandrere videregående innen fem/seks år. Blant gutter i den øvrige befolkningen lå tilsvarende andel på 83 prosent. I tillegg til at jenter har høyere gjennomføringsgrad, var det også mindre forskjeller mellom jenter med og uten innvandrerbakgrunn. Norskfødte jenter med innvandrerforeldre hadde samme fullføringsandel i 2021 som jenter uten innvandrerbakgrunn, på 88 prosent.

I tillegg til kjønn varierer fullføringsgraden med botid i Norge, samt hvilket utdanningsprogram man velger.

Blant elevene som var bosatte i Norge i under tre år, fullførte 63 prosent videregående skole innen fem/seks år, mens tilsvarende andel for elever med botid på ti år eller mer lå på 74 prosent i 2021 (SSB, 2021f).

Figur 3.4: Elever som har fullført videregående opplæring innen fem/seks år etter skolestart, etter kjønn og innvandrerkategori. 2021. Prosent (SSB, 2021e)

Det er lavere fullføringsgrad blant elever som starter i yrkesfaglige utdanningsløp sammenliknet med de som starter på studieforbereende utdanning uavhengig av innvandrerbakgrunn eller ikke. Innvandrere har imidlertid lavere fullføringsgrad i begge utdanningsløpene sammenliknet med den øvrige befolkningen. I 2021 lå andelen innvandrere som fullførte yrkesfaglige utdanningsprogrammer på 59 prosent, mens 77 prosent fullførte studieforbereende programmer. I den øvrige befolkningen var fullføringsgraden 77 prosent for yrkesfaglige programmer og 92 prosent for studieforbereende programmer. Blant norskfødte med innvandrerforeldre var fullføringsgraden i begge utdanningsprogrammene tilnærmet lik den øvrige befolkningen (SSB, 2021e).

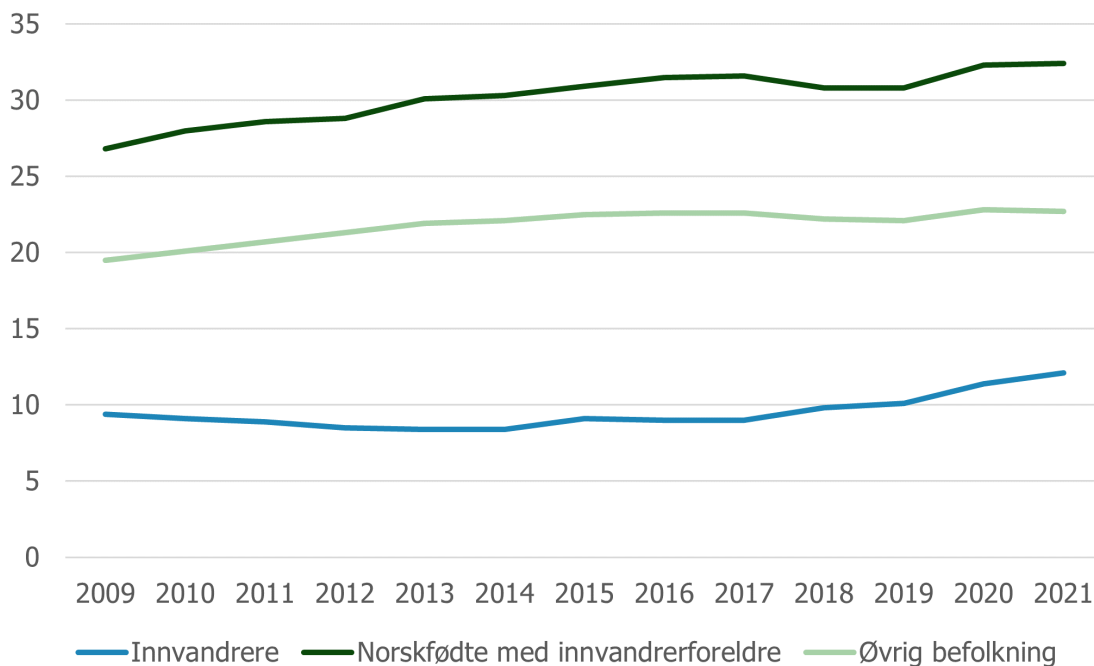
Deltakelse i høyere utdanning

3.4 Andelen i høyere utdanning er størst blant norskfødte med innvandrerforeldre

Andelen som tar høyere utdanning i alderen 19-34 år har økt jevnt siden 2009, både blant unge med innvandrerbakgrunn og i den øvrige befolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre utmerker seg ved at en av tre i aldersgruppen 19-34 år var i høyere utdanning i 2021. Tilsvarende lå andelen på 12 prosent for innvandrere og 23 prosent i den øvrige befolkningen. I alle gruppene var andelen høyest blant kvinner. 37 prosent av norskfødte kvinner med innvandrerforeldre i aldersgruppen 19-34 år var studenter i 2021

(SSB, 2021n).

Figur 3.5: Studenter 19-34 år i høyere utdanning i Norge i prosent av registrert årskull, etter innvandrerkategori. 2021. (SSB, 2021n)

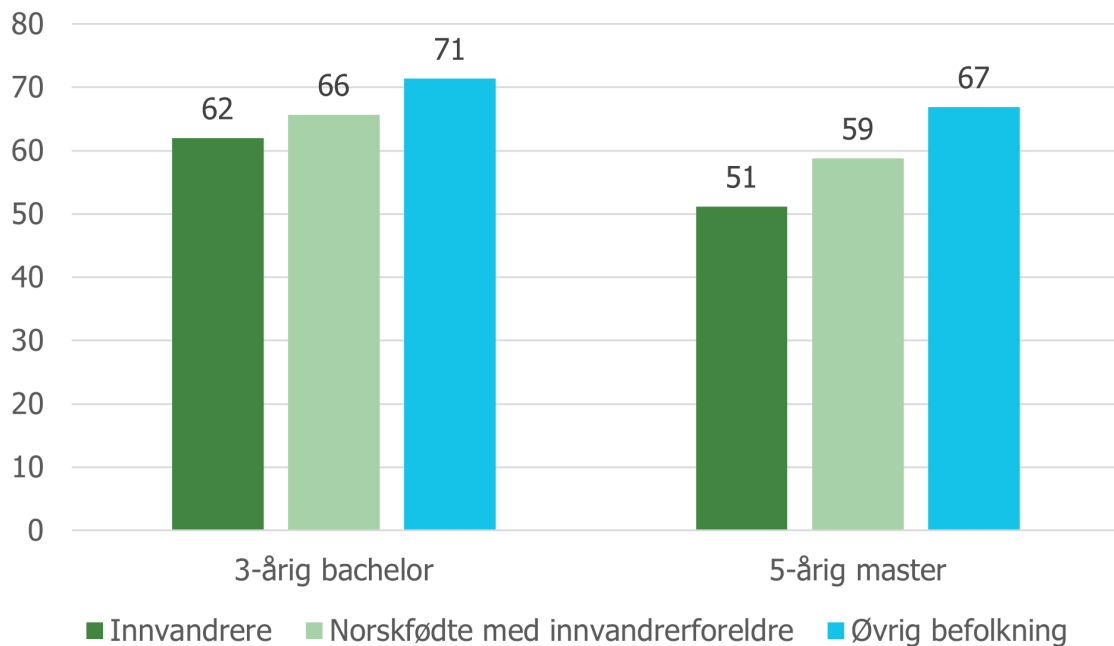
Institutt for samfunnsforskning beskriver utdanningsmønsteret til norskfødte med innvandrerforeldre som polarisert: Norskfødte med innvandrerforeldre er både overrepresentert i høyere utdanning og blant de som ikke har fullført videregående opplæring (ISF, 2019). Det er imidlertid store forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre når man bryter ned på foreldrenes landbakgrunn. Dette gjelder både når man ser på påbegynt og fullført høyere utdanning. Særlig er det en tendens til at norskfødte med innvandrerforeldre fra India, Sri Lanka og Vietnam tar høyere utdanning. For norskfødte med innvandrerforeldre fra Tyrkia, Irak og Marokko er andelen som deltar lavere (Kirkeberg et al., 2019).

Gjennomføring i høyere utdanning

3.5 Lavere fullføringsgrad blant studenter med innvandrerbakgrunn

Det er lavere fullføringsgrad i høyere utdanning blant studenter med innvandrerbakgrunn sammenliknet med resten av befolkningen. 62 prosent av innvandrere som starter på et treårig bachelorprogram fullfører bachelorutdanningen innen fem år. Andelen for den øvrige befolkningen ligger på 71 prosent, som figuren under viser. Også når det gjelder femårige masterutdanninger, er fullføringsgraden lavest blant innvandrere og høyest i den i øvrige befolkningen, som vist i figuren under.

Figur 3.6: Andel studenter som fullførte utdanning innen to år etter normert tid, etter type utdanningsprogram og innvandrerkategori. 2021. Prosent (SSB, 2021g, 2021h)

Som i videregående opplæring, er andelen som fullfører bachelor- og masterutdanninger høyere for kvinner enn for menn, både med og uten innvandrerbakgrunn. For innvandrere varierer i tillegg fullføringsgraden noe med innvandringsgrunn. Personer som har innvandret for å studere eller arbeide fullfører i størst grad. Flyktninger som har påbegynt høyere utdanning fullfører i mindre grad enn andre innvandrere (SSB, 2021d).

Kvalifisering for voksne innvandrere

3.6 Positiv utvikling i resultatene på norskprøvene

Hovedmålet for integreringspolitikken er at innvandrere i større grad deltar i arbeids- og samfunnsliv. For å oppnå dette, er det avgjørende at nyankomne innvandrere og flyktninger får tilbud om og gjennomfører kvalifisering som kan bidra til å gi dem varig tilknytning til arbeidslivet. Kvalifiseringstiltakene skal fylle gapet mellom kompetansen flyktningene har med fra hjemlandet og det arbeidsmarkedet i Norge krever. Introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap⁶ er viktig for nettopp dette.

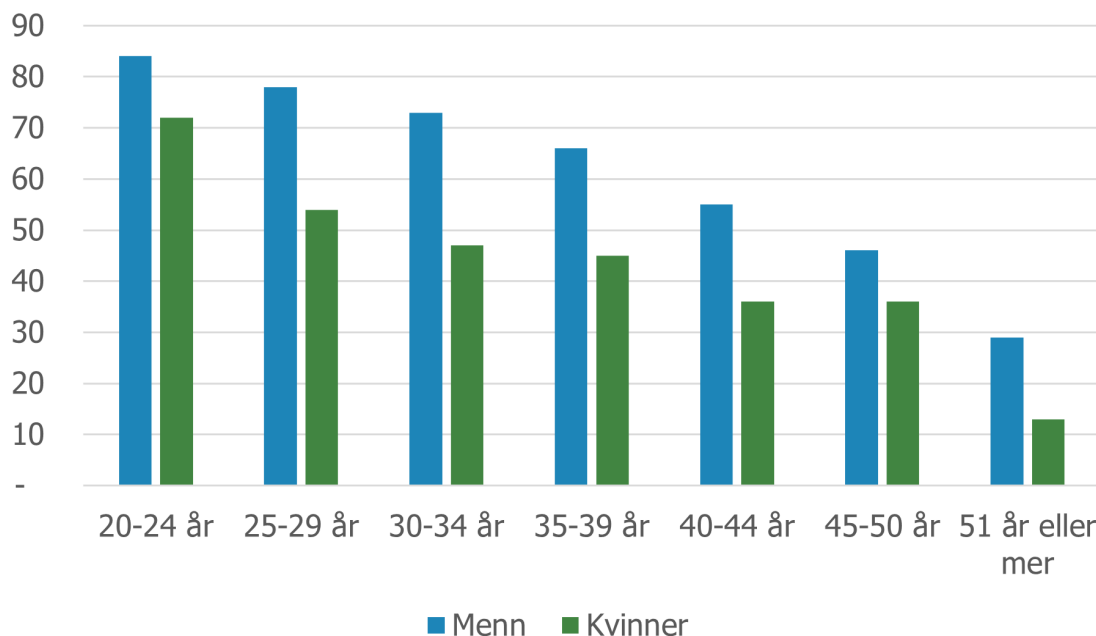
I 2021 deltok 10 554 personer i introduksjonsprogram. Den nasjonale målsetningen er at 70 prosent av deltakerne i introduksjonsprogram skal være i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program. Blant deltakere som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2018,

⁶I denne rapporten beskrives deltakelse og resultater i to kvalifiseringstilbud: introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det finnes i tillegg en rekke andre ordninger som gir kvalifisering mot høyere deltakelse i arbeids- og samfunnsliv: opplæring for asylsøkere i mottak, Jobbsjansen og tilrettelagt fag- og yrkesopplæring.

var 66 prosent i arbeid eller utdanning i 2019. Denne andelen sank imidlertid ned til 61 prosent blant dem som sluttet året etter. Dette kan skyldes mest sannsynlig en utfordrende situasjon på arbeidsmarkedet i 2020 som følge av smitteverntiltakene i forbindelse med covid-19 pandemien.

Det er samtidig betydelig variasjon når man ser på kjønn og alder. Fra 2019-kullet var 69 prosent av mennene og 46 prosent av kvinnene i arbeid eller utdanning i 2020. Blant menn økte andelen som går over til arbeid eller utdanning med 7 prosentpoeng i perioden 2015-2019. I 2020 finner man en nedgang på 4 prosentpoeng. For kvinner har denne andelen vært relativt stabil i samme periode, men også her ser vi en nedgang med 2 prosentpoeng fra 2019 til 2020 (SSB, 2020a).

Figur 3.7: Andel sysselsatte/under utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram, etter kjønn og alder. 2020. Prosent (SSB, 2020a)

Andelen som gikk over til arbeid eller utdanning et år etter avsluttet program er høyest blant de yngste deltakerne. Andelen er synkende med alder, med unntak av kvinner mellom 45-50 år.

Som følge av ny lov på integreringsfeltet, integreringsloven, er det gjort omfattende endringer i introduksjonsprogrammet for deltakerne med oppstart fra og med 1. januar 2021. I årene fremover vil man kunne se effekten av lovendringen ved å måle disse deltakernes tilknytning til arbeidsliv over tid.

Som en del av introduksjonsprogrammet får deltakere opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Målgruppen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap er

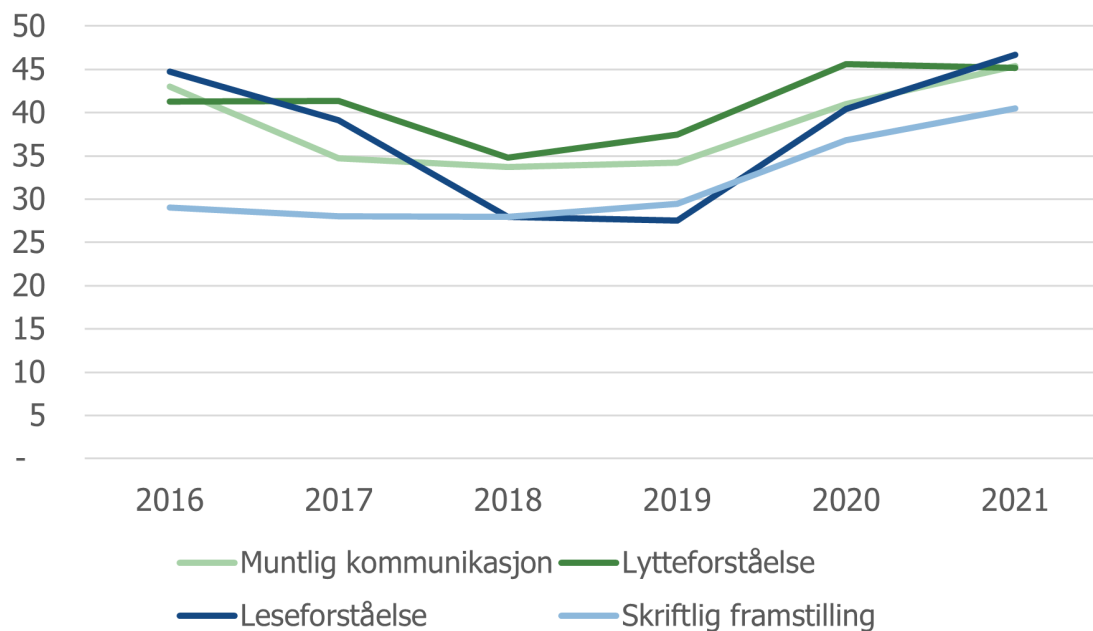
imidlertid større. For eksempel har innvandrere i alderen 16 til 67 år (18 til 67 fra og med 2021) med oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det her færre som deltar i norsk- og samfunnskunnskapsopplæring de siste årene. I 2021 deltok 22 200 personer, som er en nedgang på 15 prosent fra året før. Siden 2017 er antallet deltakere halvert.

I 2021 var det deltakere fra 136 land. Over halvparten av deltakerne kom fra seks land: Syria, Eritrea, Thailand, Filippinene, Afghanistan og Tyrkia (Lunde, 2022).

Det ble avlagt om lag 36 400 norskprøver i 2021. Norskprøven består av delprøver i lytteforståelse, leseforståelse, skriftlig framstilling og muntlig kommunikasjon. Resultatene for norskprøven inndeles videre i følgende ferdighetsnivåer: A2 eller lavere (basisbruker) og B1 eller høyere (selvstendig bruker).

Resultatene fra delprøvene tyder på at det å tilegne seg skriveferdigheter er det vanskeligste for innvandrere ved at resultatene er noe lavere her sammenliknet med de andre delprøvene. Samtidig var det en positiv utvikling i andelen som har bestått norskprøven på selvstendig-bruker nivå for alle delprøver, som vist i figuren under. Alt i alt, økte andelen som fikk selvstendig-bruker nivå på prøvene fra 32 prosent i 2019 til 44 prosent i 2021.

Figur 3.8: Andel norskprøver med oppnådd språknivå B1 eller høyere, etter delprøve (SSB, 2021m)

Deltakere i norskopplæring med høyere utdanning oppnår i større grad språknivå B1 eller høyere. I tillegg varierer norskprøveresultatene med kjønn og alder. Snaut halvparten, eller 47 prosent, av prøvene tatt av kvinner har resultat på nivå B1 eller B2

mot 41 prosent av prøvene tatt av menn. Aldersgruppen 26-35 år har den høyeste andelen prøver med resultater på nivå B1 eller B2 med 53 prosent. Deretter synker andelen prøver på dette nivået med økende alder (SSB, 2021m).

Deltakere i introduksjonsprogrammet som har gjennomført norskprøven på selvstendig-bruker nivå har jevnt over en høyere tilknytning til arbeid enn de som har gjennomført på basisnivå. I 2019 var to tredjedeler av de som hadde bestått på selvstendig nivå⁷ sysselsatte, mens tilsvarende var tilfelle for under halvparten av de som bestod på basisnivå (Lunde & Lysen, 2022).

Utdanning under covid-19 pandemien

3.7 Nedstenginger og høyt fravær under pandemien

Koronapandemien har satt sitt preg på barnehage- og grunnsopplæringen også i 2021. Det var store geografiske forskjeller i smittetrykk og smitteverntiltak, og lokale utbrudd førte til at mange barnehager og skoler måtte stenge helt eller delvis i perioder.

Organisering på gult og rødt nivå i 2020 og 2021 krevde omfattende innsats fra de ansatte i barnehagene, og hadde konsekvenser for både ansatte, barn og foreldre. De ansatte måtte blant annet dele inn barna i kohorter, tilrettelegge det fysiske miljøet og planlegge for hvordan barnehagedagen skulle gjennomføres. Barnehagene var også preget av høyt fravær blant barn og ansatte. Selv om smitteverntiltak har ført til restriksjoner for barn, viser forskning at det hadde få konsekvenser for barnas trivsel i perioden med tiltak (Os et al., 2021). Barnehagebarns foreldre var også i stor grad fornøyd med barnehagetilbudet. Koronasituasjonen ser ikke ut til å ha endret foreldrenes tilfredshet med barnehagen generelt, selv om man finner endringer i tilfredshet på mer spesifikke områder. Under pandemien ble foreldre for eksempel mer tilfredse med hygienen i barnehagen, mens tilfredshet med mattilbudet gikk ned. Mange foreldre savnet også mer uformell kontakt ved henting og levering (Utdanningsdirektoratet, 2021).

Skolene ble også preget av nedstengninger, tidvis med rødt tiltaksnivå, høy arbeidsbelastning for lærere og skoleledere, og ikke minst høyt fravær blant elever og ansatte. Fysisk tilstedeværelse på skolen for de yngste elevene ble gjennomgående prioritert. På ungdomstrinnet og videregående skole hadde en større andel digital hjemmeskole deler av tiden.

Mange elever opplevde redusert motivasjon og læringsutbytte da skolene var stengt og opplæringen ble digital våren 2020 (Andersen et al., 2021). En studie gjennomført blant elever i Oslo, viser at det var en overrepresentasjon av elever fra lavere sosioøkonomiske

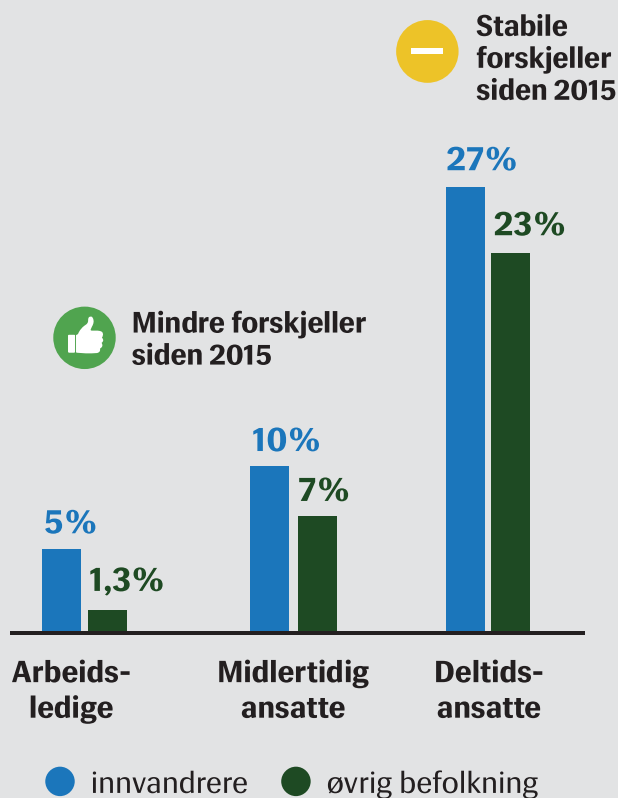
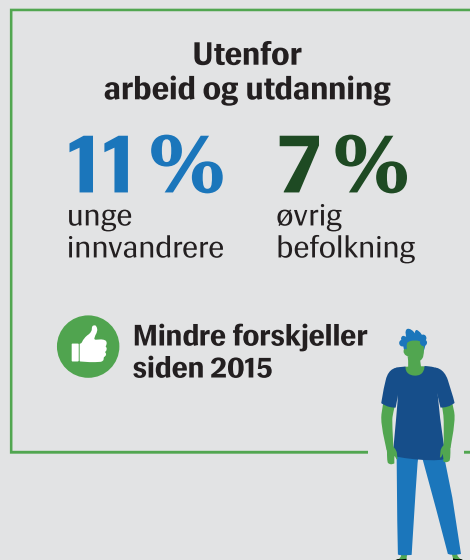
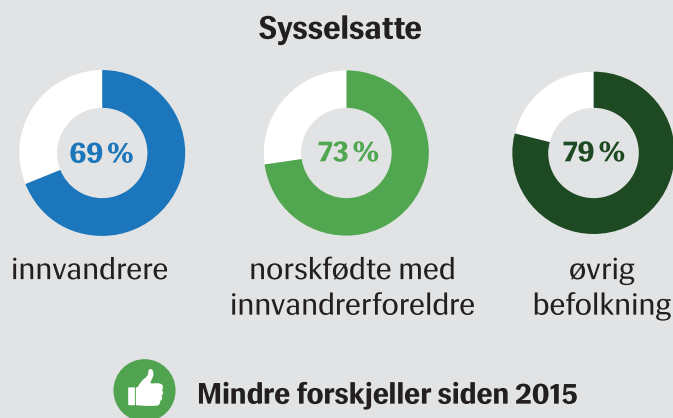
⁷Populasjonen omfatter tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2005-2018 som har avlagt norskprøven i perioden 2014-2020.

lag blant de som ikke hadde godt nok digitalt utstyr og tilgang til internett hjemme. Studien finner også at innvandrerungdom var overrepresentert (Bakken et al., 2020).

For lærerne ble det mer utfordrende å kommunisere og følge opp elevene digitalt. Særlig gjaldt dette oppfølging av elever på et lavt faglig nivå og sårbare elever (Andersen et al., 2021). Det ble for eksempel vanskeligere å gi nok oppfølging til elever med språkutfordringer grunnet minoritetsbakgrunn (Caspersen et al., 2021). Pandemien kan dermed ha bidratt til å forsterke eksisterende sosiale forskjeller mellom elever.

Når vi ser på indikatorene på utdanningsfeltet, finnes det foreløpig få tegn på at pandemien har hatt negativ påvirkning på deltakelse, gjennomføring og resultater i utdanningen for barn og ungdom med innvandrerbakgrunn. Det er likevel usikkert hvilke konsekvenser nedstengingene og restriksjonene vil ha på lengre sikt.

Arbeid og økonomi

90 000

lavere medianinntekt blant innvandrere

Svak nedgang i forskjeller siden 2015

4 Arbeid og økonomi

Den norske samfunnsmodellen bygger på et mål om små forskjeller (Meld. St. 13, 2018-2019). Store forskjeller i levekår mellom innvandrere og øvrig befolkning kan være til hinder for integreringen. Deltakelse i arbeid blir ansett som svært viktig for inkludering og integrering. Det å være i arbeid bidrar til selvstendighet, selvrealisering og til å bygge nettverk. Det gir videre økt tilhørighet til samfunnet, motvirker fattigdom og utjevner forskjeller. Målet om høy sysselsetting blant innvandrere er også av samfunnsøkonomisk betydning, og er en forutsetning for en velfungerende norsk velferdsstatsmodell på sikt (NOU, 2021:2).

Vi vet at mange arbeidsforhold for innvandrere har en overvekt av midlertidighet, ufrivillig deltid og lavinntekt. Et hovedmål i regjeringens integreringsstrategi er derfor at flere innvandrere får stabilt og godt fotfeste i arbeidslivet (Kunnskapsdepartementet, 2018). For å oppnå dette målet, vises det til at innvandrere i større grad må få mulighet til å tilegne seg formell kompetanse. Den nye integreringsloven bidrar blant annet til at dette kan skje innenfor rammene av introduksjonsprogrammet.

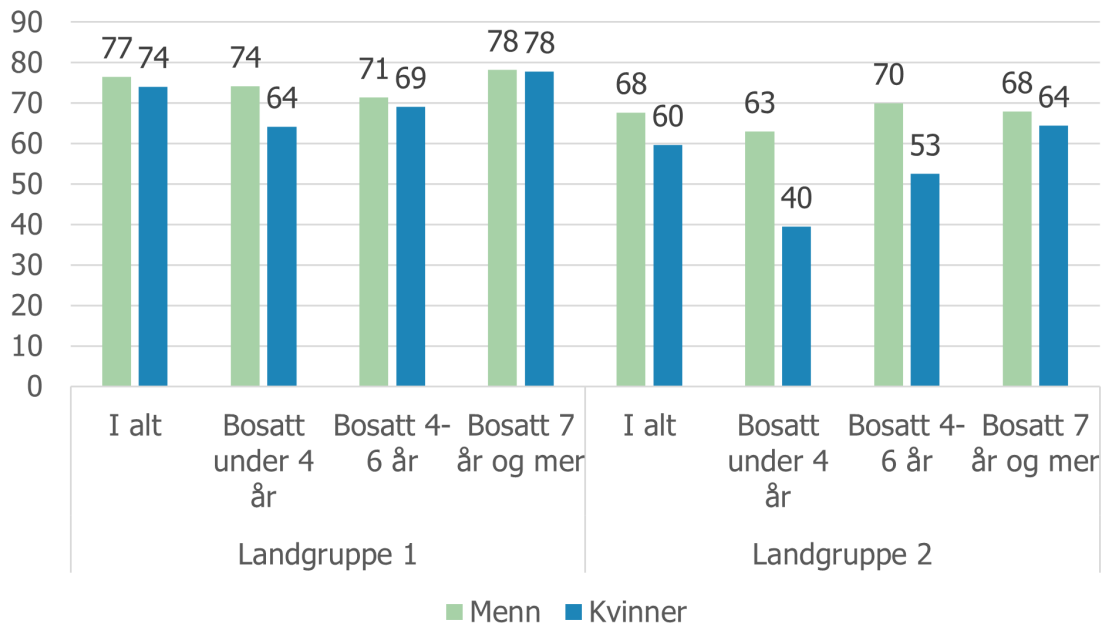
Innvandringsgrunn, botid og sysselsetting

4.1 Lavest sysselsetting blant nyankomne flyktninger

Innvandrere har i snitt lavere sysselsettingsgrad enn den øvrige befolkningen. I 2021 var 69 prosent av innvandrere sysselsatt, mot 79 prosent i den øvrige befolkningen. Det er samtidig betydelige forskjeller mellom grupper når vi ser på kjønn, botid, innvandringsgrunn og utdanningsnivå.

En større andel innvandrer menn er i arbeid sammenliknet med innvandrer kvinner. Dette gjelder særlig for innvandrere fra landgruppe 2, som vist i figur 4.1. Videre viser figuren at kjønnsforskjellene i sysselsetting er størst blant nyankomne innvandrere, det vil si de som har vært bosatt i under 4 år, og jevner seg ut med botid i Norge. For landgruppe 1 er det nesten ingen forskjeller i andelen sysselsatte menn og kvinner for de som har vært bosatt i Norge i 7 år eller mer. For landgruppe 2 er andelen sysselsatte menn med 7 års botid i Norge eller mer fortsatt noe høyere enn andelen kvinner i tilsvarende kategori, men også her er forskjellene små.

Figur 4.1: Sysselsatte innvandrere etter botid, landbakgrunn og kjønn. 2021. Prosent (SSB, 2020f)

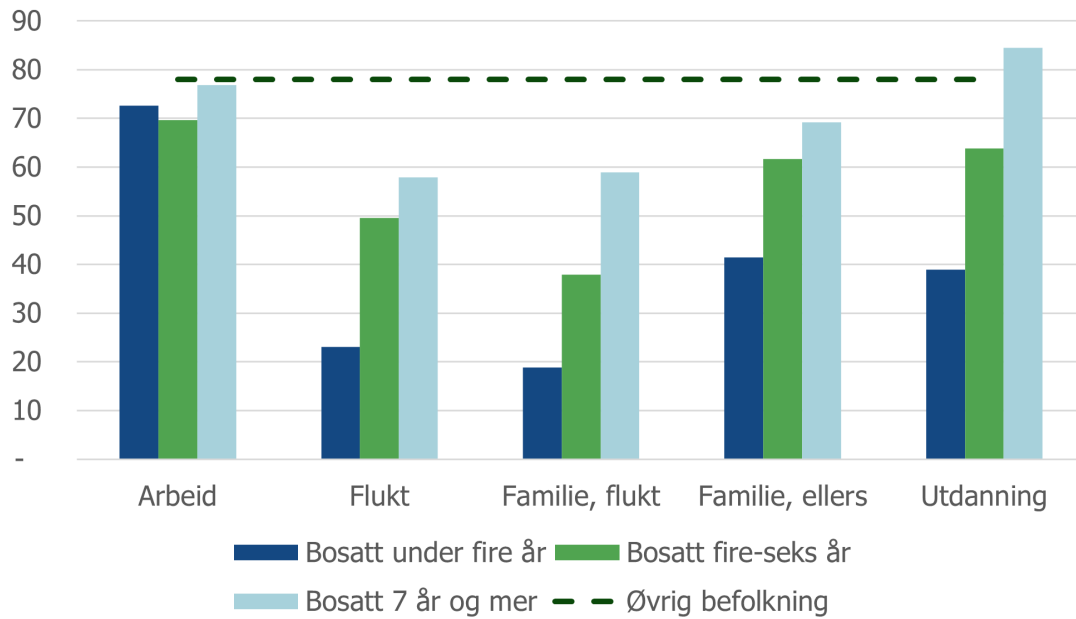

Andelen sysselsatte er høyest blant arbeidsinnvandrere uavhengig av botid, og ligger omtrent på nivå med resten av befolkningen. For flyktninger eller familiegjennforente til flyktninger, tar det oftere lengre tid å tilegne seg relevant kompetanse og komme seg ut i arbeid. Flesteparten i denne gruppen deltar i introduksjonsprogrammet de første årene etter at de er bosatt i en kommune.

Blant flyktninger med mer enn 6 års botid, er andelen som var i arbeid mer enn dobbelt så høy sammenliknet med de med kort botid, 58 mot 23 prosent. For familiegjennforente er andelen tre ganger så høy etter 6 år, 59 mot 19 prosent (figur 4.2).

Samtidig finner forskning en stagnering i arbeidsdeltakelse etter den raske økningen i løpet av de første 6-8 årene etter bosetting (Bratsberg et al., 2016a, 2016b; Røed et al., 2019). Sysselsettingen øker heller ikke med botid i like stor grad for alle flyktningsgrupper. For eksempel kommer mannlige nyankomne flyktninger raskere i arbeid enn kvinnelige nyankomne flyktninger (Olsen & Askvik, 2021).

Figur 4.2: Sysselsettingsandel, etter botid og innvandringsgrunn. 2020. Prosent (SSB, 2021o)

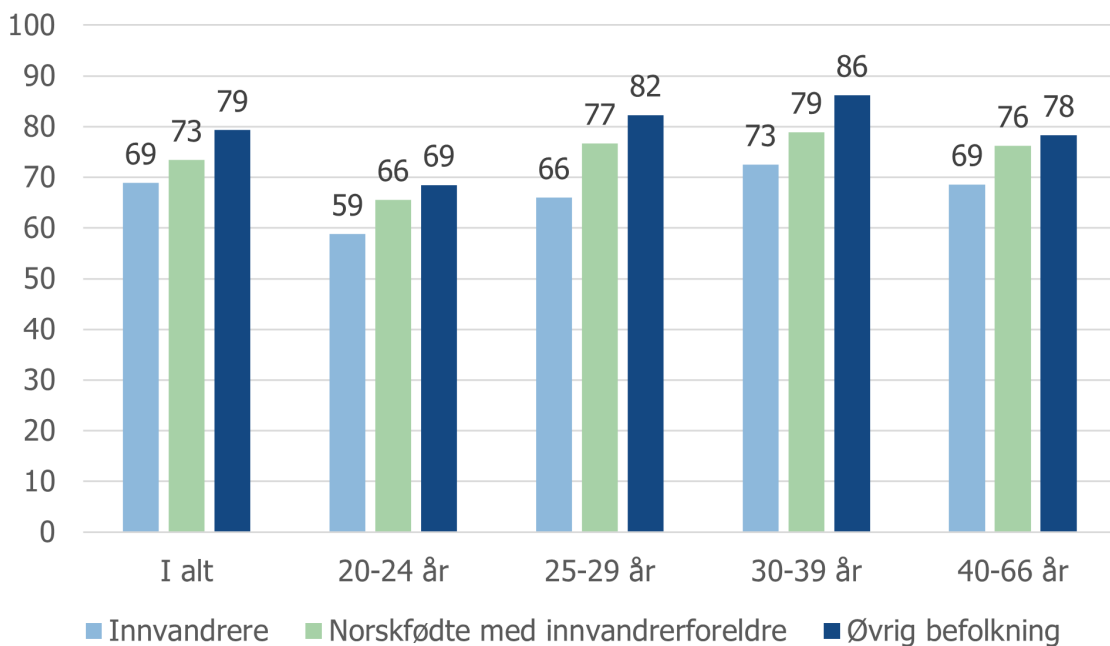
Sysselsetting blant norskfødte med innvandrerforeldre

4.2 Positiv utvikling i sysselsetting også for norskfødte med innvandrerforeldre

Som nevnt tidligere er de fleste norskfødte med innvandrerforeldre relativt unge – så mange som tre av fire er under 18 år. Likevel er det interessant å følge med på tilknytning til arbeid i denne gruppen, sammenliknet med innvandrere og befolkningen for øvrig.

Figur 4.3 viser at sysselsettingsnivået blant norskfødte med innvandrerforeldre ligger et sted mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Dette gjelder både når vi sammenlikner med den øvrige befolkningen og bryter ned på ulike aldersgrupper. 73 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre var sysselsatte i 2021, mot 69 prosent av innvandrere. I befolkningen uten innvandrerbakgrunn var 79 prosent i arbeid.

Figur 4.3: Sysselsettingsandel, etter innvandrerkategori og alder. 2021. Prosent (SSB, 2021p)

Samtidig varierer sysselsetting for norskfødte med innvandrerforeldre med foreldrenes landbakgrunn. Norskfødte i alderen 25-39 år med foreldre med bakgrunn fra India og Vietnam, har den høyeste andelen i arbeid på nivå med den jevnaldrende befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Dette gjelder for begge kjønn. For norskfødte med innvandrerforeldre fra Tyrkia, Pakistan, Chile og Marokko er andelen i arbeid en del lavere (Kirkeberg et al., 2019).

Som for innvandrere, var forskjellene i sysselsettingen mellom norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen lavere i 2021 enn året før. Denne positive utviklingen med synkende forskjeller har vært registrert siden 2015⁸, med unntak av pandemiåret 2020.

Arbeidstid

4.3 Fire av ti innvandrerkvinner jobber deltid

En større andel innvandrere er ansatte i deltidstillinger⁹ enn den øvrige befolkningen. I 2021 jobbet 27 prosent av innvandrere deltid, mot 23 prosent i den øvrige befolkningen. Generelt jobber kvinner oftere deltid enn menn. I 2021 var andelen deltidansatte dobbelt så høy for kvinner sammenliknet med menn, både for ansatte med og uten innvandrerbakgrunn. Innvandrerkvinner har imidlertid den høyeste andelen

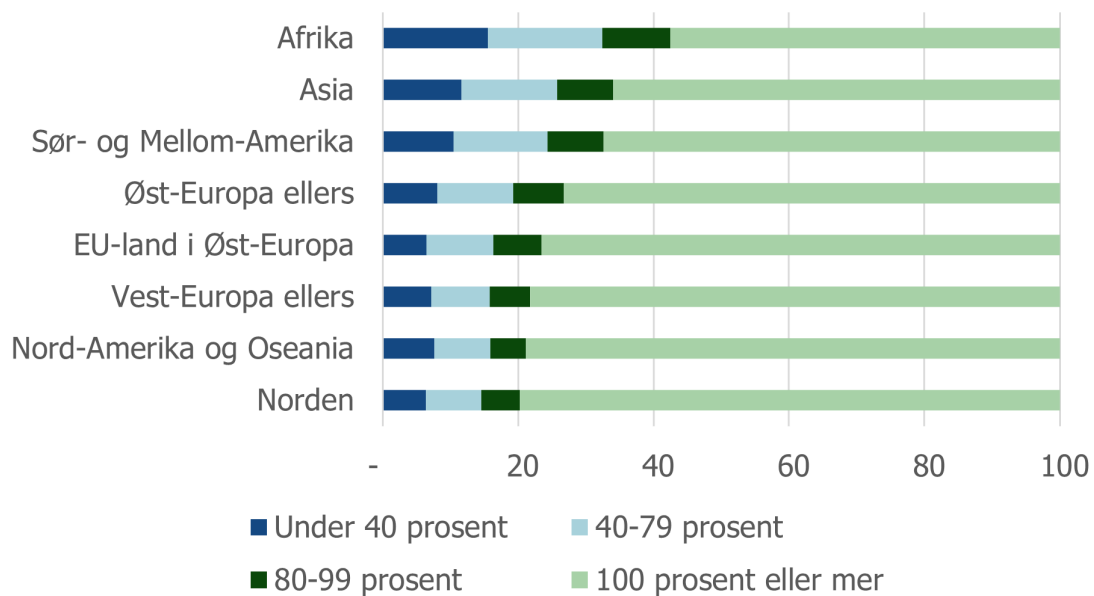
⁸Registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB er fra og med 2015 basert på et nytt datagrunnlag for lønnstakere (A-ordningen). På grunn av dette er ikke tallene før og etter 2015 direkte sammenliknbare.

⁹SSB definerer deltid som stillingsprosent mindre enn 100.

deltidsansatte på 39 prosent, sammenliknet med 32 prosent for kvinner uten innvandrerbakgrunn og 18 for menn med innvandrerbakgrunn (SSB, 2021r).

Figur 4.4 viser at stillingsprosenten blant innvandrere også varierer med landbakgrunn. Deltidsarbeid er relativt vanligere blant innvandrere fra Afrika, Asia og Sør- og Mellom-Amerika. På den andre siden har innvandrere fra europeiske land, Nord-Amerika og Oseania en lavere andel deltidsansatte enn den øvrige befolkningen. Forskjellen i heltidsandeler mellom innvandrere fra ulike verdensregioner må blant annet ses i lys av hvilke yrker de jobber i. Innvandrere fra Afrika og Asia er overrepresentert i yrkesgrupper der deltidsarbeid er utbredt - som salgs- og serviceyrker samt renhold.

Figur 4.4: Fordeling etter stillingsprosent, sysselsatte innvandrere etter landbakgrunn. 2021. Prosent (SSB, 2021r)

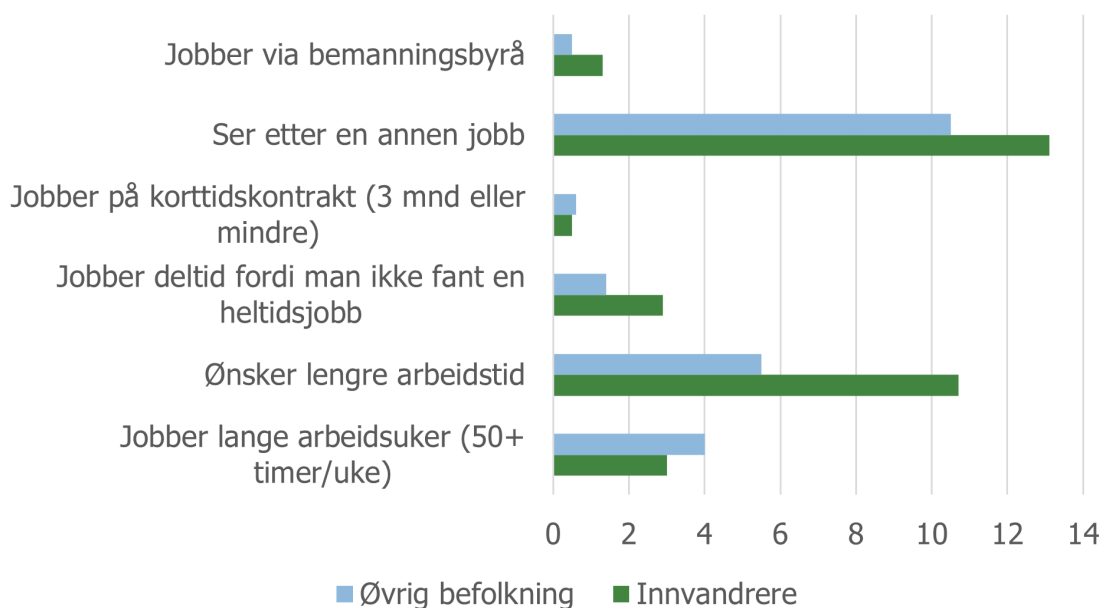

Jobbkvalitet

4.4 Innvandrere er oftere overkvalifisert for jobbene de er ansatt i

Selv om sysselsettingsandel og stillingsprosent er viktige indikatorer for innvandreres integrering, er ikke dette hele bildet når det kommer til innvandreres tilknytning til arbeid. Disse indikatorene forteller oss lite om hvordan innvandrere opplever sin arbeidshverdag sammenliknet med resten av befolkningen. For å vise flere aspekter ved sysselsetting, har blant annet FN utarbeidet et sett indikatorer for måling av jobbkvalitet (FN, 2015). Figur 4.5 viser et utvalg av FNs indikatorer for jobbkvalitet fordelt etter innvandrerkategori.

Figur 4.5: Utvalgte indikatorer for jobbkvalitet, etter innvandrerkategori, 2021. Prosent (Lien, 2022)

Innvandrere skårer dårligere enn resten av befolkningen på fire av seks indikatorer i figuren, og dette tyder på en del ulikheter i arbeidssituasjon mellom disse to gruppene. Blant sysselsatte innvandrere er 13 prosent aktivt på utkikk etter en annen jobb. I befolkningen ellers er andelen ti prosent. I tillegg er innvandrere tre ganger mer utsatt enn befolkningen ellers for å måtte jobbe deltid fordi man ikke finner en annen heltidsjobb, dette gjelder for 3 prosent av innvandrere mot 1 prosent i den øvrige befolkningen. Dobbelte så mange blant innvandrere ønsker også lenger arbeidstid sammenliknet med resten av befolkningen (Lien, 2022).

Figuren over bidrar samtidig til å bekrefte at korttidskontrakter er lite utbredt i norsk arbeidsliv. Faktisk så er det færre innvandrere enn i befolkningen ellers som jobber på kontrakter med varighet 3 måneder eller mindre, selv om forskjellene er marginale. På den annen side vet vi at andelen midlertidig ansatte er høyere for innvandrere enn for resten av befolkningen. Dette kan blant annet henge sammen med at midlertidige stillinger er utbredt i yrker og næringer der innvandrere er overrepresentert, for eksempel salg- og serviceyrker (Aamodt, 2020). I 2020 var 10,1 prosent av sysselsatte innvandrere ansatt i midlertidige stillinger mot 7,2 prosent i resten av befolkningen (SSB, 2022a). Andelen midlertidig ansatte var høyest blant innvandrerkvinner og innvandrere fra landgruppe 2.

Innvandrere er også i større grad overkvalifisert for jobbene de er ansatt i. I 2021 jobbet fire av ti innvandrere i yrker med lavere krav til kompetanse enn det utdanningen deres tilsier. I resten av befolkningen var 14 prosent overkvalifisert. Disse forskjellene har vært

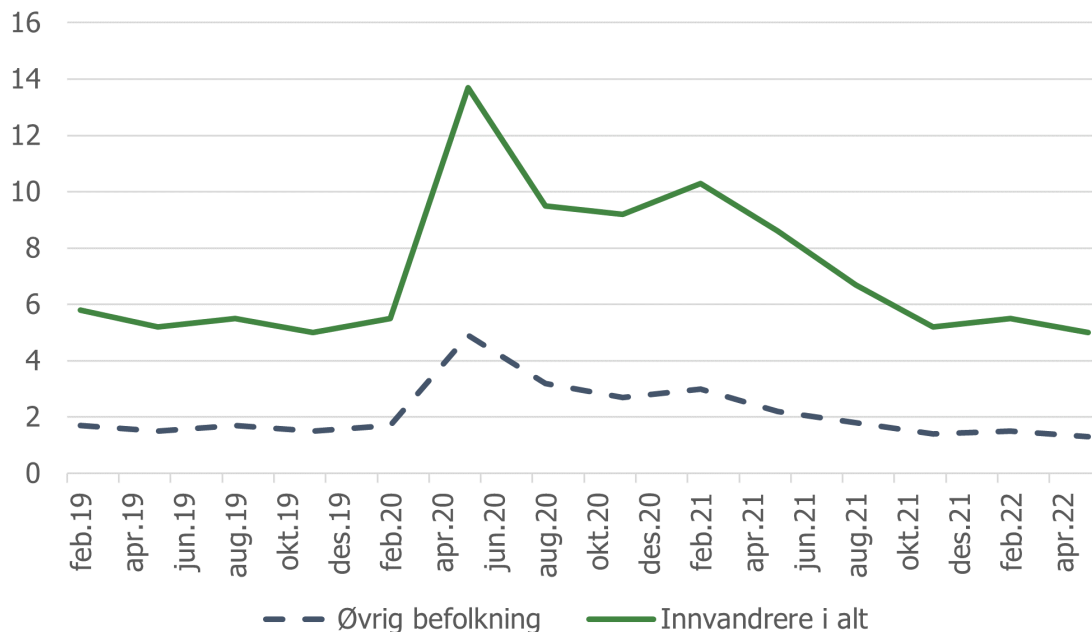
omtrent uendret siden 2015 (Edelmann & Villund, 2022).

Arbeidsledighet

4.5 Høyere og mer langvarig arbeidsledighet blant innvandrere

Arbeidsledige omfatter per definisjon arbeidsføre personer som har forsøkt å få arbeid og er disponible for å begynne i arbeid, men som ikke har fått jobbtilbud (SSB, 2020e). Blant innvandrere er andelen arbeidsledige mer enn tre ganger så høy som i den øvrige befolkningen. I tillegg peker flere studier på at innvandrere går arbeidsledige lenger enn norskfødte, og at en ledighetsperiode påvirker innvandrere relativt mer negativt med hensyn til framtidige jobbutsikter og inntekt (Kann et al., 2019).

Figur 4.6: Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken, etter innvandrerkategori. Prosent. (SSB, 2020e; NAV, 2022)

Målt i prosent av arbeidsstyrken, var 5 prosent av innvandrere arbeidsledige ved utgangen av 2019. Tilsvarende andel for resten av befolkningen var 1,5. Da covid-19-pandemien rammet arbeidslivet våren 2020, ble mange ansatte permittert, og det ble relativt færre ledige stillinger på markedet. Dette ga en drastisk økning i andelen arbeidsledige (Olsen, 2021). Arbeidsledighetsraten økte til 13,7 prosent for innvandrere, og til 4,9 prosent i befolkningen ellers. I løpet av 2021 begynte arbeidsledigheten imidlertid å dale igjen, både for innvandrere og for befolkningen ellers. I første kvartal av 2022 var arbeidsledighetsprosenten på nivå med første kvartal i 2020.

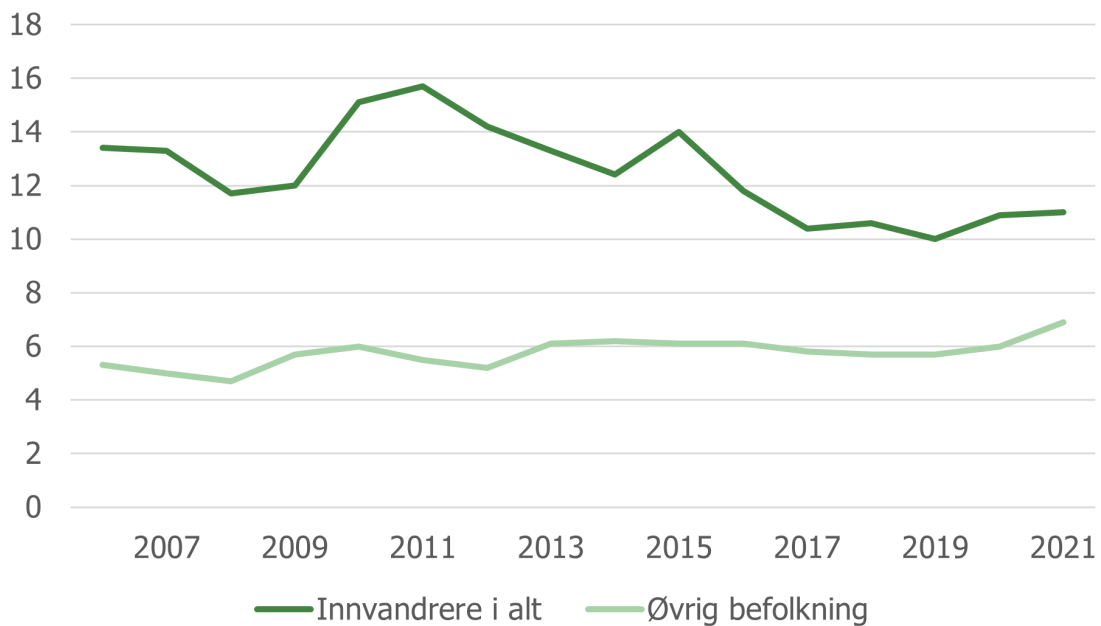
NEET - unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring

4.6 Unge innvandrere havner oftere utenfor

Unge som faller utenfor arbeid, utdanning eller arbeidsrettede tiltak, kalles ofte NEET, som er forkortelse for «Not in Employment, Education or Training». I Norge var 7,4 prosent av alle unge i alderen under 30 år i denne kategorien i 2021. Dette er lavere enn gjennomsnittet for andre europeiske land, som i 2020 lå på 13,7 prosent (Eurostat, 2021).

Innvandrere har større sannsynlighet for å havne i NEET-gruppen enn unge i majoritetsbefolkningen. Dette kan delvis forklares med at det blant innvandrere er en høyere andel som kun har utdanning på grunnskolenivå. Lavt utdanningsnivå er den største risikofaktoren for å havne utenfor arbeid og utdanning for unge i Norge (OECD, 2018). 11 prosent av unge innvandrere var utenfor arbeid, utdanning eller opplæring i 2021, mot 7 prosent unge i befolkningen ellers.

Figur 4.7: NEET-andel etter kjønn og innvandrerkategori. Prosent (Aamodt, 2022)

Blant innvandrere er NEET-andelen høyere for kvinner enn for menn. I 2021 var 9 prosent av unge innvandrer menn i denne kategorien, mens tilsvarende tall for innvandrer kvinner var 13 prosent. For befolkningen ellers er situasjonen omvendt: Andelen var høyere for unge menn sammenliknet med kvinner, 7 mot 6 prosent. Med andre ord er NEET-andelen høyest for unge innvandrer kvinner, og det er i tillegg større kjønnsforskjeller i disse andelene blant innvandrere (Aamodt, 2022).

Som vist i figur 4.7, har andelen unge utenfor arbeid og utdanning gått ned blant innvandrere i løpet av de siste ti årene, mens det har vært en svak økning i denne

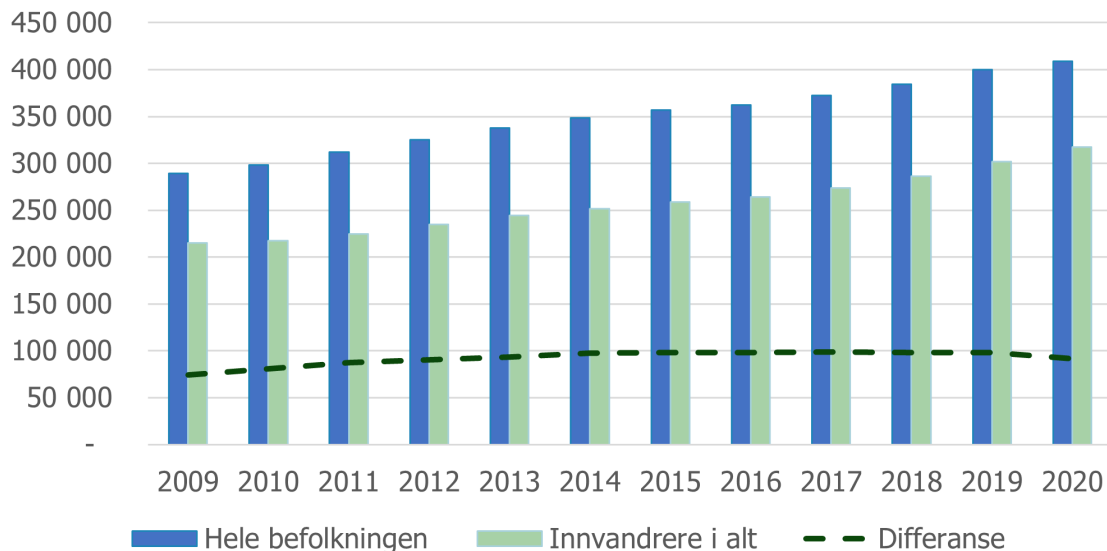
andelen i befolkningen ellers.

Inntekt

4.7 Ikke økt inntektsulikhet under pandemien

Innvandrere har i gjennomsnitt lavere inntekt enn befolkningen som helhet. I 2020 var denne differansen ca. 90 000 kroner, som er en svak nedgang sammenliknet med 2019, som vist i figur 4.8. Dette kan blant annet forklares med at reduserte lønnsinntekter blant arbeidstakere som ble rammet av covid-19-nedstengingen ble kompensert med stønader, som for eksempel dagpenger eller lønnskompensasjon (Arntzen & Hattrem, 2021). Med andre ord bidro kompensasjonsordningene til at inntektsulikhet mellom innvandrere og resten av befolkningen ikke økte 2020, til tross for overrepresentasjon av innvandrere i yrker som ble hardest rammet av nedstengingen.

Figur 4.8: Medianinntekt etter skatt, hele befolkningen og innvandrere. (SSB, 2020c)

Inntektsnivået varierer for innvandrere og henger tett sammen med deltakelse i arbeid. Innvandrergupper med lave sysselsettingsandeler har også større risiko for å havne under lavinntektsgrensen. For eksempel er medianinntekten lavest blant flyktninger og høyest blant arbeidsinnvandrere.

Inntektsnivået øker med botid i Norge, noe som gjelder for alle innvandrere uavhengig av innvandringsgrunn (SSB, 2020c).

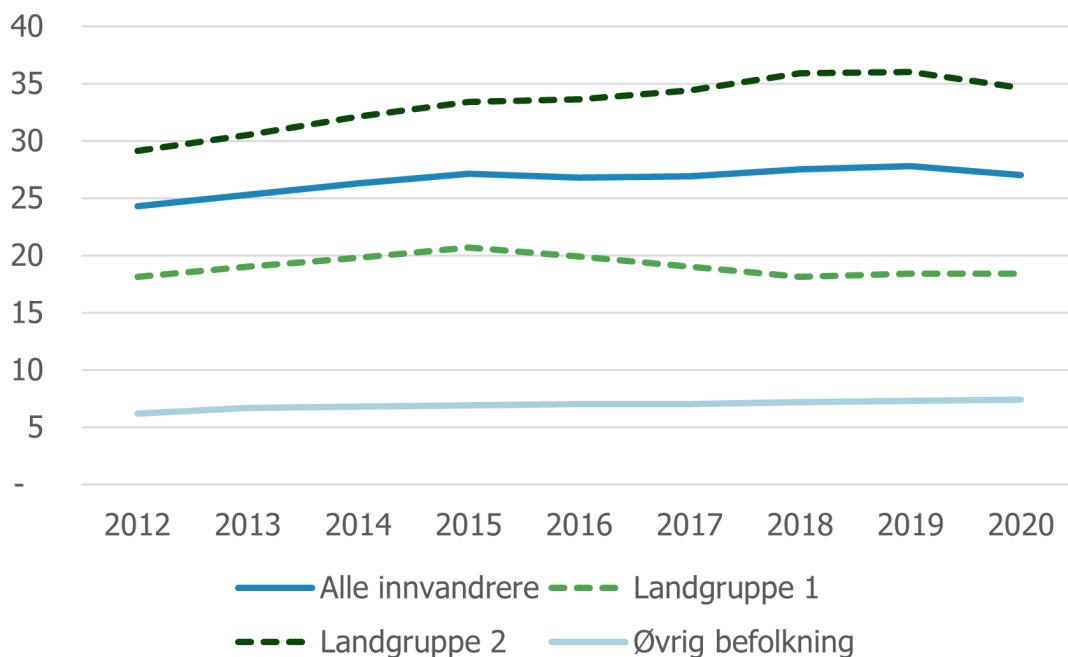
Vedvarende lavinntekt

4.8 Barn av innvandrere vokser oftere opp i vedvarende lavinntekt

Med lavinntekt menes inntekt (etter skatt og justert for husholdningsstørrelse) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten. Vedvarende lavinntekt vil si å ha en lavinntekt over en periode på 3 år (Epland & Normann, 2021).

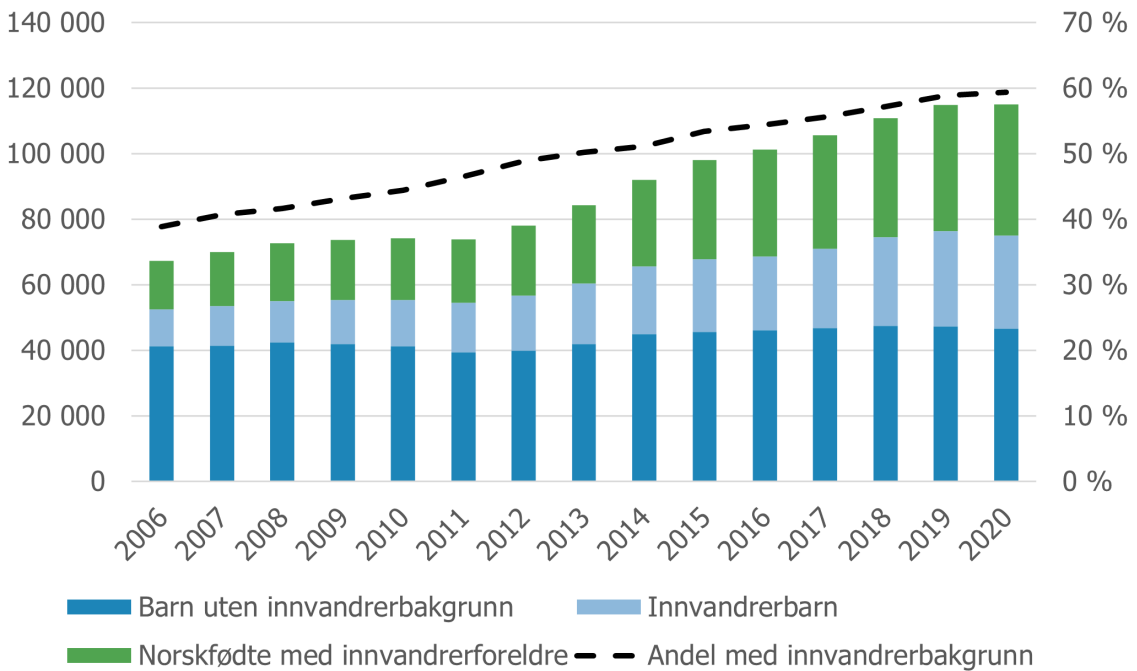
I perioden 2018-2020 kunne 27 prosent av innvandrere mot 7 prosent av den øvrige befolkningen plasseres i denne kategorien. Andelen er særlig høy for innvandrere fra landgruppe 2. Hele 35 prosent i denne gruppen opplevde vedvarende lavinntekt i denne perioden. Dette var en dobbelt så høy andel som for innvandrere fra landgruppe 1. Figur 4.9 illustrerer dette.

Figur 4.9: Andel med vedvarende lavinntekt, etter innvandrerkategori. Prosent (IMDi, 2020)

Som det fremgår i figur 4.10 vokser stadig flere barn opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt. I 2020 bodde i alt 115 000 barn i slike husholdninger (Epland & Normann, 2021). 59 prosent av disse barna hadde innvandrerbakgrunn, både barn som selv er født i utlandet eller har foreldre som innvandret til Norge. Til sammenlikning var denne andelen 39 prosent i 2006. Barn med innvandrerbakgrunn er med andre ord i økende grad overrepresentert blant barn som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt.

Figur 4.10: Barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, antall og andel med innvandrerbakgrunn. (SSB, 2020d)

Sannsynligheten for å bo i vedvarende lavinntekt varierer betydelig etter barnefamiliens landbakgrunn. Tre av fire barn med bakgrunn fra Syria, og to av tre barn med bakgrunn fra Somalia, bodde i lavinntektsfamilier i 2020. I den andre enden gjaldt dette for under ti prosent av barn i familier med bakgrunn fra India eller Bosnia-Hercegovina (SSB, 2020b). Husholdningsstørrelse og sammensetning henger tett sammen med vedvarende lavinntekt i barnefamilier og kan være med på å forklare forskjellene etter landbakgrunn. For eksempel bor barn med innvandrerbakgrunn noe hyppigere enn andre barn sammen med en enslig forsørger. Samtidig bor barn med innvandrerbakgrunn oftere i store husholdninger.

Antall yrkesaktive i husholdningen og botid er andre faktorer som har betydning for familiens inntektsnivå (Epland & Normann, 2021).

Følger man barna i lavinntektshusholdninger over en periode på ni år, får man et forsterket bilde av at barn med innvandrerbakgrunn er kraftig overrepresentert blant de som har den vanskeligste økonomien gjennom store deler av oppveksten. Inntektsmobiliteten er også klart mindre i denne gruppen enn i resten av befolkningen (T. Normann, 2021).

Generelt vil barn som vokser opp i lavinntektshusholdninger både ha lavere karakterer i grunnskolen, samt mindre sannsynlighet for å fullføre videregående skole og høyere utdanning. En mindre andel i denne gruppen blir sysselsatt i voksen alder.

Norskfødte med innvandrereforeldre som vokser opp i lavinntekt har høyere grad av gjennomføring i utdanning og deltakelse i arbeid sammenliknet med innvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn i samme situasjon. Det kan dermed se ut til at norskfødte med innvandrereforeldre i mindre grad blir påvirket av å vokse opp i en lavinntektsusholdning (Ekren & Grendal, 2021). Dette kan igjen tyde på høy utdannings- og inntektsmobilitet i denne gruppen. Dette er også beskrevet i andre studier av norskfødte med innvandrereforeldre (Kirkeberg et al., 2019).

Boforhold

4.9 Innvandrere bor trangere

Mens nesten ni av ti i den øvrige befolkning eier boligen de bor i, er det vanligere blant innvandrere å leie. I 2021 bodde 38 prosent av innvandrere fra landgruppe 1 og 42 prosent fra landgruppe 2 i leid bolig.

Selv om forskjellene i andelen som leier er små mellom disse to landgruppene, er det stor variasjon innenfor hver landgruppe. Eksempelvis er eierandelen høy blant innvandrere fra Vietnam, Sri Lanka og Pakistan, og lavere blant innvandrere fra Somalia (T.M. Normann, 2017). Forskjellene i eierandel mellom de to landgruppene og den øvrige befolkningen har vært relativt stabile siden 2015.

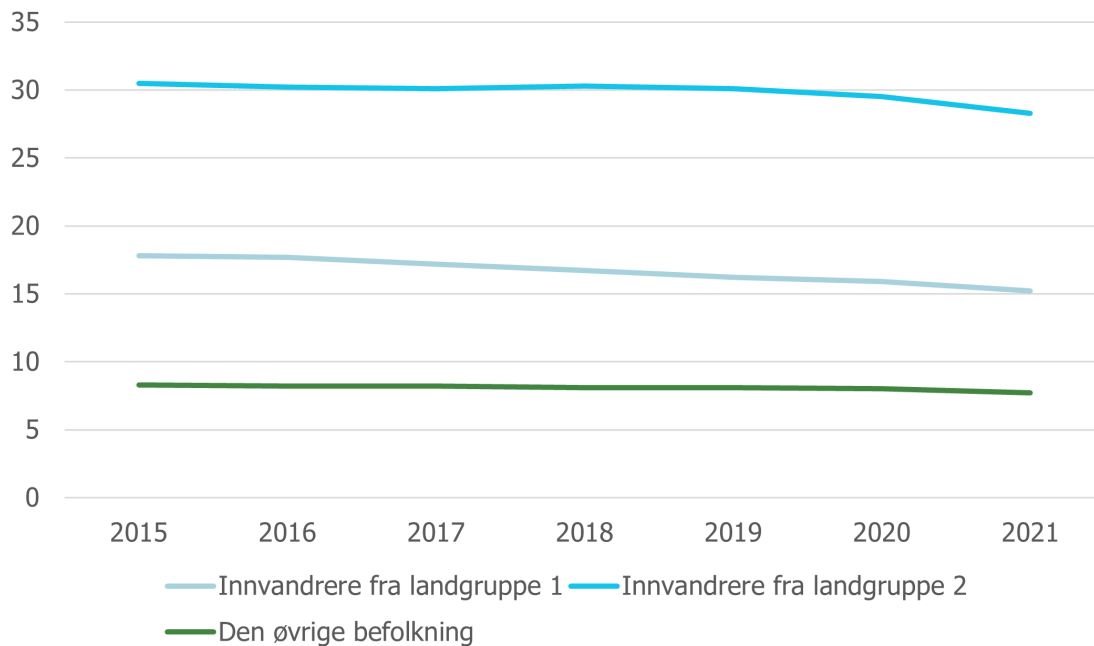
En mulig årsak til lavere eierandel blant innvandrere er at etablering på boligmarkedet krever et tilstrekkelig høyt inntektsnivå. Som allerede vært inne på er innvandrere overrepresentert i husholdninger med lav inntekt. Innvandrere med lengre botid i Norge har i gjennomsnitt høyere inntekt enn de med kortere botid. Derfor finner man også at andelen som eier bolig stiger med botid (T.M. Normann, 2017).

Innvandrere bor også generelt trangere enn resten av befolkningen, som figur 4.11 viser, men det er stor variasjon i andelen trangbodde mellom ulike innvandrergupper. I 2021 var 15 prosent av innvandrere fra landgruppe 1, og hele 28 prosent fra landgruppe 2, trangbodde¹⁰. I den øvrige befolkningen var andelen trangbodde relativt lavere, og lå på 8 prosent. Figur 4.11 viser i tillegg at det har vært lite ending i forskjellene beskrevet over siden 2015.

Andelen som bor trangt er relativt høyere blant flyktninger og familiegjenforente, og relativt lavere blant arbeidsinnvandrere og innvandrere fra nordiske land. I tillegg til innvandringsgrunn, henger trangboddhets sammen med husholdningsstørrelse, alder, inntekt og delvis med botid i Norge (Arnesen, 2020; Dzamarija et al., 2022).

¹⁰Husholdninger regnes som trangbodd dersom: 1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og 2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person.

Figur 4.11: Trangboddhet etter innvandrerkategori. Prosent (SSB, 2021c)

Ser vi videre på bygningstyper, er det en lavere andel innvandrere som bor i eneboliger sammenliknet med den øvrige befolkningen. Dette gjelder spesielt innvandrere fra landgruppe 2. 31 prosent i denne gruppen bodde i enebolig i 2021, mot 48 prosent av innvandrere i landgruppe 1. I den øvrige befolkningen bodde 58 prosent i eneboliger dette året. Til gjengjeld var andelen som bodde i boligblokker dobbelt så høy for innvandrere fra landgruppe 2 enn i den øvrige befolkningen, 38 mot 18 prosent (SSB, 2021b). I landgruppe 1 bodde 24 prosent i boligblokker.

Sysselsetting og covid-19 pandemien

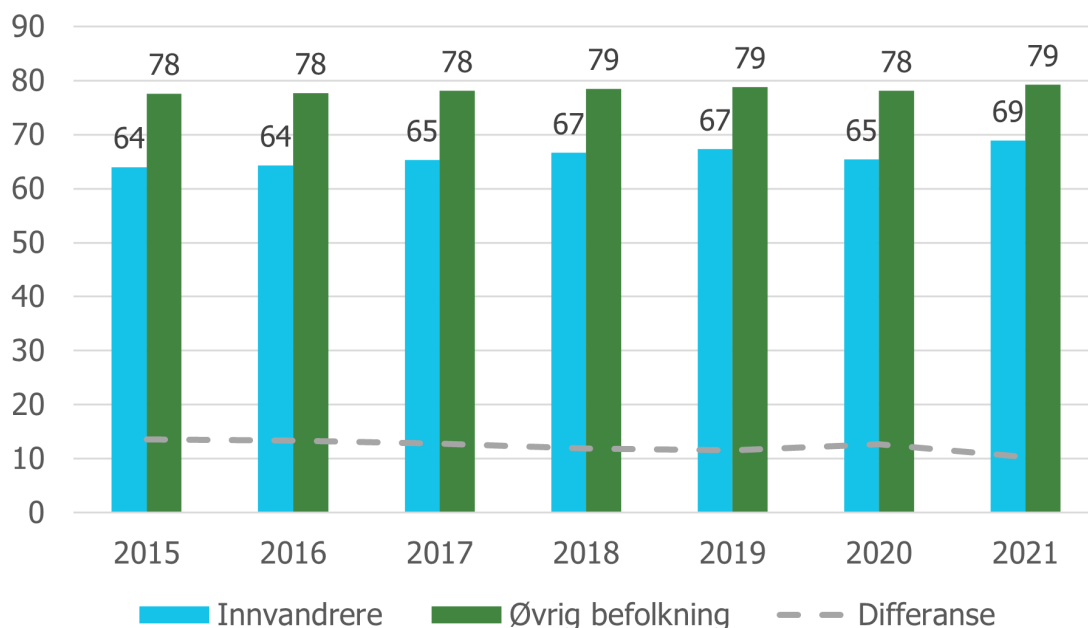
4.10 Økning i sysselsetting året etter pandemiutbrudd

Covid-19 pandemien hadde større konsekvenser for innvandreres tilknytning til arbeidsmarkedet sammenliknet med konsekvensene pandemien hadde for resten av befolkningen. I 2020 ble det for første gang siden 2015¹¹ registrert nedgang i andelen innvandrere i arbeid. I tillegg så man økende forskjeller i sysselsettingsandelen mellom innvandrere og den øvrige befolkning, som figur 4.12 viser.

Andelen sysselsatte innvandrere i alderen 20-66 år sank fra 67,3 prosent i 4. kvartal 2019 til 65,4 prosent i 4. kvartal 2020. I resten av befolkningen gikk denne andelen ned fra 78,8 til 78,1 prosent.

¹¹ Registerbasert sysselsettingsstatistikk er fra og med 2015 basert på et nytt datagrunnlag for lønnstakere (A-ordningen). Dette innebærer at tallene tom 2014 er ikke direkte sammenliknbare med tallene etter 2014.

Figur 4.12: Sysselsettingsandel for personer 20-66 år etter innvandrerkategori. Prosent (SSB, 2021q)

Statistikken for 2021 viser at denne negative utviklingen var kortvarig. I løpet av 2021 gikk sysselsettingsandelen blant innvandrere opp 3,5 prosentpoeng, fra 65,4 prosent til 68,9 prosent. I den øvrige befolkningen økte andelen sysselsatte med 1,1 prosentpoeng, til 79,2 prosent. Dette tyder på at den positive trenden ikke bare har stabilisert seg, men også at de reduserte forskjellene i sysselsettingsgraden observert før 2020 fortsetter videre i 2021.

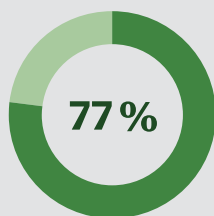
Forskjellen i sysselsettingsandelen mellom innvandrere og den øvrige befolkningen var i 2021 på sitt laveste siden 2015. Dette var tilfelle for begge kjønn, og både for innvandrere fra landgruppe 1 og landgruppe 2 (SSB, 2021q).

Økningen i 2021 må blant annet ses på bakgrunn av en sterk oppgang i de næringene som ble spesielt rammet av koronatiltakene, som overnattings- og serveringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. I disse næringene ser man en større økning i antall sysselsatte innvandrere enn i de øvrige sysselsatte (Olsen, 2022).

Hverdagsintegrering

32%

av innvandrere og **15 %** i hele befolkningen opplevde å bli utsatt for hatefulle ytringer

i befolkningen har kontakt med innvandrere

Økning siden 2002

1 av 3

mener at diskriminering av innvandrere forekommer i stor grad

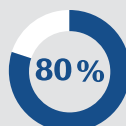
24 %

av innvandrere fra Asia etc. mot **9 %** i hele befolkningen opplever ensomhet

Valgdeltakelse

av innvandrere

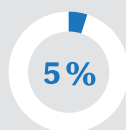

av befolkningen uten innvandrerbakgrunn

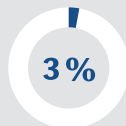

Større forskjeller siden 2017

Politisk deltakelse

av listekandidater i kommunevalget...

av kommunestyre-representanter...

...hadde innvandrerbakgrunn

Innvandrere stadig mer underrepresentert siden 2007

Holdninger til innvandrere

80% mener at innvandrere gjør en **nyttig innsats** i arbeidslivet

17% mener at innvandrere er en kilde til **utrygghet** i samfunnet

Stadig mer positive holdninger siden 2002

5 Hverdagsintegrering

Integrering i hverdagen skjer gjennom møter mellom mennesker, enten fysisk eller digitalt, på formelle og uformelle arenaer, og i små og store fellesskap. Integrering handler videre om å skape tillit, tilhørighet, nettverk og deltakelse (Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022).

De ulike formene for kontakt og samhandling mellom innvandrere og resten av samfunnet betegnes ofte som «hverdagsintegrering». Disse sidene ved integrering handler om folks subjektive oppfatninger, opplevelser og følelser, og mellommenneskelige sosiale relasjoner i hverdagen (Dalen et al., 2022)

I tråd med regjeringens integreringsstrategi er målet med hverdagsintegrering at innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnet. Dette krever både innsats fra den enkelte innvandrer og at innvandrere møtes med åpenhet og gis muligheter til å delta på linje med andre. For å lykkes med hverdagsintegrering, motvirke segregering og fremme forståelse for grunnleggende verdier i det norske samfunnet, vil det blant annet legges til rette for felles møteplasser og samhandling mellom innvandrere og den øvrige befolkningen (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Tillit

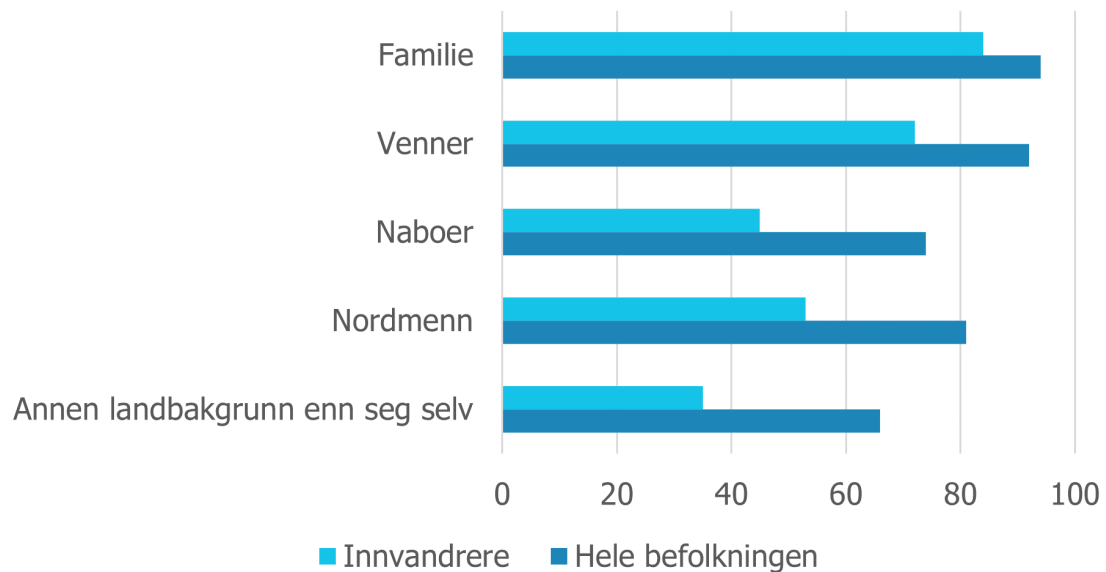
5.1 Lavere tillit til folk flest blant innvandrere

Tillit i befolkningen er en viktig underliggende faktor for flere aspekter i et velfungerende samfunn – deriblant økonomisk vekst, demokratiske prosesser og god helse (Bergh & Bjørnskov, 2011; Rorthstein, 2001; Dalen et al., 2022). I 2016 ble Brochmann II-utvalget oppnevnt for å blant annet undersøke hvorvidt innvandring er en utfordring for tillit og samhold i samfunnet. I utredningen argumenterte utvalget for at opplevelsen av samhold og samfunnsmessig tillit best videreføres ved å satse på inkludering av innvandrere gjennom samfunnets viktigste institusjoner, slik som arbeidsliv og utdanning. Utvalget understreket at vellykket integrering er en viktig forutsetning for å opprettholde tillit og samhold i det norske samfunnet (NOU, 2017:2).

Det er vanlig å skille mellom horisontal og vertikal tillit. Horisontal tillit, også kalt generalisert eller mellommenneskelig tillit, kan defineres som tilbøyeligheten til å stole på andre mennesker, enten helt fremmede eller bestemte grupper av personer (for eksempel egen familie, folk i nabolaget eller etniske minoriteter) (Dalen et al., 2022). Vertikal tillit, også kalt institusjonell tillit, viser til folks tillit til sentrale samfunnsinstitusjoner som for eksempel politiet eller helseinstitusjoner (Dalen et al., 2022).

Et spørsmål som ofte brukes når man måler horisontal tillit er: «Vil du stort sett si at folk flest er til å stole på, eller at en ikke kan være for forsiktig når en har med andre å gjøre?». Flere undersøkelser finner at innvandrere i gjennomsnitt har noe lavere tillit til andre mennesker enn befolkningen ellers (Vrålstad & Wiggen, 2017; Dalen et al., 2022; Støren, 2019). Dette gjelder både tillit til nordmenn flest, til andre innvandrere og til naboer. Figur 5.1 illustrerer dette.

Figur 5.1: Prosentandel med full eller høy tillit til grupper av andre (Dalen et al., 2022)

Samtidig er det variasjon mellom ulike innvandrergupper når det gjelder grad av tillit. For det første er det en sammenheng mellom tillit til folk flest og landbakgrunn. Forskning tyder også på at innvandrere tilpasser seg tillitsnivået i mottakerlandene. Blant annet peker undersøkelser blant innvandrere i Norge på at innvandrere med lengre botid, bedre norskkunnskaper og sterkere tilknytning til arbeid, har noe høyere horisontal tillit enn innvandrere som ikke skårer like høyt på disse spørsmålene (Dalen et al., 2022; Støren, 2019).

Hva angår vertikal tillit, er funnene ikke like entydige. Institusjonell tillit virker i liten grad å være forbundet med innvandreres sysselsettingsgrad og norskkunnskaper. Noe forskning tyder på at innvandrere med høyere utdanning har større tillit til institusjoner enn de med lavere utdanning. I motsetning til horisontal tillit, som øker med lang botid, finner man at de med lang botid generelt har lavere tillit til institusjoner enn de med kort botid (Dalen et al., 2022).

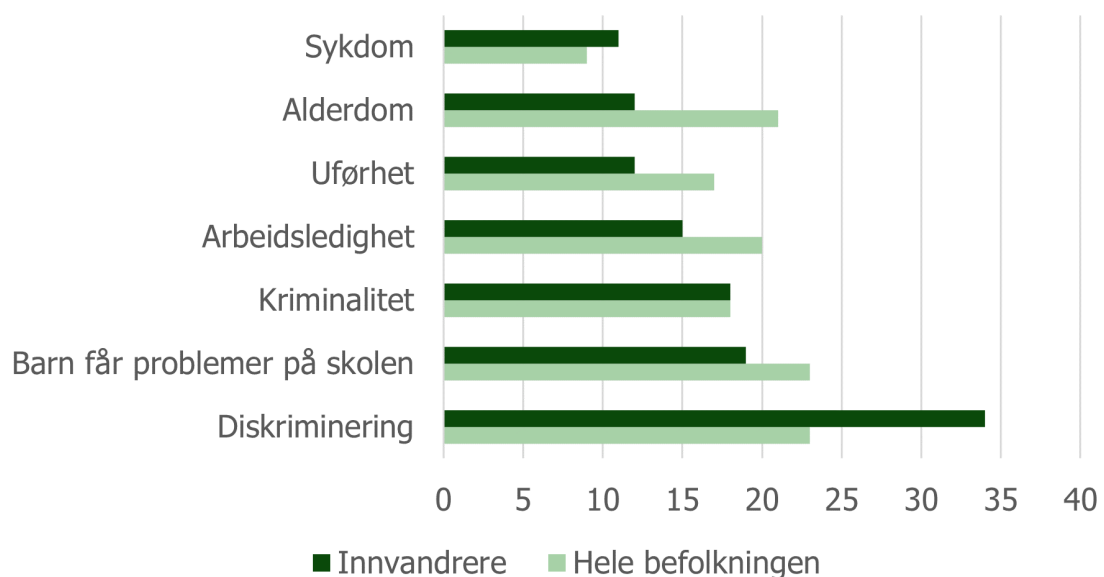
I SSBs levekårsundersøkelse blant innvandrere stilles dette spørsmålet: «På en skala fra 0 til 10, hvor stor tillit har du personlig til det politiske systemet i Norge?» (Vrålstad &

Wiggen, 2017). Funnene viser at 41 prosent av respondentene uttrykker stor tillit til det politiske systemet. Dette er betydelig mer enn i befolkningen som helhet, hvor 26 prosent uttrykker det samme.

Pilotundersøkelsen «Hverdagsintegrering - en pilotundersøkelse om tillit, tilhørighet, deltakelse og diskriminering i innvandrerbefolkningen», gjennomført av Fafo i 2022, finner imidlertid at innvandrere har noe lavere tillit til institusjoner enn befolkningen ellers (Dalen et al., 2022).

Graden av institusjonell tillit blant innvandrere varierer også etter hvilken samfunnsinstitusjon det gjelder. Helsevesenet, skole, politiet og domstolene er de institusjonene som har høyest tillit blant både innvandrere og i den øvrige befolkning, mens tilliten er lavere til NAV, media, politikere og barnevernet. I samme undersøkelse ble respondentene også spurt om de er trygge på at de vil motta den hjelpen de trenger fra norske myndigheter, dersom de møter på problemer i hverdagen. Dette spørsmålet var ment å gi respondentene en mer konkret situasjon å forholde seg til enn de mer generelle tillitsspørsmålene. Funnene vises i figuren under.

Figur 5.2: Prosentandel som føler seg utrygge på at de ville fått den hjelpen de trenger fra myndighetene i gitte situasjoner. 2022. (Dalen et al., 2022)

Som det kommer frem i figur 5.2, er innvandrere tryggere på at de vil få den hjelpen de trenger av myndighetene ved alderdom, uførhet, arbeidsledighet eller dersom barna får problemer på skolen sammenliknet med befolkningen som helhet. De er like trygge som befolkningen som helhet på at de vil få hjelp hvis de skulle bli utsatt for kriminalitet. To områder skiller seg ut: sykdom og diskriminering. 11 prosent oppgir at de ikke er trygge på at de vil få den hjelpen de trenger hvis de skulle bli syke, som en noe høyere andel

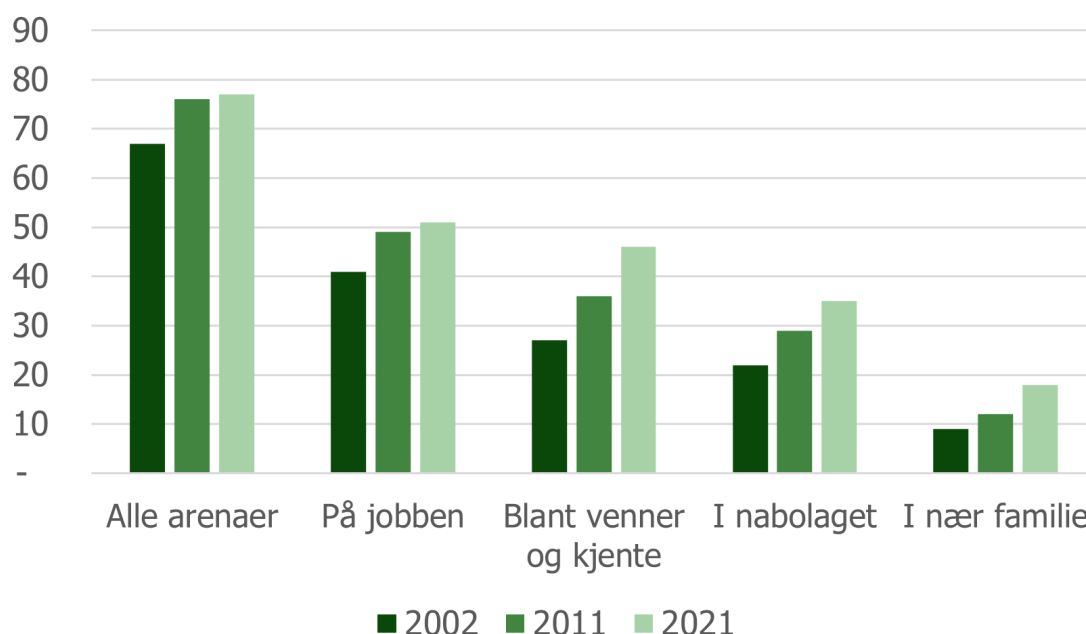
enn for befolkningen som helhet. Om lag en av tre innvandrere i undersøkelsen (34 prosent) oppgir de ikke er trygge på at de vil få den hjelpen de har behov for dersom de opplever diskriminering. Dette er en betraktelig høyere andel enn for befolkningen som helhet (23 prosent).

Sosiale nettverk og kontakt

5.2 Stadig flere har kontakt med innvandrere på ulike arenaer

Ettersom andelen innvandrere i befolkningen har økt de siste tjue årene, har stadig flere personlig kontakt med innvandrere. Andelen som oppgir at de har kontakt med innvandrere har økt fra to av tre i 2002 til fire av fem i 2021 (SSB, 2021j). Blant de som oppgir at de har kontakt med innvandrere svarer 43 prosent at de har ukentlig kontakt. 39 prosent har daglig kontakt og 13 prosent svarer at de har månedlig kontakt. I Integreringsbarometeret 2020, en undersøkelse gjennomført av Institutt for samfunnsforskning (ISF) på oppdrag fra IMDi, svarer tre av ti at de snakker med folk med innvandrerbakgrunn månedlig. Fem av ti svarer at de snakker med innvandrere minst en gang i uken. Det er noe variasjon fra år til år i hvor ofte man vanligvis har kontakt med innvandrere, men totalt sett ser vi at det bli mer utstrakt kontakt over tid. Samtidig svarer de fleste som har kontakt med innvandrere at de i hovedsak har positive erfaringer med dette. Det er også vanlig å ha kontakt med flere. 37 prosent oppgir at de har kontakt med flere enn ti.

Figur 5.3: Andelen som opplever ensomhet/eksklusjon, etter innvandrerkategori. 2021. (SSB, 2021j)

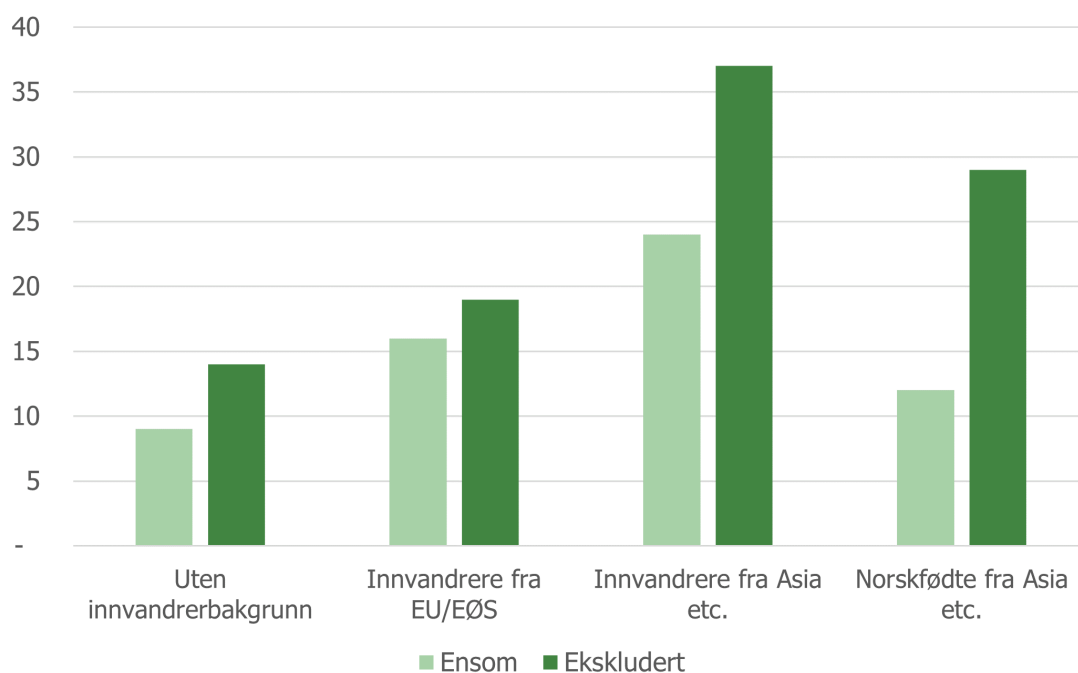
Kontakt med innvandrere finner sted på ulike måter. Noen har innvandrere i nær familie

eller blant venner. Andre har kontakt gjennom naboskap, som kollegaer på jobb eller på andre måter. Figur 5.3 viser at flere i dag har kontakt med innvandrere på alle nevnte arenaer sammenlignet med 2002. Økningen har vært størst når det kommer til kontakt i nær familie og deretter kontakt gjennom vennskap og kjente. I 2021 var det dobbelt så mange med innvandrere i nær familie som i 2002, en økning fra 9 til 18 prosent, mens andelen som kjente eller var venn med innvandrere økte fra 27 til 46 prosent i samme periode.

Innvandrere fra Asia etc., samt norskfødte med foreldre fra Asia etc. opplever oftere ensomhet og sosial eksklusjon sammenliknet med den øvrige befolkningen. Dette er vist i figur 5.4. Innvandrere fra Asia, Afrika etc. er mest utsatt. I denne gruppen føler så mange som 37 prosent -drøyt en av tre - seg ekskludert fra samfunnet, mot 14 prosent i befolkningen uten innvandrerbakgrunn. 29 prosent av norskfødte fra Asia svarer det samme, altså dobbelt så mange som i befolkningen uten innvandrerbakgrunn (Barstad, 2021a). Dette er også høye tall.

Også andelen som føler seg ensomme var nesten tre ganger høyere blant innvandrere fra Asia etc., 24 prosent mot 9 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn (Barstad, 2021a). Det er noe mindre forskjeller mellom de uten innvandrerbakgrunn og norskfødte fra Asia etc. når det kommer til ensomhet, selv om andelen er litt høyere også i sistnevnte gruppe.

Figur 5.4: Andelen som opplever ensomhet/eksklusjon, etter innvandrerkategori. 2021. (Barstad, 2021a)

SSB har sett på hva som være årsaken til at enkelte innvandrere, og særlig de fra Asia,

Afrika etc., er mer utsatt for ensomhet og sosial ekskludering. SSBs analyser finner at de store forskjellene i opplevd ensomhet i stor grad forklares med at innvandrere fra Asia, Afrika etc. har lavere utdanning, dårligere økonomi, noe dårligere helse og at de i mindre grad deltar i arbeidslivet (Barstad, 2021a). Hva gjelder sosial eksklusjon, forklares ikke forskjellene mellom gruppene i like stor grad av sosioøkonomiske faktorer som for ensomhet. Innvandrere fra Asia, Afrika etc. opplever oftere sosial eksklusjon, selv når man tar høyde for levekårsforskjeller.

Deltakelse i frivillighet og fritidsaktiviteter

5.3 Språkkunnskaper og økonomi er blant barrierene for høyere deltakelse

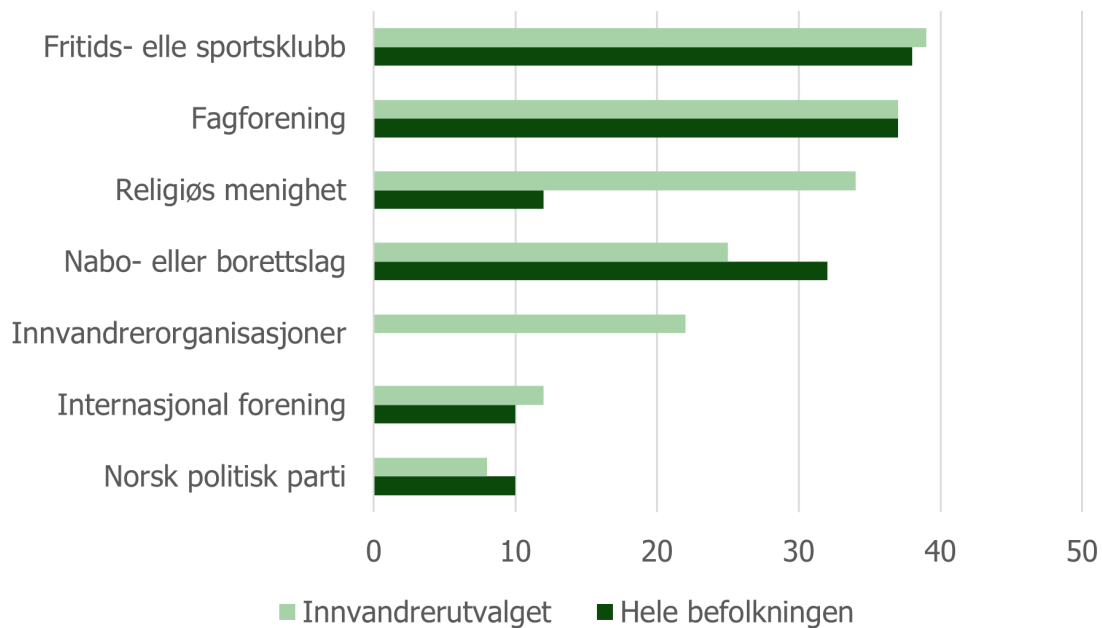
Frivillige organisasjoner er viktige arenaer for integrering og deltakelse i samfunnet. Gjennom frivillig engasjement og deltakelse i ulike fritidsaktiviteter har man tilgang til flere sosiale møteplasser, samt muligheter til å bygge sosiale nettverk og bli inkludert i lokale felleskap.

De siste årene er det gjennomført flere undersøkelser som ser på deltakelse i frivillighet og fritidsaktiviteter i ulike deler av befolkningen med innvandrerbakgrunn (Eimhjellen et al., 2021; Jacobsen et al., 2021; Dalen et al., 2022). Forskningen tyder på at innvandrere i noe mindre grad deltar i organiserte aktiviteter og frivillig arbeid sammenliknet med resten av befolkningen.

Deltakelse er høyest i idrettsorganisasjoner, både blant innvandrere og i befolkningen ellers. Dalen et al. finner små forskjeller mellom innvandrerutvalget og et representativt utvalg fra hele befolkningen (kontrollutvalget) når det gjelder deltakelse i fritids- og sportsklubber, internasjonale foreninger, fagforeninger og politiske partier i perioden 2019-2021. Samtidig er det store forskjeller mellom kontrollgruppen og innvandrere i andelen som deltar i religiøse menigheter. Tolv prosent i kontrollgruppen rapporterte om deltakelse i religiøse menigheter mot 34 prosent i innvandrerutvalget. I tillegg deltar om lag en av fem innvandrere i organisasjoner knyttet til hjemlandet. Funnene vises i figur 5.5.

Mange deltar i slike fellesskap for å etablere og vedlikeholde sosiale nettverk og å unngå sosial isolasjon. Dette kan være særlig viktig for nyankomne innvandrere. For noen innvandrere kan innvandrerorganisasjonene også fungere som brobyggere og springbrett for å delta i samfunnet (Regjeringen, 2015).

Figur 5.5: Prosentandel som har vært medlem i eller deltatt på møter og frivillig arbeid for følgende foreninger eller organisasjoner 2019-2021. (Dalen et al., 2022)

Deltakelsesgraden blant innvandrere varierer med landbakgrunn. Spesielt personer med bakgrunn fra Polen er underrepresentert i aktiviteter og frivillighet. Utover landbakgrunn, finner ulike studier at kvinner, lavt utdannede, eldre, samt de med kortere botid og dårligere norskkunnskaper har lavere sannsynlighet for å delta (Eimhjellen et al., 2021; Dalen et al., 2022). I tillegg henger religiøs tro og religiøsitet sammen med deltakelse i frivillige organisasjoner. Innvandrere som er mer aktive i religiøse foreninger, har også høyere deltakelse i ikke-religiøse organisasjoner. Generelt er muslimer mest engasjert i ikke-religiøst frivillig arbeid, mens kristne er minst engasjert (Barstad, 2019).

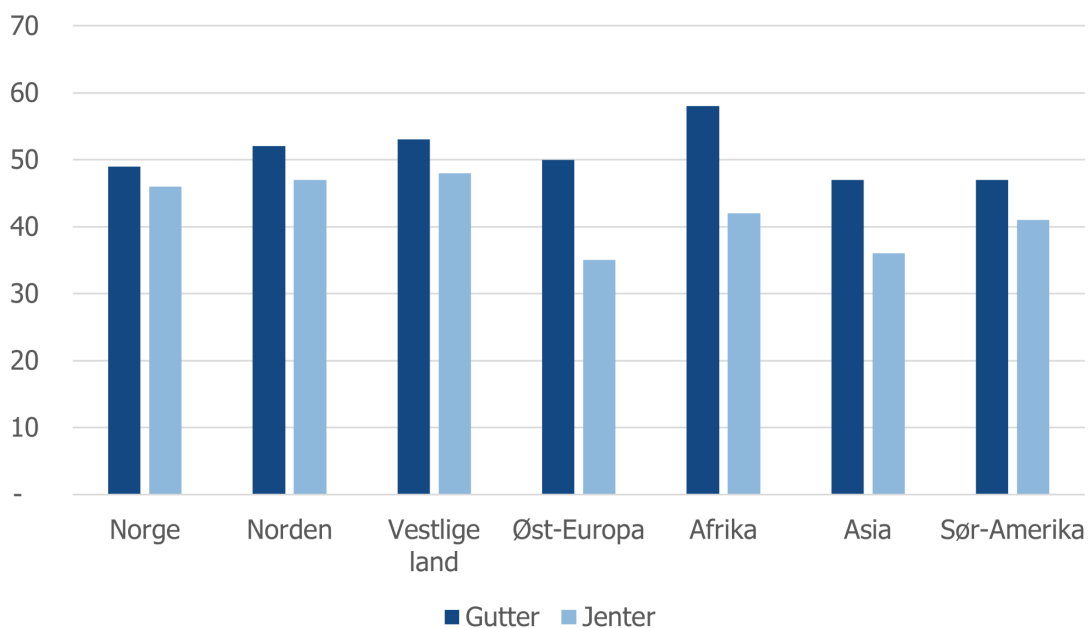
Forskningen har avdekket noen viktige barrierer for innvandreres deltakelse i norske majoritetsorganisasjoner. Disse kan knyttes til dårlig økonomi, dårlige språkkunnskaper, uklare forventninger til og manglende kunnskap om frivillig arbeid og organisasjonsliv, manglende sosiale nettverkskoblinger til personer og miljøer som rekrutterer til organisasjoner, og lokale myndigheters manglende koordinering av innsats og strategi for inkludering (Eimhjellen et al., 2021; Dalen et al., 2022).

Barnas deltakelse i fritidsaktiviteter

5.4 Lavest deltakelse og høyest frafall blant minoritetsjenter

Resultater fra de nasjonale Ungdata-undersøkelsene viser at graden av deltakelse blant elever i videregående skole varierer med familiens sosioøkonomiske status og foreldrenes landbakgrunn. Figur 5.6 viser at elever i videregående skole med foreldre fra land i Asia og Øst-Europa i noe mindre grad deltar i organiserte fritidsaktiviteter enn andre jevnaldrende. Det er også større kjønnsforskjeller blant elever med utenlandsfødte foreldre enn elever med norskfødte foreldre. Blant de med foreldre født i Norge deltar 49 prosent av guttene og 46 prosent av jentene regelmessig i organiserte fritidsaktiviteter, en forskjell på tre prosentpoeng mellom kjønnene. Blant unge med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Øst-Europa var tilsvarende forskjell fem ganger så stor, henholdsvis 16 og 15 prosentpoeng (se figur 5.6).

Figur 5.6: Regelmessig deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter etter kjønn og foreldrenes landbakgrunn. VGS-elever. 2019. Prosent (Jacobsen et al., 2021)

Fordelt etter type aktivitet, er minoritetsjenter sterkest underrepresentert i idretten. Dette gjelder særlig de med bakgrunn fra Afrika og Asia. Gutter med bakgrunn fra Afrika og Asia har omtrent dobbelt så høy deltakelse i idretten som jenter med samme bakgrunn (Jacobsen et al., 2021).

I tillegg til lavere deltakelse i aktiviteter blant jenter med innvandrerforeldre er også andelen som har sluttet etter at de begynte med idrett høyest blant minoritetsjenter (Solstad et al., 2022).

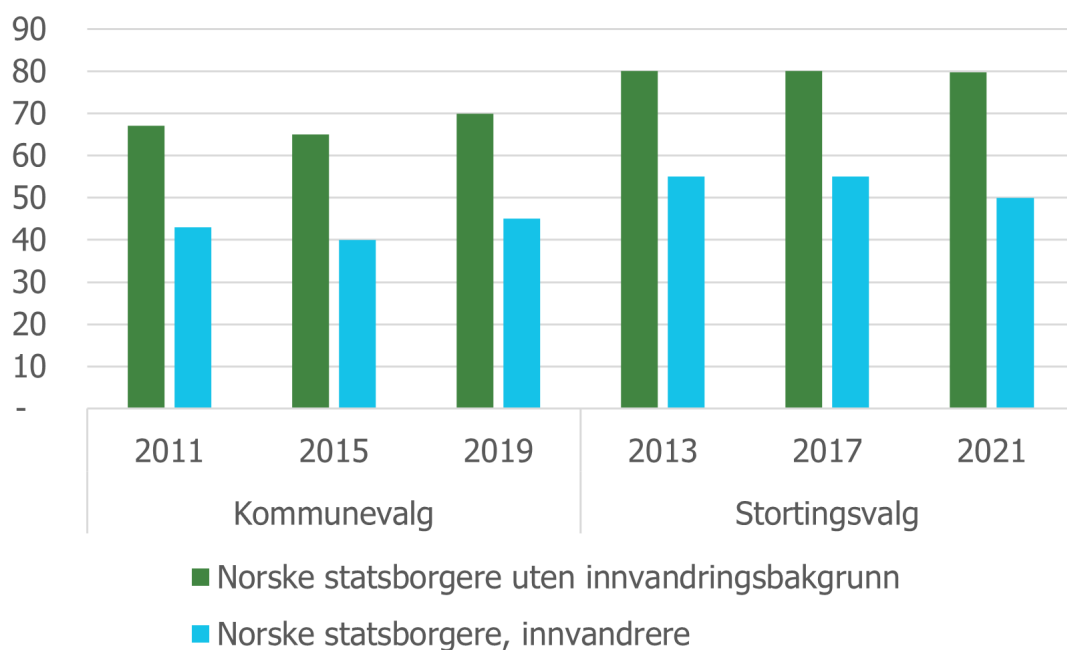
Valgdeltakelse

5.5 Halvparten av innvandrere brukte sin stemmerett i 2021

For å stemme ved stortingsvalget må man være norsk statsborger. Ved kommunevalg, derimot, kan utenlandske statsborgere med minimum tre års lovlig opphold stemme.

Figuren under viser at innvandrere stemmer i mindre grad enn den øvrige befolkningen, både i stortings- og kommunevalg. Forskjellene i valgdeltakelse var stabile frem til stortingsvalget 2021, der deltakelsen blant innvandrere fra sank fra 55 til 50 prosent. Tilsvarende andel for befolkningen uten innvandrerbakgrunn holdte seg uendret på rundt 80 prosent. Siden valgdeltakelsen også sank blant innvandrere som har hatt stemmerett i flere valg, kan ikke nedgangen skyldes lavere deltakelse blant dem som har blitt norske statsborgere siden 2017. Pandemien satte sitt preg også på valggjennomføringen i 2021, men vi vet ikke om dette kan ha påvirket valgdeltakelsen. Forskning har foreløpig ikke pekt på mulige årsaker til økte forskjeller i valgdeltakelse i 2021.

Figur 5.7: Valgdeltakelse i stortingsvalg og kommunevalg blant personer med norsk statsborgerskap, 2013-2017. Prosent (Kleven, 2017, 2021; SSB, 2019d)

Landbakgrunn har stor betydning for hvem som stemmer. Ved stortingsvalget økte deltakelsen blant innvandrere fra nordiske og vesteuropeiske land fra 71 prosent i 2017 til 74 prosent i 2021. Blant innvandrere fra afrikanske og asiatiske land sank deltakelsen fra 54 prosent i 2017 til 48 prosent i 2021 (Kleven, 2021).

Valgdeltakelsen varierer også med kjønn: deltakelsen er høyere blant kvinner enn menn,

både med og uten innvandrerbakgrunn. I 2021 var kjønnsforskjellene størst for norskfødte med innvandrerforeldre, hvor 57 prosent av kvinnene stemte, mot 47 prosent av mennene. For innvandrere var andelen kvinner som stemte 3 prosentpoeng høyere enn blant menn, 52 mot 49 prosent. Blant norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn stemte 78 prosent av mennene og 81 prosent av kvinnene i stortingsvalget 2021 (SSB, 2021s).

Blant norskfødte med to innvandrerforeldre, sank valgdeltakelsen fra 57 prosent i 2017 til 52 prosent i 2021. Nedgangen var størst blant norskfødte med foreldre fra afrikanske og asiatiske land, 54 prosent i 2017 mot 49 prosent i 2021 (Kleven, 2021).

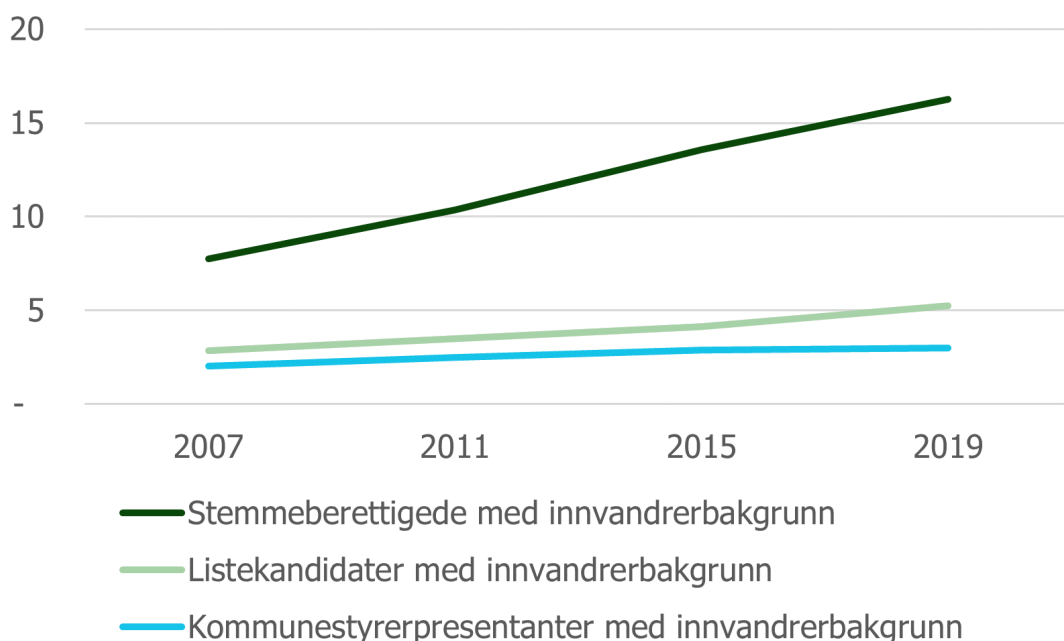
Politisk deltakelse

5.6 Innvandrere er underrepresentert i politikken

Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har økt de siste årene. Det samme har underrepresentasjonen i viktige politiske institusjoner. Ved kommunevalget 2019 hadde rett over 680 000 personer med innvandringsbakgrunn stemmerett, omtrent 2 800 stilte som listekandidat, og i underkant av 300 ble stemt inn i et kommunestyre.

Andelen kommunestyrerepresentanter med innvandrerbakgrunn har økt minimalt siden 2007, fra 2 prosent til 3 prosent i 2019. Det var også en liten, men ikke betraktelig økning i andelen listekandidater med innvandrerbakgrunn (figur 5.8).

Figur 5.8: Andel med innvandrerbakgrunn av stemmeberettigede, listekandidater og representanter til kommunevalg, 2007-2019. Prosent (SSB, 2019b, 2019c, 2019a, 2019e)

Holdninger til innvandring og integrering

5.7 Stadig mer positive holdninger til innvandring

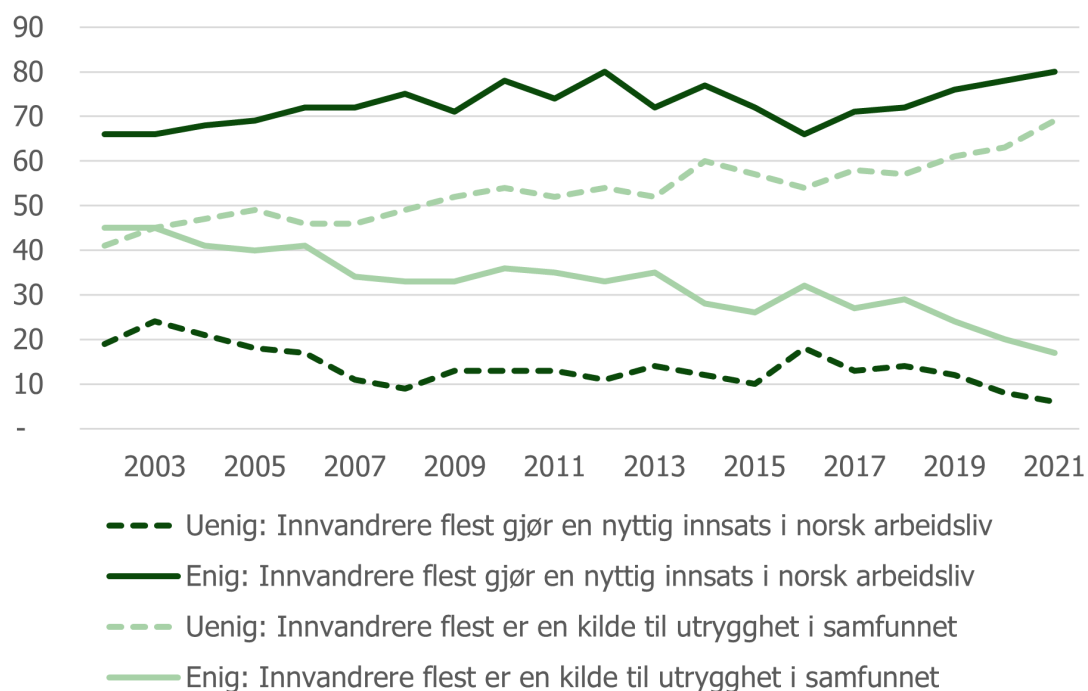
Årlig gjennomføres en rekke omfattende undersøkelser i befolkningen om holdninger til innvandrere og innvandring, for eksempel SSBs holdningsundersøkelse (SSB, 2021i) og IMDis Integreringsbarometer (Brekke & Fladmoe, 2022). Funnene tyder på at holdningene til innvandring er i stadig økende grad positive.

På enkelte underområder er befolkningen likevel delt i sitt syn på innvandrere. I 2021 svarte 44 prosent at innvandring i hovedsak var bra for Norge. 23 prosent svarte at innvandring er dårlig for landet (Brekke & Fladmoe, 2022). Holdningene til innvandring er i tillegg betinget av hvilken innvandringsgrunn, landbakgrunn eller religion det er snakk om. Befolkningen er mer positive til å ta imot flere flyktninger enn å ta imot flere arbeidsinnvandrere og familiegjenforente. Videre mener litt over halvparten i befolkningen (54 prosent) at verdiene i islam ikke er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Til sammenlikning, på samme spørsmål om kristendom, jødedom og buddhisme, svarte henholdsvis 16, 19 og 23 prosent at verdiene i disse religionene er uforenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Med andre ord mener en betydelig større andel at det er et misforhold mellom verdiene i islam og verdiene det norske samfunnet enn verdiene andre religioner representerer og verdiene i det norske samfunnet.

Der fire av ti mener at innvandring er bra for Norge sier imidlertid kun to av ti at integreringen fungerer bra. 44 prosent av respondentene i Integreringsbarometeret mener det går ganske eller meget dårlig med integreringen i Norge og 63 prosent mener at problemer med integrering skyldes kulturelle forskjeller. På den annen side trekker nesten like mange, 57 prosent, frem diskriminering som et hinder for integrering (Brekke & Fladmoe, 2022)

Figur 5.9 under viser at det har vært en økning i positive holdninger til innvandrere med tiden, selv om det er registrert årlige variasjoner som kan ses i sammenheng med ulike hendelser og konjunkturer i samfunnet. Etter den store tilstrømmingen av syriske flyktninger i 2015 gikk andelen som mente at innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv ned til 21 prosent, som er det laveste nivået siden 2004 (Molstad, 2021).

Figur 5.9: Andel som er helt/nokså enig og helt/nokså uenig i to påstander. 2002-2021. Prosent (SSB, 2021i)

Et annet eksempel på en hendelse med umiddelbar effekt på holdninger til innvandrere er tilstrømmingen av flyktninger i forbindelse med krigen i Ukraina. Ved utgangen av 2021 svarte 40 prosent av respondentene i Integreringsbarometeret at de ønsker å ta imot flere flyktninger. Ca. en måned etter krigens utbrudd, i mars 2022, svarte 60 prosent det samme. Også andelen som synes innvandring er bra for Norge, økte fra 44 prosent til 53 prosent, mens andelen som mener integreringen i det store og hele går bra, økte fra 22 til 27 prosent (Brekke & Fladmoe, 2022).

Innvandrere var overrepresentert i den norske statistikken over smittetall under covid-19-pandemien, og enkelte innvandrergupper ble rammet spesielt hardt. En rekke faktorer kan være med på å forklare dette, som utfordringer med kommunikasjon, sosiale normer, bolig, levekår, yrkesaktivitet, språk og helseforståelse (Indseth et al., 2021).

Konklusjonen fra flere undersøkelser gjennomført i 2020 og 2021 tyder på at pandemien ikke har hatt negativ virkning på folks holdninger til innvandrere (Brekke & Fladmoe, 2022; Molstad, 2021). Hva angår mulige årsaker til at innvandrere var overrepresentert i smittetallene, er befolkningen delt i hva de anser som grunnen. De som fra før er kritiske til innvandring forklarer dette med dårligere etterlevelse av smitteråd, mens de som er positive til innvandring legger vekt på strukturelle forhold som trangboddhet og eksponering i forbindelse med arbeid (Brekke & Fladmoe, 2022).

Diskriminering

5.8 Økt bevissthet rundt diskriminering av innvandrere

Diskriminering anses som et av de største hindrene for integrering, både av innvandrere selv og av befolkningen som sådan (Dalen et al., 2022; Brekke & Fladmoe, 2022).

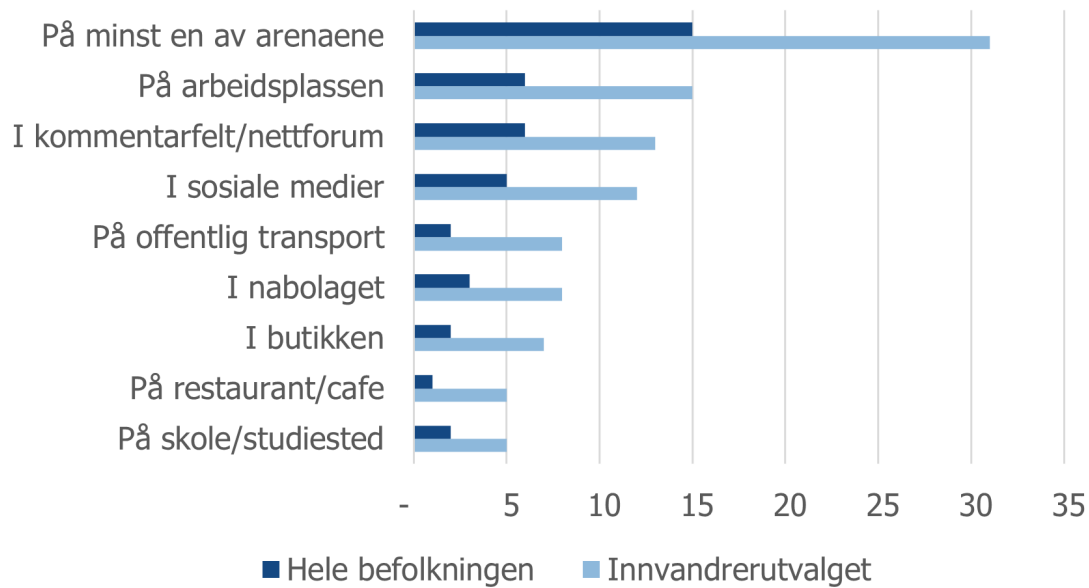
Integreringsbarometeret spør blant annet om man tror diskriminering av innvandrere forekommer. I 2021 mente en av tre i befolkningen at diskriminering forekommer i stor grad. Dette er mer enn en tredobling sammenliknet med 2013, da 9 prosent svarte det samme. I tillegg svarte nesten halvparten av respondentene i 2019 at diskriminering forekommer i noen grad. Dette tilsier at det er en voksende og relativt utbredt oppfatning om at diskriminering av innvandrere forekommer i Norge (Brekke & Fladmoe, 2022).

I Fafos pilotundersøkelse om hverdagsintegrering, svarte omtrent halvparten av respondentene med innvandrerbakgrunn at de hadde vært utsatt for dårligere behandling enn andre i løpet av det siste året, sammenlignet med omtrent 20 prosent i hele befolkningen. Arbeidsplassen og jobbsøknadsprosesser var de situasjonene der flest respondenter med innvandrerbakgrunn opplevde dårligere behandling enn andre. 26 prosent i innvandrerutvalget svarte «ja» på spørsmålet om de hadde blitt dårligere behandlet enn andre da de søkte jobb og på arbeidsplassen i løpet av 2021. I hele befolkningen lå tilsvarende andel på under 10 prosent.

Somaliske innvandrere skiller seg ut ved å rapportere om mest diskriminering. Polske innvandrere opplever i minst grad å bli diskriminert. Hudfarge og etnisitet er det som i størst grad trekkes fram som årsak til diskriminering, men en del somaliske og pakistanske innvandrere trekker også fram religion (Dalen et al., 2022).

Pilotundersøkelsen finner også at innvandrere i langt større grad enn den øvrige befolkningen opplever ulike former for hatytringer. Figuren under viser at dette finner sted på mange ulike arenaer.

Figur 5.10: Har opplevd hatefulle ytringer på ulike arenaer. 2022. Prosent (Dalen et al., 2022)

32 prosent i utvalget med innvandrerbakgrunn rapporterte om at de hadde opplevd hatefulle ytringer på minst en av disse arenaene i løpet av det siste året. I kontrollutvalget var andelen 15 prosent. Undersøkelsen viser at hatefulle ytringer skjer oftest på arbeidsplassen, etterfulgt av kommentarfelt/nettforum og i sosiale medier (Dalen et al., 2022).

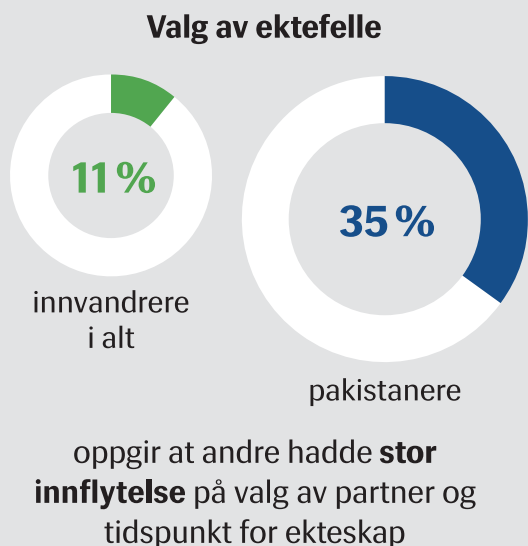
Hverdagsintegrering og koronapandemien

5.9 Hvordan påvirket koronapandemien innvandreres hverdagsliv?

Livskvalitetsundersøkelsen, gjennomført i 2020, tyder på at enkelte sider ved innvandreres livssituasjon utviklet seg til det verre kort tid etter innføringen av koronatiltakene. Det gjaldt særlig for innvandrere fra landgruppe 2 (Barstad, 2021b). For denne gruppen ble det registrert en markant økning i andelen som opplevde bekymring sammenliknet med andre innvandrere og den øvrige befolkningen, samtidig som undersøkelsen for denne gruppen finner den tydeligste reduksjonen i positive følelser som glede, avslapning og ro.

Det er usikkert hvorvidt høyere smittenivå i Norge eller i innvandreres fødeland kan ha påvirket bekymringsnivået så raskt som i mars 2020. Tallene fra livskvalitetsundersøkelsen tyder på økt opplevd bekymring blant innvandrere kan knyttes til en mer utsatt økonomisk og sosial situasjon. I tillegg var det nedgang i andelen innvandrere fra landgruppe 2 som følte seg trygge på å få hjelp fra det offentlige ved sykdom. Dette kan indikere at informasjonen fra helsemyndighetene ikke nådde frem til innvandrerne i like stor grad som til den øvrige befolkningen (Barstad, 2021b).

Retten til å leve et fritt liv

59

minoritetsrådgivere på ungdomsskoler/videregående skoler

Minoritetsrådgivere ga råd og veiledning i **983 saker**.

4

integreringsrådgivere ved utenriksstasjoner

Integreringsrådgivere ga råd og veiledning i **273 saker**.

- Negativ sosial kontroll
- Trusler/vold
- Frykt for tvangsekteskap
- Ufrivillig opphold i utlandet
- Frykt for ufrivillig opphold i utlandet
- Annet

6 Retten til å leve et fritt liv

Friheten til å bestemme over eget liv er grunnleggende, og negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er vedvarende utfordringer som truer denne friheten. Derfor er arbeid mot negativ sosial kontroll et stadig viktigere tema i norsk integreringspolitikk.

Handlingsplanen Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024) skal bidra til å videreutvikle og styrke arbeidet innenfor dette feltet. Handlingsplanen inneholder fem innsatsområder: innsats for nyankomne flyktninger, kunnskap og kompetanse for et helhetlig hjelpetilbud, et styrket rettsvern for utsatte personer, forebygging av ufrivillige utenlandsopphold og internasjonalt samarbeid (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Negativ sosial kontroll er et komplekst fenomen som kan innebære en lang rekke former og virkemidler for kontroll. Grensen mellom sosial kontroll og negativ sosial kontroll er glidende. Den sosiale kontrollen blir negativ når den unges rettigheter brytes eller når personen opplever utilbørlig press, trusler eller tvang. Opplevelsen av kontroll er subjektiv. Det er derfor viktig å skille mellom negativ sosial kontroll og andre former for sosial kontroll, som kan være både akseptabel og ønskelig. Negativ sosial kontroll er også et sensitivt tema, som kan være vanskelig å fange opp. Alle disse faktorene bidrar til at det er utfordrende å definere og måle negativ sosial kontroll (Proba, 2021).

Definisjoner

6.1 Hva er negativ sosial kontroll og æresrelatert vold?

I handlingsplanen forstås **negativ sosial kontroll** som press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid. I vurderingen av om et handlingsmønster utgjør negativ sosial kontroll, skal det tas hensyn til den kontrollerte partens alder og utvikling, samt til prinsippet om barnets beste (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Æresrelatert vold forstås som vold utløst av familiens eller gruppens behov for å ivareta eller gjenopprette ære og anseelse. Dette forekommer i familier og grupper hvor individet forventes å innordne seg kollektivet, og hvor patriarkalske æresnormer står sterkt. **Tvangsekteskap** defineres som ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefellene ikke har mulighet til å velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Operasjonaliserte begreper og indikatorer

6.2 Hvordan måle negativ sosial kontroll?

Som nevnt innledningsvis i kapittelet, er negativ sosial kontroll et sammensatt fenomen som ikke lar seg måle direkte. For å kunne måle omfanget av negativ sosial kontroll, er det derfor behov for å benytte flere indikatorer.

Flere studier har forsøkt å operasjonalisere begrepene negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Proba samfunnsanalyse fremhever tre aspekter som er vesentlig å inkludere når man skal måle negativ sosial kontroll. Det første aspektet er visse typer handlinger, som kontroll, overvåkning, trusler, vold, mv. Det andre aspektet er at den eller de som utøver kontrollen har en viss motivasjon, som opprettholdelse av familiens tradisjoner, normer eller ære. Det tredje aspektet innebærer at kontrollen har en viss alvorlighetsgrad og er i strid med barnets rettigheter (Proba, 2021).

Basert på tilgjengelig kunnskap og spørveispørsmål fra flere tidligere omfangsundersøkelser fra Norge, Sverige og Danmark, har Proba utarbeidet et sett med indikatorer for negativ sosial kontroll. Indikatorene er gruppert i følgende ni tema: 1) vennskap, 2) skole og utdanning, 3) fritid, hverdag og livsstil, 4) tros- og meningsfrihet, 5) parforhold og seksualitet, 6) relasjoner til foreldre og søsken, 7) grad av autonomi i livsvalg, 8) reaksjoner fra foreldre og 9) ufrivillig opphold i utlandet.

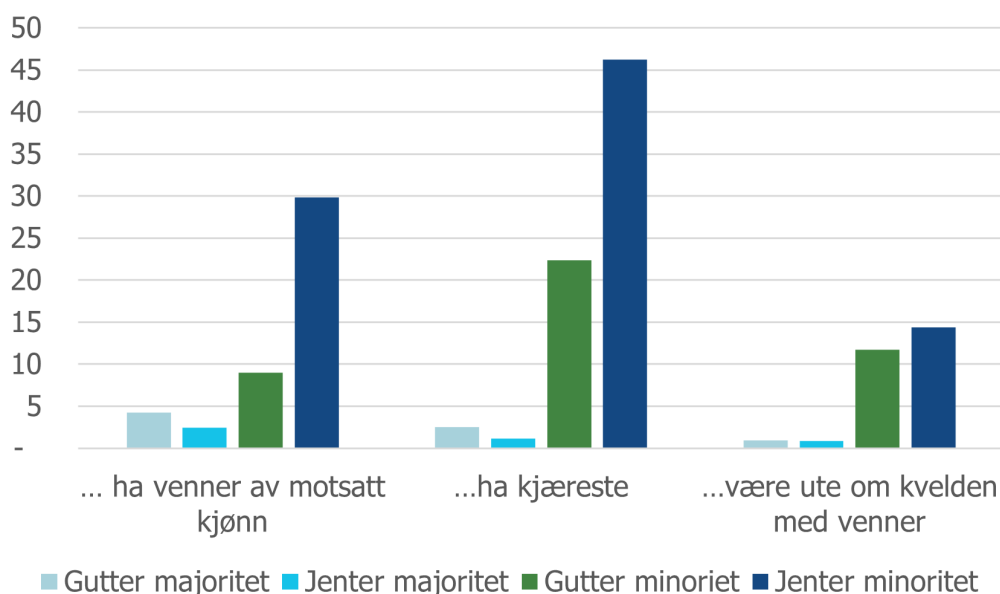
Hvem opplever oftest negativ sosial kontroll?

6.3 Jenter med innvandrerbakgrunn er mest utsatt

Arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold handler om å forebygge, avdekke og hjelpe personer som er utsatt for disse formene for vold og kontroll. Unge som bryter med storfamiliens normer kan være særlig utsatte for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Både gutter og jenter med minoritetsbakgrunn er oftere utsatt for negativ sosial kontroll sammenliknet med ungdom av samme kjønn uten innvandrerbakgrunn (Smette et al., 2021; Proba, 2021). Foreldrerestriksjonene er i tillegg sterkt kjønnet for minoritetsungdom, mens for majoritetsungdom er kjønnsforskjellene betydelig lavere (Figur 6.1).

Figur 6.1: Andelen elever i siste året i vgs i Oslo, som ikke får lov til å ... 2018. Prosent (Smette et al., 2021)

Flere studier har vist at unge LHBTIQ+-personer, både med og uten innvandrerbakgrunn, er mer utsatte for restriksjoner enn andre (Eggebo et al., 2018; Proba, 2021).

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold forekommer både blant nyankomne flyktninger og blant innvandrere med lang botid i Norge. Enkelte innvandrergrupper er mer utsatt for slik vold og kontroll. Unge som har foreldre født i Midtøsten, Nord-Afrika, Somalia, Sri Lanka, Pakistan, og Sør- og Øst-Asia har økt sannsynlighet for å oppleve negativ sosial kontroll (Friberg & Bjørnset, 2019). Religion og graden av religiøsitet i familien har stor betydning for hvorvidt man blir utsatt for negativ sosial kontroll. De som opplever sterkest grad av foreldre restriksjoner er i hovedsak muslimske jenter, og gutter som tilhører hinduisme og buddhisme. Kristne er noe mer utsatt for foreldre restriksjoner enn de som oppgir at de ikke tilhører noen religion (IMDi, 2021a; Friberg & Bjørnset, 2019). Også foreldrenes utdanningsnivå henger sammen med opplevde restriksjoner. Barn i familier der begge foreldrene har høy utdanning svarer i mindre grad at de har opplevd negativ sosial kontroll (Proba, 2021).

Samtidig er ikke negativ sosial kontroll begrenset til noen enkeltgrupper, men rammer ulike deler av befolkningen, også majoritetsbefolkningen.

Foreldrerestriksjoner

6.4 Negativ sosial kontroll særlig knyttet til parforhold og seksualitet

Negativ sosial kontroll kan måles ved å se på i hvor stor grad foreldre legger begrensninger for barnas rett til å bestemme over eget liv. Det kan blant annet handle om retten til å bestemme over egen kropp, frihet til å velge venner, fritidsaktiviteter, religion, påkledning, utdanning og kjæreste.

Svært få elever i videregående skole opplever restriksjoner knyttet til deltakelse i skole- og fritidsaktiviteter (Proba, 2021). En analyse som undersøker foreldrenes restriksjoner blant ungdom i Oslo peker på at restriksjoner knyttet til aktiviteter og relasjoner på fritiden er langt mer vanlig enn restriksjoner knyttet til skolen (Smette et al., 2021).

Parforhold og seksualitet er området flest elever opplever kontroll og restriksjoner, særlig når kjæresten har en annen religion eller er av samme kjønn. Én av ti opplever at foreldrene ikke ville akseptert sex utenfor ekteskap, og to av ti tror foreldre ikke hadde akseptert sex med samme kjønn. Det er også på området parforhold og seksualitet forskerne finner størst forskjell i omfanget av negativ sosial kontroll mellom unge med og uten innvandrerbakgrunn (Proba, 2021).

Mer enn én av ti elever med innvandrerbakgrunn er redde for å bli etterlatt i utlandet mot sin vilje. På spørsmål om årsaken til at de eventuelt tror de kan bli sendt til utlandet, svarer de fleste at foreldrene ønsker at de skal få en alternativ skolegang. Om lag tre av ti tror det er fordi foreldrene har et ønske om at eleven skulle bli oppdratt i familiens kultur, og nesten like mange tror det beror på at vedkommende har gjort skam på familiens ære (Proba, 2021).

Innflytelse på valg av ektefelle

6.5 Sterkere påvirkning på valg av ektefelle i noen innvandrergrupper

I SSBs levekårsundersøkelse blant innvandrere ble gifte og forlovede under 40 år spurt om i hvilken grad andre hadde innflytelse på valg av partner og tidspunkt for ekteskapsinngåelse eller forlovelse. Mer enn tre av fire, svarte at andre hadde liten eller ingen innflytelse på disse valgene. De eneste unntakene er innvandrere fra Tyrkia og framfor alt Pakistan. Blant gifte og forlovede pakistanske innvandrere var andelen som oppga at andre hadde stor innflytelse 35 prosent. I innvandrergruppen som helhet var det 11 prosent som oppga dette. Også blant norskfødte med innvandrerforeldre er det de unge med pakistansk bakgrunn som oftest rapporterer om andres innflytelse. Blant muslimske norskfødte med innvandrerforeldre, er det en av fem som oppgir at andre

hadde stor innflytelse på omstendighetene rundt valg av partner og tidspunkt (Barstad, 2021a).

Spørsmålene som stilles i undersøkelsen kan ikke avdekke omfanget av tvangsekteskap eller antyde noe skille mellom hva som kan defineres som lovlig innblanding. Det kan imidlertid gi en antydning på hvor mange som utsettes for press når det gjelder slike viktige livsvalg, og om det er forskjeller mellom unge med bakgrunn fra ulike land (Dalgard, 2018).

Arbeidet til IMDi's minoritetsrådgivere

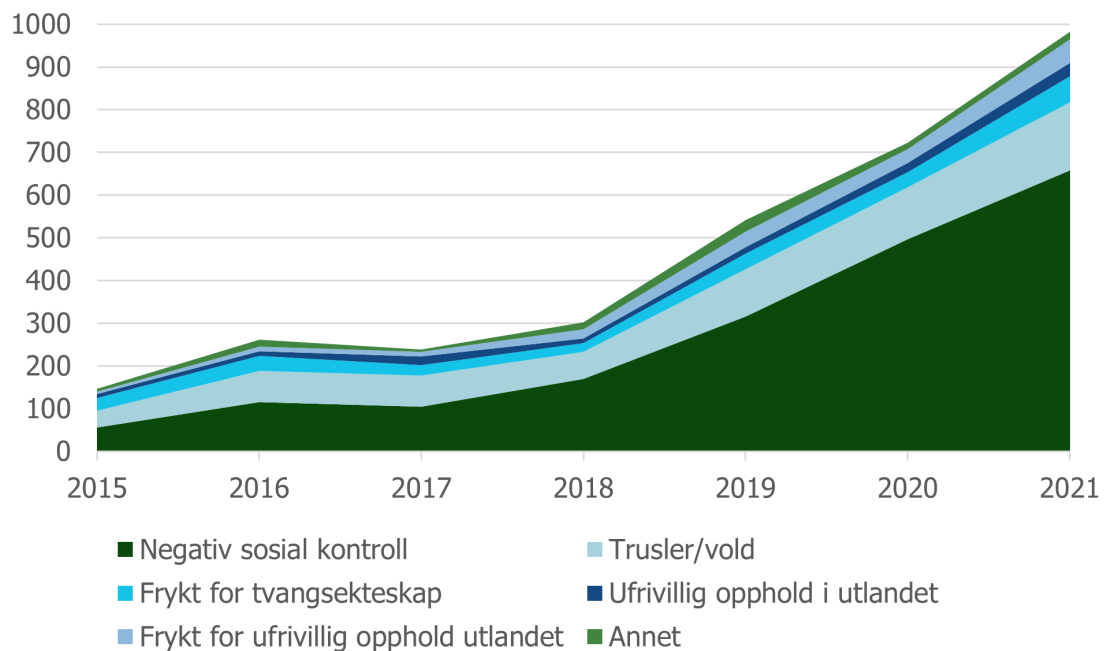
6.6 Stadig flere barn og unge følges opp av minoritetsrådgivere

Det er et mål at barn, unge og voksne som utsettes for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold får riktig hjelp så tidlig som mulig. Handlingsplaner på feltet bidrar til at kompetansen i tjenesteapparatet bygges opp løpende, slik at evnen til å avdekke og hjelpe utsatte blir styrket. De særskilte hjelpetjenestene mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er blitt styrket med utvidelsen av IMDi's minoritetsrådgiverordning og etableringen av IMDi's fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert ¹² (IMDi, 2021a). Fokuset på forebygging og avdekking av kontroll og vold gjør at flere utsatte fanges opp og får hjelp.

IMDi har 59 minoritetsrådgivere utplassert ved utvalgte ungdoms- og videregående skoler og voksenopplæringsssentre over hele landet. Minoritetsrådgivernes rolle er å bidra til at flere barn og unge som står i fare for, eller utsettes for, negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold, får råd, veiledning og oppfølging i tråd med sine behov og rettigheter. Antallet minoritetsrådgivere har økt over tid, og det har bidratt til at det oppdages stadig flere saker. I 2021 har minoritetsrådgiverne gitt råd og veiledning i 983 saker. Dette er en økning på 35,9 prosent fra 2020. Økningen må ses i sammenheng med at ordningen ble utvidet med 11 nye stillinger i 2019, og med ytterligere 10 stillinger i 2021. Som tidligere år omhandler hovedbekymringen i de fleste sakene negativ sosial kontroll (67 prosent). Sakene omhandler i hovedsak jenter/kvinner, og sakene har i størst grad involvert personer fra Syria, Somalia og Pakistan (IMDi, 2021b).

¹²Særskilte hjelpetjenester inkluderer kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, integreringsrådgivere, fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, minoritetsrådgivere, mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap, og nettportalen Nora.

Figur 6.2: Oversikt over saker registrert av minoritetsrådgivere, etter kategori. Antall (IMDi, 2021b)

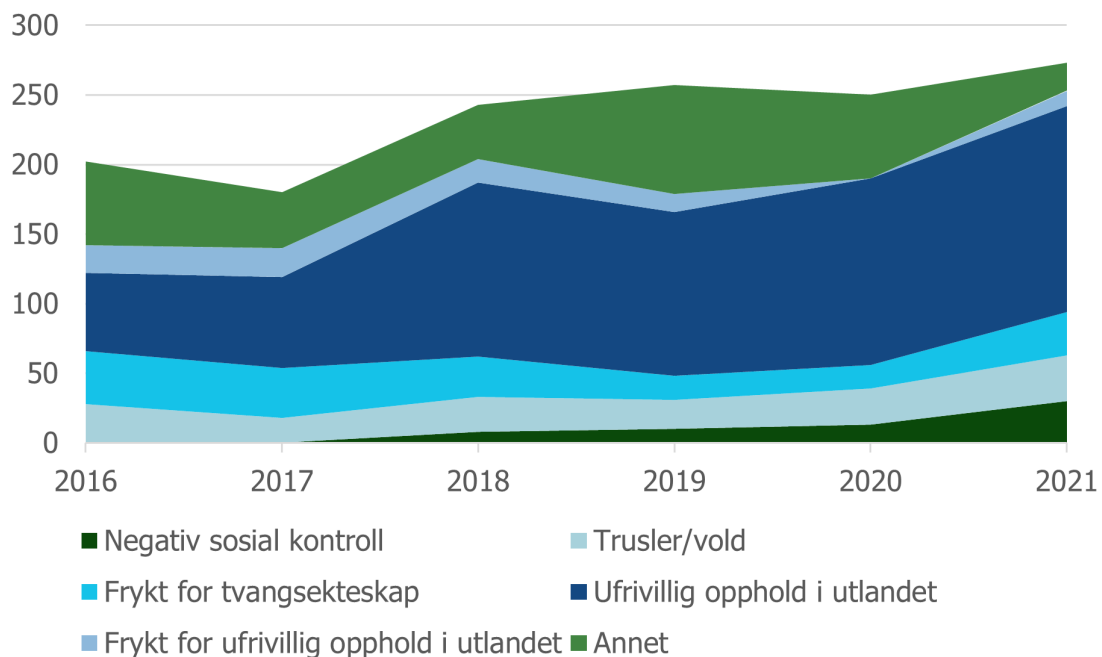
Arbeidet til integreringsrådgivere

6.7 148 registrerte saker om ufrivillig opphold i utlandet

En del barn og unge vokser opp i transnasjonale familier der storfamilie i andre land har innvirkning på hvordan barn i familien oppdras i Norge. Transnasjonale familieliv kan være positivt og berikende for flerkulturelle barn og unge. Det kan også være problematisk og/eller i strid med norsk lov og internasjonale konvensjoner. I tilfeller der barn og unge i Norge utfordrer storfamiliens normer og forventninger, kan de oppleve negativ sosial kontroll og æresrelatert vold fra familie og nettverk både i Norge og i andre land. For eksempel kan de bli utsatt for ufrivillige utenlandsopphold, der frihetsberøvelse, kjønnslemlestelse eller tvangsekteskap kan forekomme.

Det transnasjonale perspektivet gjenspeiles i organiseringen av de særskilte hjelpetjenestene mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. I tillegg til minoritetsrådgivere i Norge, er det utstasjonert fire spesialutsendinger for integreringssaker (integreringsrådgivere) ved norske ambassader i utvalgte land. Per i dag er integreringsrådgiverne utstasjonert i Islamabad, Ankara, Amman og Nairobi. Integreringsrådgiverne yter konsulær bistand til personer som er utsatt for transnasjonal negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Integreringsrådgiverne har i 2021 gitt råd og veiledning i 273 nye saker, hvor over halvparten av sakene (148) omhandler personer som oppholder seg ufrivillig i utlandet. 12 prosent av sakene ble kategorisert som vold/trusler, etterfulgt av negativ sosial kontroll (11 prosent) og frykt for tvangsekteskap (11 prosent). I likhet med 2020 er det flest jenter/kvinner som ber om bistand.

Figur 6.3: Oversikt over saker registrert av integreringsrådgivere, etter kategori. (IMDi, 2021b)

Antall rapporterte saker om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold gir ikke et uttømmende bilde av omfanget. Det er sannsynlig at det forekommer flere tilfeller av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold enn de som fanges opp av hjelpeapparatet i dag (Bredal et al., 2020). Tendensen i minoritetsrådgivernes og integreringsrådgivernes tallrapportering tyder likevel på at stadig flere utsatte fanges opp og får nødvendig bistand.

Negativ sosial kontroll og covid-19 pandemien

6.8 Mer krevende å nå unge under pandemien

Covid-19-pandemien har preget minoritetsrådgiverens arbeid i 2021. Endring i smitteverntiltak ser ut til å være en faktor som påvirker antallet saker som blir avdekket. I perioder med strengere tiltak har det vært mer krevende å avdekke nye saker. Det er sannsynlig at mer åpne grenser i 2021 har muliggjort reiser på tvers av landegrenser i større grad enn i 2020. I samme tidsperiode har minoritetsrådgiverne registrert en økning i antallet saker som gjelder frykt for ufrivillig opphold i utlandet og frykt for tvangsekteskap (IMDi, 2021a).

Pandemien har også påvirket arbeidet til integreringsrådgiverne, spesielt i første halvår, da de hadde begrenset kapasitet grunnet smitteverntiltak og lokale nedstengninger. Som følge av gradvis normaliseringsprosess i flere land og lettelser på reiserestriksjoner, erfarte integreringsrådgiverne noe økende reisevirksomhet og økt pågang på konsulærfeltet i løpet av året (IMDi, 2021a).

Referanser

- Aamodt, I. (2020). *Flere innvandrere jobber i en midlertidig stilling*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrere-jobber-i-en-midlertidig-stilling>
- Aamodt, I. (2022). *Norge blant landene med lavest NEET-andel i Europa*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/norge-blant-landene-med-lavest-neet-andel-i-europa>
- Andersen, R. et al. (2021). *Håndtering og konsekvenser av koronautbruddet for videregående opplæring*. Fafo-rapport 2021:09.
- Arnesen, P.K. (2020). *Innvandrere bor trangere*. SSB analyse 2020/18.
- Arntzen, J. & Hattrem, A. (2021). *Offentlige stønader kompenserte for inntektsbortfall i 2020*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/statistikk/inntekts-og-formuesstatistikk-for-husholdninger/artikler/offentlige-stonader-kompenserte-for-inntektsbortfall-i-2020>
- Bakken, A. et al. (2020). *Oslo-ungdom i koronatiden. en studie av ungdom under covid-19-pandemien*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet; 2020.
- Barstad, A. (2019). *Er religiøse innvandrere mindre integrert?* SSB Analyse 2019/22.
- Barstad, A. (2021a). *Er innvandrere utsatt for ensomhet og sosial eksklusjon?* SSB Analyse 2021/04.
- Barstad, A. (2021b). *Konsekvenser av korona: Ble innvandrerne hardere rammet?* SSB Analyse 2021/11.
- Bergh, A. & Bjørnskov, C. (2011). *Historical trust levels predict the current size of the welfare state*. *Kyklos* 64 (1): 1-19.
- Bratsberg, B. et al. (2016a). *Flyktninger på det norske arbeidsmarkedet*. Søkelys på arbeidslivet 2/2016.
- Bratsberg, B. et al. (2016b). *Immigrant labor market integration across admission classes*. *Nordic Economic Policy Review* 2017.
- Bredal, A. et al. (2020). *Det var ikke bare ferie. rapport fra ekspertgruppe om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje*. Helse- og omsorgsdepartementet.
- Brekke, J.-P. & Fladmoe, A. (2022). *Integreringsbarometeret 2022: Holdninger til innvandring*,

- integrering og mangfold i Norge*. ISF 2022:6.
- Bråten, B. et al. (2014). *Gratis kjernetid i barnehager*. Fafo-rapport 2014:44.
- Buudir. (2018). *Barnehage. Utvalgte tjenesters arbeid mot fattigdom*. Hentet 5. juli 2022 fra https://www.buudir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Utvalgte_tjenesters_arbeid_mot_fattigdom2/Barnehage/
- Caspersen, J. et al. (2021). *Koronapandemien i grunnskolen - håndtering og konsekvenser*. NTNU samfunnsforskning. Mangfold og inkludering.
- Dalen, K. et al. (2022). *Hverdagsintegrering. en pilotundersøkelse om tillit, tilhørighet, deltakelse og diskriminering i innvandrerbefolkningen*. Fafo.
- Dalgard, A. (2018). *Barn av innvandrere velger ofte partner med innvandrerbakgrunn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/barn-av-innvandrere-velger-ofte-partner-med-innvandrerbakgrunn>
- Drange, N. (2016). *Gratis kjernetid i barnehage i Oslo. Rapport 1: Oppfølging av barna på tredje trinn*. SSB Rapport 2016/36.
- Drange, N. (2018). *Gratis kjernetid i barnehage i Oslo. Rapport 2: Oppfølging av barna på femte trinn*. SSB Rapport 2018/34.
- Drange, N. & Havnes, T. (2015). *Child care before age two and the development of language and numeracy. Evidence from a lottery*. Statistics Norway Discussion Paper No. 808.
- Dzamarija, M.T. et al. (2022). *Eldre innvandrere i Norge*. SSB Rapport 2022/2.
- Edelmann, F. & Villund, O. (2022). *Hvor mange innvandrere er overkvalifisert?* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/hvor-mange-innvandrere-er-overkvalifisert>
- Eggebo, H. et al. (2018). *Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn i Norge*. NF rapport nr. 9/2018.
- Eimhjellen, I. et al. (2021). *Sivilsamfunn og integrering. En kunnskapsoppsummering*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. 2021:3.
- Ekren, R. & Grendal, O. (2021). *Barn i vedvarende lavinntekt klarer seg litt dårligere i utdanning og arbeid*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/barn-i-vedvarende-lavinntekt-klar-er-seg-litt-darligere-i-utdanning-og-arbeid>
- Enes, A. et al. (2019). *Hvordan måle integrering? Forslag til et helhetlig indikatorsett for måling av integrering i Norge*. Proba samfunnsanalyse, Rapport 2019-3.

- Epland, J. & Normann, T. (2021). *115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>
- Eurostat. (2021). *Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and country of birth (neet rates)*. Hentet 5. juli 2022 fra https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_28__custom_3024607/default/table?lang=en
- FN. (2015). *Handbook on measuring quality of employment handbook on measuring quality of employment*. Hentet 5. juli 2022 fra https://unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/ECE_CES_40.pdf
- Folkehelseinstituttet. (2018). Helse i innvandrerbefolkningen. Hentet 4. april 2021 fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/helse-i-innvandrerbefolkningen/>
- Folkehelseinstituttet. (2022). Innvandrere får dårligere helse av å bo lenge i Norge, hvis de ikke lærer norsk. Hentet 5. august 2022 fra <https://www.fhi.no/nyheter/2022/innvandrere-far-darligere-helse-av-a-bo-lenge-i-norge-hvis-de-ikke-larer-no/>
- Friberg, J. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. Fafo-rapport 2019:01.
- Guldbrandsen, F. et al. (2021). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldres fordeling på kommunenivå*. SSB Rapport 2021/8.
- Høydahl, E. (2008). *Vestlig og ikke-vestlig - ord som ble for store og gikk ut på dato*. SSB: Samfunnsspeilet 4/2008.
- IMDi. (2020). *Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter landbakgrunn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/vedvarende-lavinntekt>
- IMDi. (2021a). *Negativ sosial kontroll og tvangsekteskap*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/kunnskapsoversikt/negativ-sosial-kontroll-og-tvangsekteskap/>
- IMDi. (2021b). *Rapport for minoritetsrådgivernes og integreringsrådgivernes arbeid første halvår 2021*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.imdi.no/contentassets/bdc85c1d0cbc4c789afc31e5c51d0834/rapport-for-minoritetsradgivernes-og-integreringsradgivernes-arbeid-forste-halvar-2021.pdf>

- IMDi. (2021c). *Tall og statistikk. Barnehagedeltakelse etter alder*. Hentet 5. juli 2022 fra [https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/barnehage-alder-minoriteter/enkeltaar/@\\$u=prosent;\\$y=2019;spraak=minoritet](https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/barnehage-alder-minoriteter/enkeltaar/@$u=prosent;$y=2019;spraak=minoritet)
- IMDi. (2022). *Bosettingstall 2022*. Hentet 5. august 2022 fra <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/bosettingstall/>
- Indseth, T. et al. (2021). *Koronapandemien og innvandrerbefolkningene, vurderinger og erfaringer*. Folkehelseinstituttet.
- ISF. (2019). *Etterkommere av innvandrere i Norge. mobilitet, assimilering, diskriminering*. Institutt for samfunnsforskning. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/19/etterkommere-av-innvandrere-i-norge.html>
- Jacobsen, S. et al. (2021). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. 2021:01.
- Kann, I. et al. (2019). *Arbeidsledige innvandrere – hvor lenge er de ledige og hva gjør de etterpå?* Arbeid og velferd 4/2019.
- Kirkeberg, M.I. (2022). *Innvandringen tilbake til samme nivå som før pandemien*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/innvandringen-tilbake-pa-samme-niva-som-for-pandemien>
- Kirkeberg, M.I. et al. (2019). *Norskfødte med innvandrerforeldre - hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt*. SSB Rapport 2019/21.
- Kjøllestad, M. et al. (2019). *Helse blant innvandrere i Norge*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Kleven, (2017). *Innvandrere og stortingsvalget 2017*. SSB rapport 2019/17.
- Kleven, (2021). *Valgdeltakelsen sank litt blant de middelaldrende*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/statistikk/valgdeltakelse/artikler/valgdeltakelsen-sank-litt-blant-de-middelaldrende>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*.
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Lien, H. (2022). *Ni av ti sysselsatte innvandrere er tilfreds med jobben sin*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/>

- arbeidskraftundersokelsen/artikler/
ni-av-ti-sysselsatte-innvandrere-er-tilfreds-med-jobben-sin
- Lunde, H. (2022). *Fortsatt nedgang i deltakerantallet*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/statistikk/norskopplaering-for-voksne-innvandrere/artikler/fortsatt-nedgang-i-deltakerantallet>
- Lunde, H. & Lysen, J. (2022). *Norskprøveresultater og arbeidsmarkedsstatus. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet*. SSB rapport 2022/7.
- Molstad, C. (2021). *Fortsatt positive holdninger til innvandrere*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/holdninger-til-innvandrere-og-innvandring/artikler/fortsatt-positive-holdninger-til-innvandrere>
- NAV. (2022). *Helt ledige. Innvandrerbakgrunn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/helt-ledige>
- Normann, T. (2021). *Barna som vokser opp i lavinntekt*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/barna-som-vokser-opp-i-lavinntekt>
- Normann, T.M. (2017). *Lavere eierandel blant innvandrerne*. Hentet 5.juli 2022 fra <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/lavere-eierandel-blant-innvandrerne>
- NOU. (2017:2). *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*.
- NOU. (2021:2). *Kompetanse, aktivitet og inntektssikring. Tiltak for økt sysselsetting*.
- OECD. (2018). *Investing in youth: Norway*.
- Olsen, B. (2020). *Utdanning gir større ulikhet enn innvandrerbakgrunn*. Hentet 5.juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/utdanning-gir-storre-ulikhet-enn-innvandrerbakgrunn>
- Olsen, B. (2021). *Litt over 9 prosent ledige blant innvandrere*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/nedgang-i-sysselsettingen-blant-innvandrere>
- Olsen, B. & Askvik, T. (2021). *Flyktninger i og utenfor arbeidsmarkedet 2019*. SSB Rapport 2021/5.
- Os, E. et al. (2021). *Håndtering og konsekvenser av koronapandemien for barn og barnehager*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet.
- Proba. (2021). *Omfang av negativ sosial kontroll*. Proba samfunnsanalyse. Rapport 2021 –

10.

- Regjeringen. (2015). *Mål for integrering*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Prop-1-S-20142015/id2005468/?ch=3#KAP11>
- Rorthstein, B. (2001). *Social capital in the social democratic welfare state*. *Politics and Society* 29 (2): 207-241.
- Røed, M. et al. (2019). *Flyktningers deltagelse i arbeid og utdanning, før og etter introduksjonsordningen*. ISF Rapport 2019:8.
- Smette, I. et al. (2021). *Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen*. *Tidsskrift for kjønnsforskning* 01/2021.
- Solstad, G. et al. (2022). *Deltakelse, trivsel og inkludering i barne- og ungdomsidretten*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA. Rapport 1/2022.
- SSB. (2019a). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 04980: Kommunestyremedlemmer, etter landbakgrunn og parti/valgliste 2003 - 2019*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/04980>
- SSB. (2019b). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 06523: Listekandidater til kommunestyrevalget, etter kjønn, parti/valgliste og alder 2007 - 2019*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06523>
- SSB. (2019c). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 06541: Listekandidater til kommunestyrevalget med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn 2007 - 2019*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06541>
- SSB. (2019d). *Statistikkbanken: Valgdeltakelse. 12813: Kommunestyre- og fylkestingsvalget. Valgdeltakelse, etter kjønn og innvandringskategori (prosent) (k) 2019*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12813/>
- SSB. (2019e). *Statistikkbanken: Valgdeltakelse. 12813: Kommunestyre- og fylkestingsvalget. Valgdeltakelse, etter kjønn og innvandringskategori (prosent) (k) 2019*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12813/>
- SSB. (2020a). *Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere. 10824: Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet for innvandrere, etter kjønn, avsluttet eller avbrutt introduksjonsprogram, arbeidsmarkedsstatus, statistikkvariabel og år*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10824/>

- SSB. (2020b). *Statistikkbanken: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 09572: Personer under 18 år i husholdninger med innvandrerbakgrunn med vedvarende lavinntekt (eu- og oecd-skala), etter landbakgrunn. Treårsperiode.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09572/>
- SSB. (2020c). *Statistikkbanken: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 10515: Innvandreres inntekt etter skatt per forbruksenhet (eu-skala), etter innvandringsgrunn og botid. Antall og median 2009 - 2020.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10515>
- SSB. (2020d). *Statistikkbanken: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 12903: Personer 0-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt (eu-skala 60 prosent). Innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers, etter alder og kjønn.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12903/>
- SSB. (2020e). *Statistikkbanken: Registrerte arbeidsledige blant innvandrere. 07117: Registrerte arbeidsledige 15-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av arbeidsstyrken.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07117/>
- SSB. (2020f). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 12694: Innvandringsgrunn for sysselsatte innvandrere, etter botid og kjønn. 4. kvartal 2001 - 2020.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609/>
- SSB. (2021a). *Statistikkbanken: Befolkningens utdanningsnivå. 11291: Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (grupper av land), innvandringsgrunn og kjønn 2014 - 2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11291/>
- SSB. (2021b). *Statistikkbanken: Boforhold, registerbasert. 11037: Bygningstype, etter innvandringsbakgrunn.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11037/>
- SSB. (2021c). *Statistikkbanken: Boforhold, registerbasert. 11045: Trangboddhet, etter innvandringskategori.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11045/>
- SSB. (2021d). *Statistikkbanken: Gjennomføring for nye studenter på 5-årige masterutdanninger blant innvandrere, etter alder ved innvandring, innvandringsgrunn, statistikkvariabel, intervall (år) og fullføringsstatus.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13466/>
- SSB. (2021e). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 12969:*

- Gjennomføring i videregående opplæring, etter fullføringsgrad, todelt utdanningsprogram, kjønn og innvandringskategori 2006-2012 - 2015-2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12969/>
- SSB. (2021f). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 13009: Gjennomføring i videregående opplæring for elever med innvandringsbakgrunn, etter fullføringsgrad, statistikkvariabel, intervall (år) og botid.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13009/tableViewLayout1/>
- SSB. (2021g). *Statistikkbanken: Gjennomføring ved universiteter og høyskoler. 13461: Gjennomføring for nye studenter på 3-årige bachelorutdanninger, etter fullføringsstatus, kjønn, innvandringskategori, statistikkvariabel og intervall (år).* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13461/>
- SSB. (2021h). *Statistikkbanken: Gjennomføring ved universiteter og høyskoler. 13462: Gjennomføring for nye studenter på 5-årige masterutdanninger, etter kjønn og innvandringskategori 2011-2018 - 2014-2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13462/>
- SSB. (2021i). *Statistikkbanken: Holdninger til innvandrere og innvandring. 08778: Holdning til sju påstander om innvandrere 2002 – 2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08778/>
- SSB. (2021j). *Statistikkbanken: Holdninger til innvandrere og innvandring. 08784: Kontakt med innvandrere på ulike arenaer 2002 – 2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08784/>
- SSB. (2021k). *Statistikkbanken: Innvandrere etter innvandringsgrunn. 07113: Innvandringer, etter landbakgrunn, statistikkvariabel, år og innvandringsgrunn.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07113/>
- SSB. (2021l). *Statistikkbanken: Karakterer og nasjonale prøver i grunnskolen. 07497: Grunnskolepoeng, etter innvandringskategori, statistikkvariabel, år og kjønn.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07497/>
- SSB. (2021m). *Statistikkbanken: Norskopplæring for voksne innvandrere. 11360: Norskprøveresultater etter kjønn og alder 2014 – 2021.* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11360/>
- SSB. (2021n). *Statistikkbanken: Studenter i universitets- og høyskoleutdanning. 08091: Bosatte studenter i høyere utdanning i norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull.*

- Innvandringskategori, kjønn og alder 2009 – 2021*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08091>
- SSB. (2021o). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 11609: Sysselsatte innvandrere. 4. kvartal, etter landbakgrunn, botid, statistikkvariabel, år, alder og kjønn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12694/>
- SSB. (2021p). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 11711: Sysselsatte, etter alder, statistikkvariabel, år og innvandringskategori*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11711/>
- SSB. (2021q). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 12550: Antall år bosatt i norge og landbakgrunn blant sysselsatte, etter kjønn, alder og arbeidstid*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12550/>
- SSB. (2021r). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 12551: Sysselsatte. 4. kvartal, etter alder, landbakgrunn, hoved- / biarbeid, arbeidstid, statistikkvariabel og år*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12551/>
- SSB. (2021s). *Statistikkbanken: Valgdeltakelse. 13358: Stortingsvalget. Valgdeltakelse, etter kjønn og innvandringskategori*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13358/>
- SSB. (2022a). *Statistikkbanken: Arbeidskraftundersøkelsen. 10591: Midlertidig ansatte (aku), etter landbakgrunn og kjønn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10591/>
- SSB. (2022b). *Statistikkbanken: Befolkning. 01223: Befolkning og endringer hittil i år, etter kvartal (u) og statistikkvariabel*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/01223/>
- SSB. (2022c). *Statistikkbanken: Befolkning. 07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel og år*. Hentet 5. juli 2022 fra [https://www.ssb.no/statbank/table/07459/
tableViewLayout1/?loadedQueryId=10064864&timeType=top&timeValue=1](https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout1/?loadedQueryId=10064864&timeType=top&timeValue=1)
- SSB. (2022d). *Statistikkbanken: Befolkning. 07459: Befolkning, etter region, statistikkvariabel og år*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>
- SSB. (2022e). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 07110: Innvandrere, etter landbakgrunn, statistikkvariabel, år og kjønn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07110/tableViewLayout1/>

?loadedQueryId=10064918&timeType=from&timeValue=2022

- SSB. (2022f). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 07110: Innvandrere, etter region, statistikkvariabel og år*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07110/>
- SSB. (2022g). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 10598: Innvandrere, etter landbakgrunn og botid (f) 2005 - 2022*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10598>
- SSB. (2022h). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 13055: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn, statistikkvariabel, år og alder*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13055/tableViewLayout1/?loadedQueryId=10064863&timeType=top&timeValue=1>
- SSB. (2022i). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn, alder og landbakgrunn (verdensdel) 1970 - 2022*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13055/>
- Steinkellner, A. (2022). *Innvandrere og barna deres teller nå over en million*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre/artikler/innvandrere-og-barna-deres-teller-na-over-en-million>
- Strøm, F. et al. (2020). *Monitor for sekundærflytting: Sekundærflytting blant personer med flyktningbakgrunn bosatt i Norge 2007-2016*. SSB Rapport 2020/36.
- Støren, K. (2019). *Innvandrere har mindre tillit til sine medmennesker*. Hentet 1. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-har-mindre-tillit-til-sine-medmennesker>
- Syse, A. & Dzamarija, M.T. (2016). *Dødelighet blant innvandrere etter innvandringsgrunn*. Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/dodelighet-blant-innvandrere-etter-innvandringsgrunn>
- UDI. (2022). *Asylsøknader fra ukraina i 2022*. Hentet 5. august 2022 fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsokere-fra-ukraina-i-2022/>
- Utdanningsdirektoratet. (2021). *Hvordan preget koronapandemien barnehager, skoler og fagopplæring i 2020-21?* Hentet 5. juli 2022 fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/utdanningsspeilet/>

utdanningsspeilet-2021/koronapandemien/

Vrålstad, S. & Wiggen, K.S. (2017). *Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn*. SSB Rapport 2017/13.

Østby, L. (2016). Innvandrernes levekår: Bedre integrert enn mor og far. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/betre-integrert-enn-mor-og-far>

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

[imdi.no](https://www.imdi.no)